

לאורו

הפּלס

מוסד זכרון מיוחד
לזכרו של רבינו מרן זי"ע
כ"ח תמוז תשע"ו

בפתח הגיליון / ישעיהו ויין

ההבטחה הנצחית בתעות בני ישראל

גיליון זיכרון זה רואה אור, בימים קשים וטרופים העוברים עתה על שלומי אמוני ישראל. הגזירות הקשות הניתכות בעוצמה מעל ראשי עם קודש חדשים לבקרים, הניסיונות החוזרים ונשנים לקעקע את חומות ההיבדלות בין עולם התורה לרחוב החומרי וההרסני, ומעל כל אלו, הכרסום ההולך ומתרחב בכל הקדוש והיקר לעם היהודי ובכל תחום מתחומי חייו. אלו כמו אלו אינם נותנים מנוח לכל מי שיראת ד' בלבבו.

ארבע שנים בלבד חלפו מאז כבו המאורות, ורוחו הכבירה של רבינו מרן זיע"א, אותה רוח של קדושה וטהרה, הנותנת עוז ותעצומות לכל הצועדים בדרך התורה, איננה נראית עוד. ארבע שנים בהן מיטלטלת ספינת היהדות מצד לצד כאשר כל רודפיה ומבקשי רעתה השיגוה, וכמעט שעושים בה ככל העולה על ליבם הרע ח"ו.

אכן, קשים הם הימים. נוראה ואיומה היא התקופה. אך דווקא בעת הזאת, כאשר על פניו הייאוש והדכדוך עלולים לעשות בנו שמות, ראוי להתבונן בדבריו המאירים של רבינו מרן זיע"א שכמו נאמרו במיוחד לתקופתנו אנו (הובאו בספרו "דברי אגדה" על הפטרת פרשת אמור): "והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני, ועמדו לפני להקריב חלב ודם נאם ד'. המה יבאו אל מקדשי, והמה יקרבו אל שלחני לשרתני, ושמרו את משמרתם". ואלו דברי מרן רבינו זיע"א:

"באותן התקופות שהבית שכל פיות פונים אליו - היה בנוי על תילו, וכל מאוייו של כל אחד ושאיפותיו היו "מתי אבוא ואראה פני אלוקים" ותפילתו היתה "שבתי בבית ד' כל ימי חיי", אז להיות מ"הכהנים הלויים אשר שמרו את משמרת מקדשי", לא היה זה מעבודות הקשות במקדש. אדרבה, היו צריכים פיס בשביל עבודת המקדש. אבל בתקופה של "בתעות בני ישראל מעלי", תקופה שנשמעו בין החיים "מה בצע כי שמרנו משמרתם" - ובכל זאת אלה הכהנים המשיכו לשמור את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי, לכן מגיע להם שכר מיוחד - המה יקרבו והמה יבאו אל מקדשי והמה יקרבו אל שלחני".

וממשיך מרן זיע"א ומביא תיאור על דורו של חזקיהו מלך יהודה. "אפשר לתאר בבוא חזקיהו איזה עולם מצא: עולם שמם. עולם שנחנך עפ"י רוחו של אחז. דור האומר שוא עבוד אלוקים. ולכן דרשו חז"ל כי בדורו של חזקיהו, כאשר נתאספו שארית הפליטה אחד מעיר ושנים ממשפחה, אלה שלא כרעו לבעל, אלה שנשארו נאמנים לאלוקי ישראל ולחמו נגד עמי הארצות, והצליחו - עד שבדקו מדין ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ - על דור זה דרשו "היא תתהלל".

אלה שומרי משמרת הקודש שנשארו עומדים על משמרתם, "בתעות בני ישראל מעלי", בזמן שיש הרבה תועים ומתעים, והמה נשארו עומדים מול כל הכוחות האלו - מבטיח להם הכתוב "כי המה יבואו אל מקדשי והמה יקרבו אלי לשרתני". מגיע להם שכר מיוחד וישר כח מיוחד.

ומסיים רבינו מרן זיע"א את דבריו ואומר, "ואלה שעודם קשורים לאור התורה, אלו שרוחות העולם לא הזיזו אותם ממקומם, אלה הכהנים הלויים אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי, המה יקרבו אלי. המה יבואו אל מקדשי והמה יקרבו אל שלחני ושמרו את משמרתם. אלה ההולכים במדבר בארץ לא זרועה, יזכר להם חסד הנעורים שלהם, ו'אליהו הנביא כותבה והקב"ה מחתים על ידו". עד כאן דבריו המאירים, כמים קרים על נפש עייפה.

בל נשלה עצמנו. לא קלה היא הדרך ולא סוגה היא בשושנים. פעמים אינספור נראה להולכים בדרך הישר כי רבים וחזקים הם האומרים "שוא עבוד אלוקים", וכי הדרך הישנה שנשללה בעמל וביזע בידי גדולי עולם ומצוקי ארץ זיע"א הולכת ונעלמת רח"ל מן העולם; כך כאשר תכניות לימודים במוסדות חינוך שנחקקו בלבן של ישראל - רבותינו הגדולים זללה"ה, מתחלפות ב"ליב"ה, אזרחות ומתמטיקה", או כאשר לימודי "השכלה ואקדמיה" תופסים מקום של "כבוד" ביותר ויותר בתים שהוגדרו עד לא מכבר כחרדים לדבר ד'.

לעת כזו, אך דברי עידוד וחיוזוק נוכל לשאוב מדבריו הבהירים של רבינו מרן זיע"א השופכים עלינו טל של תחיה: "בזמן שיש הרבה תועים ומתעים, והמה נשארו עומדים מול כל הכוחות האלו - מבטיח להם הכתוב 'כי המה יבואו אל מקדשי והמה יקרבו אלי לשרתני'. מגיע להם שכר מיוחד וישר כח מיוחד".

יהיו נא הדברים למשיבי נפש לרבבות בני התורה הצועדים בדרכו הסלולה והברורה של רבינו מרן זיע"א, בתפילה ובתקווה שנזכה אנו וזרענו לעמוד בעוז ובגאון מול גלי הים הסוערים הפוקדים אותנו ומול המהמורות, הבורות וההפרעות הרבות שנכוננו לנו בתקופת סוף הגלות, עדי נזכה להגלות פני משיח צדקנו עלינו בקרוב בב"א.

תמונות: הרב אברהם סמט | ארכיון בנין ציון - הרב בנימין מור, ב"ב

כי אם בתורת ד' חפצו

"איה הלשון הממהרת להורות" • רסיסי זכרונות ודברי מספד, מדברים שנשא רבינו ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שמואל אויערבאך שליט"א לזכרו של רבינו מרן זצוק"ל

הרב יאיר ארלנגר

לנו שיור אלא התורה הזאת, אנחנו מחויבים וצריכים בכל כוחנו ומאודנו לעמוד על קיום הדברים, שהם החמורות שבחמורות. ומחויבים בזה לעמוד על כל יסודות הקדור, שה, על חינוך התלמודי התורה והניסיון לפגוע בתינוקות של בית רבן, על חינוך הבנות, שהרי בקושי התירו חינוך הבנות והתירו רק לשמור על היהדות, היה "עת לעשות לד'" כי כמעט "הפרו תורתך", וחובה גדולה ונוראה יש לכל מי שיש לו שייכות לזה מנהלים וכדו', שיבהירו שהחינוך שייך לכלל ישראל! זה שייך לקב"ה ולא יגעו בזה.

וכך גם לעמוד כנגד כל השינויים שרוצים להכניס בלימודי החינוך, וכפי שמרן זכרוננו לברכה עמד על משמרתו כאש בצורה נוראה שלא יעלה על הדעת שום מתירים, שום משא ומתן. ושום דבר כיוצא בזה.

מיתת צדיקים בבין המצרים

גם עכשיו הקב"ה מעורר אותנו בפטירת גדול דורנו, ובזמנים קודמים, בימי בין המצרים, היו מרגישים את האבלות בפועל ממש, היו אומרים תיקון חצות גם ביום וניכר הצער והכאב מהחורבן. אך היום כשלא מרגישים, אנחנו מקבלים התעוררות בזמן שכזה, בזמן של בין המצרים, מקבלים את החורבן במיתת צדיקים, השקולה כשריפת בית אלוקינו.

חיבר שמים וארץ

וכמה שנספיד זה יהיה הספד שלא כהלכה, אך רבינו זצוק"ל הוא היה האדם שחיבר שמים וארץ יחדיו, של "ושכנתי בתוכם" בפועל ממש. אמרו רז"ל "אדם שיש בו דעה שכאילו נבנה ביהמ"ק בימיו", ומהי "דעה", מפרש הגר"א זה דעת המתפשט, שהחכמה והבינה אינם רק בראש אלא מתפשט לכל הגוף וזהו "דעת חדרים ימלאו", כמה אדם חי על פי הדעת, שחי בפועל עם הדעת.

מיום שעמד על דעתו, ישב בשקידה והתמך דה עצומה ונוראה, כידוע שהוא היה קם וקופץ במהירות השכם בשעה שלוש לפנות בוקר, כאילו כבר קם באיחור של שעה שלישית ביום... פעם ביקרתי אצלו כשלא הרגיש טוב ושם עתי מהרבנית ע"ה שהתלוננה וזה היה בפניו, שהוא מצונן ולא מרגיש טוב, ובמה זה התבטא שלא חש בטוב, סיפרה הרבנית שהוא טעה שהקדים לקום בשעה שמים, כזו טעות....

אצל רבינו כל נשימה ונשימה היתה תורה! וכמו שמשלו חז"ל בגמ' בברכות במה שענה ר"ע לפפוס, מעשה בשועל שהיה מהלך על גבי הנהר וראה דגים... אמר להם רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם

ושקול אצלו אם זה מעצם דיני התורה ואם זה רצון הקב"ה, וכשזה כך זה נותן לו יותר כח לשמור ולהחזיק בדברים הגדולים ולשמור עליהם מכל משמר. וכשהקב"ה נתן לנו וחובה היא עלינו להמשיך את הדברים בכל כוחנו ונפשנו.

קיבלנו מתנה גדולה לדור, הקב"ה קצב לנו כמה שנים שרבינו זללה"ה עמד במלוא תוקפו וגבורתו ממש בגבורה נוראה, ועד הזמן האחרון ממש הוא עמד על המשמר בכל דבר, כל דבר, איתן וללא פשרה. וודאי שזה הוא הזמן הקצוב מלמעלה שהיה די כדי שאנחנו נוכל להמשיך בזה בכל הקיום. ואף שעיקרי הדברים הם הדב"רים הפשוטים והידועים ביותר, אבל כאשר יש גזירות כל דבר צריך חיזוק וקיום.

הקדים רפואה למכה

וכמו שראינו בעינינו עד כמה שגדולי הדור רות עמדו, ועד כמה הכח הגדול והנורא של מרן זללה"ה שהיה על משמרתו יום וליל לא יאומן כי יסופר, בעינינו ראינו ושמענו את כל הדברים האלה. והקב"ה האריך ימיו ובאיוז מידה הקדים רפואה למכה, ואף שעדיין אנו צריכים הרבה רחמים מרובים, אך ודאי שהשתרשה בתוכנו את החובה הגדולה הזו, של קיום ושמירת התורה בלי זיו כלשהו כי כל ירידה מורידה למטה ולמטה ח"ו.

עמד על משמרתו כאש

אין ספק שזו שעת השמד, רבותינו פסקו על דברים קרובים לזה, ועל כל גזירות השמד שזה יהרג ואל יעבור! ובפרט שידוע שזה זמן שאחים תועים רוצים לעקור את הכל, הם לא יודעים, אבל אנחנו מאמינים בני מאמינים שאין

שלו היתה רק תורה וממילא לא היה שייך ולא היה מקום לגזירות. בודאי כשמתאספים לזכרו ולכבודו יש תביעה להתחזק ממה שראינו בעינינו שראינו אדם גדול שכזה שחי במציאות שכזו. ואני רגיל בעניי לומר כי הקב"ה מראה לנו מפעם לפעם גדולי עולם, שלא ישתרש בלב ח"ו שיש "ירידת הדורות" ויתקטנו השאיפות, כי יש שחושבים ש"ירידת הדורות" זה חוק שלא יכול להיות אחרת וזה ח"ו "גזירת הכתוב", אך הקב"ה מביא ומראה לנו מפעם לפעם ששייך תמיד להגיע להשגות גבוהות גם בדורנו. הקב"ה מראה לנו ענקים וגדולים, ומזה נלמד ונתעורר שאם אדם משתעבד בכל ליבו ובכל כוחו להקב"ה עם כל תמצית נשמתו וחיייו, אזי הוא מגיע לגדלות נוראה, הכל תלוי בנו, עד כמה אנחנו "חיים" את זה.

לשמור על הדברים

הקב"ה נתן למרן זצוק"ל שלזכרו אני מת-כנסים, אריכות ימים, הכל בכדי לחזק ולקיים שישאר לכלל את מה שהיה וכמו שהיה, ללא שינויים וללא ויתורים ומזה נלמד ונתחזק. ובודאי הקב"ה רוצה שאחר כך נמשיך ונשמור על הכל על כל מה שראינו, זו החובה המוטלת עלינו פשוטו כמשמעו להמשיך ולקיים את הדברים ולהתאמץ בזה עד תמצית כוחות הנפש.

דוגמה לדבקות

לא בחינם השאיר לנו הקב"ה אדם גדול שכזה, אדם שהיה דוגמה חיה ממש של דבקות בתורה ושל קיום התורה, של עמל תורה לשמה ושל יראה, שהיה דבוק בקב"ה בכל פעולה קטנה ובכל דיבור ומחשבה, וכל דבר היה נמדד

קשה סילוקן של צדיקים

במציאות של היום, רואים לצערנו הגדול את ה"קשה סילוקן של צדיקים" בחוש ממש, בפטירתו והסתלקותו של האדם הגדול בענקים, גאון ישראל זללה"ה, שחורן מאשר הוא היה מגן על כלל ישראל בתורתו וביראתו, הרי שהוא היה עומד בפרץ ממש ובכלל כח התורה שלו כנגד כל פרצה, ומכוחו זה הגדול אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה.

וכעת, אחרי הסתלקותו מרגישים בחוש את ה"גדולה מיתת צדיקים יותר משריפת בית אלוקינו" ו"יותר מתשעים ושמונה קללות".

מציאות של תלמיד חכם

הקב"ה נתן לנו מתנה לשנים רבות, שהיה בדורנו אדם גדול בענקים שכזה. ידועים דברי 'נפש החיים' המביא דברי הוזה"ק: "קב"ה ואורייתא וישראל כולא חד", והאריך בזה נפה"ח דברים נוראים, ואין מדברים מעצמותו ית' כי בזה אין לנו שום השגה, אלא בעד כמה שהקב"ה שייך אלינו, ובבחינה זאת "אורייתא ישראל וקודש בריך הוא, חד הוא".

ואצל רבינו, ראינו במוחש בעיני בשר, ראינו בעינינו, איך יש מציאות של תלמיד חכם אדיר כזה, שכל נשימה ונשימה וכל רגע כל הפסק של משהו שבמשהו, מיד זה חסר לו כמו אור לנשימה, והוא חוזר מיד בכל הדביקות ועם כל ההתלהבות, עם כל עומק העיון בתורה הקדושה, כאן ראינו בעינינו במוחש ממש את ה"אורייתא קב"ה וישראל חד הוא".

ראינו כאן את ה"ישראל אשר בך אתפאר", בפרט אצלו, שהיה ענק בתורתו, ענק בבין אדם למקום ובין אדם לחברו, ענק עם כל קניני התורה עם כל דרכי התורה ועם המסירות הנוראה בבין אדם לחברו והשתתפות בצער של כל אחד, עם המציאות של החיים שכל רגע ורגע כל נשימה ונשימה הוא היה דבוק ברצונו יתברך, כל רגע ורגע שאף לעשות רצון ד', עם המציאות של "אין על גביו אלא ד' אלוקיו" את זה ראינו בעינינו וזה בודאי השפיע על הדור זה השפיע על כל מי שמבקש.

השפיע על הדור

כך ראינו בחוש אצל מרן זללה"ה שהשפיע על הדור כולו, וכשיברכו על גזירות, זה לא שייך אצלו לא היתה מציאות שכזו, וכשיש כח כזה בעולם, שלא יכול לשמוע כלל צד שכזה, הרי שאין לגזירות זכות קיום כלל... נתאספנו להספדו של גאון ישראל שחי את המציאות, שנשם את המציאות של תורה, וכל המציאות

אבותיכם אמרו לו... ומה במקום חיותנו אנו מתיראים במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה אף אנחנו וכו'. ולכן ר"ע לא פרש מלימודו אפילו על מנת לחזור כי כל הפורש מן התורה כפורש מן החיים.

איה הלשון הממהרת להורות

"איה הלשון הממהרת להורות באמרי שפר", וזכורני, לפני שנים רבות ישבו ת"ח גדור לים מהדור הקודם וענו ואמרו כאחד שלא ראו כזו בהירות, כזו "לשון הממהרת להורות". שאף תלמידי חכמים מדורות קודמים לא היו "ממהרת להורות" בכזו בהירות נפלאה. ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר.

אבי מורי צוק"ל כשהיה יוצא מביקור אצלו, היה מתבטא בהתפעלות ואומר, הוא יודע! הוא יכול! עם הפחד המיוחד והנורא שהיה לו מביטול תורה ואיך שעמד בזה לשמור ולה- זהר בכל משמר על כל רגע ורגע, הפחד הנורא מביטול תורה. ודכירנא שהגיע אליו פעם אחד מגאוני הדור, שהיה מפורסם בתורתו בבקיאותו ובידיעתו, ואחר כך נאנח רבינו צוק"ל שאותו גאון "פעם הוא ידע יותר"... כי אין בזה חכמה ואין עצה, אם לומדים קצת פחות וזוכרים קצת פחות!

ופעם אמרתי לפניו שידוע מהגר"מ שפירא צ"ל שאמר שקפיטל קי"ט בתהילים מסוגל לזכרון אבל רק אם לומדים, ומיד שאל האם זה כתוב בספרים, ואפילו שהוא עמל ויגע הוא חיפש עוד ועוד לדעת, עוד עמל.

בלי הפסק

אני לא בא לספר דברים מיוחדים, די במה שראינו וידענו תמיד על השקידה הנוראה, על הפחד הנורא מביטול תורה, תמיד הוא עמד על המשמר שיהיה בלי הפסק בכזו אהבה ותשוקה נוראה, הוא היה מבין מה זה רגע! ומה היה אהוב ונפלא המחזה לראות בכל פעם, איך ברגע כמימרא מיד הוא שוקע כל כולו בתוך הגמרא. ותמיד, תמיד עיניו אל ד' אלוהיו, בלי החשבו- נות הרבים אשר ביקשו בני האדם וכלשון הרמב"ם הידוע "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ד' לשרתו ולעבדו לדעה את ד', והלך ישר כמו שעשה האלוקים, ופרק מעל צווארו עול החשבונות הרבים אשר ביקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קודש קדשים, ויהיה ד' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים", "אשרי האיש - אשרויו של האיש" (רש"י) האיש המאושר ביותר! ומי הוא זה ש"כי אם בתורת ד' חפצו, ובתורתו יהגה יומם ולילה".

על משמר ההלכה

הוא הגבר, אשר עמד בעוז על משמר ההלכה, עם כל מה שהיה בעדיניות נפשו, רגיש לכל מה שנוגע לשני. שמעתי מא' מבני המשפחה שפעם נסע עמו ועישן בפניו, הוא כל כך חש ברע עד שאחר כך התעלף ממש. וכששאלוהו מדוע לא אמר שקשה לו והפסיק את המעשן, אמר "איך

וכל לימודו בלהט אש, "הלא כה דברי כאש", ואמרו בגמ' סוף חגיגה ק"ו מסלמנדרא שזה תולדות האור ואין האור שולטת, ת"ח עצמו כ"ש שאין אור של גיהנום שולטת בהן. אם דבוק בתורה ותורת אלוהיו בלבד, אז כל גופו אש, זה הגדר זו המהות של ת"ח שכל גופו אש אם דבוק בתורה, היה כולו אש בריתחא דאורייתא נוראה כל דבר שהיה עקום שלא כמו הפשט הוא היה רותח בגבורה נוראה תמיד בכל התקופות והזמנים.

כמונה מעות

וכידוע שזה היה כל חייו ממש, תורה לשם תורה וע"מ לקיים, בתפילה היה קורא ומונה כל תיבה ותיבה בכל כך מתיקות והשתפכות הנפש, וכשהיינו פעם אבדל לחיים ב'נופש' בנתיניה והנופש היה שלמד כל היום, והמנינים שם היו במהירות וחשבתי שישתווה עם המקום והזמן אבל הוא בשלו כדרכו, בפסוקי דזמרה היה כמונה מעות ויצא שהתפלל תוך כדי שעברו שם ב' מנינים.

ותמיד היה ער לכל דבר שבקדושה גם בדברים הכי קטנים, ולמשל קודם שהתחיל לכו נרננה כנהוג, היה אומר הנני אומר מזמורי התהילים כדי לקבל עלי קדושת השבת, זה לא כתוב בסידור אבל הדברים הקטנים הם דברים גדולים מאוד! כשהאדם כל חייו זה הדעת והתורה והקירבה והדביקות בד' יתברך, כל החושים באופן טבעי נמשכים לתורה וקיומה ולשבת שהיא קודש קדשים.

אוכל להגיד לו שיפסיק, הלא הוא רגיל בזה". אבל בכל מה שנוגע למשמר ההלכה הוא היה כארי ממש, כי המשפט לאלוקים הוא, ולא הסכים לשמוע מאומה כנגד, "תורה אמת כתיב בה", וכל זה היה ממש בלי שום חשבונות וקשה לפרט מפני כבוד הרבים עד כמה היה בלי שום חשבון אחר, רק "המשפט לאלוקים"!

בדחילו ורחימו

ומה נורא היה לימודו, עוסק בתורה ב"דחילו ורחימו". ה"דחילו" זה הפחד והזהירות הנוראה מלהפסיק בתורה, תמיד היה במתח שלא ישכח וכדברי רז"ל "אשרי אדם מפחד תמיד, ההוא בדברי תורה הוא דכתיב", אבל הוא לא היה "לחץ". וזכורני שדיברתי עם אחד בן גילו שסיפר כי כשרבינו היה בחור ולמד בלי שום הפסק, פחדו שישתומם ח"ו וביקשוהו שיטייל עמו להפיג דעתו בהיות העולם וסיפר שלאחר יומיים רבינו ברח ממנו...

ו"רחימו" זה אהבת התורה הנוראה, וה"ללמוד על מנת לקיים", עם החסידים הגדולים שתמיד דאג לאחרים ועשה חסדים עצומים, למי שידוע, כי תורה זה ע"מ לקיים ומה החידוש בזה. וכמה הדברים מפורסמים על דקדוק ההלכה וההיקף בכל חלקי התורה כולה, שבת ועירובין וחולין וב"ק וב"מ וזבחים ומנחות, נגעים ואהלות, ירושלמי ותוספתא, ראשונים ואחר- נים, כל תשובה בכל פינות התורה, היה מבהיל על הרעיון והיה לומד כל דבר עד הסוף ואמר "עדיף מעט בכוונה".

דאבה נפשנו

בתוך שנת האבל והיגון על סילוקו של ראש ישיבת גרודנא הגאון הגדול רבי דב צבי קרלנשטיין צוק"ל, פתיתי עובדות מפליאות ורסיסי אורה כפי שנשמעו מראש הישיבה צוק"ל על רבינו עט"ר מרן צ"ל

בשנת תשס"ט הגיע מקורבו של ראש הישי- בה צ"ל, יבלח"ט הרה"ג ר' שלמה לף שליט"א, וסיפר כי זכה להיות נוכח במעונו של מרן הגרי"ש אלישיב צוק"ל והתבונן בהתמדה הנוראית שלו, מיד אחרי הבדלה שרו כמה מזמורים, ואח"כ מיד שהחדר עוד היה מלא באנשים מרן הגרי"ש פתח את הגמרא, ועם האצבע בפנים החל ללמוד מבלי לאבד רגע, ואח"כ הגישו לפניו בחור בר מצוה וביקשו ברכה, ובלי להזיז את האצבע, הסתכל אליו ואמר ברכה והצלחה, ואח"כ כשהגישו את אבי הבן, כבר לא הרים את הראש, אלא אמר ברכה והצלחה, ומיד המשיך בלימודו, תוך שהחדר רועש וגועש ומבקשים מכולם לצאת... לבסוף נשארו בחדר רק נכדים ונינים, וגם אותם הוציאו בלי שניגשו כלל למרן צ"ל.

למשמע תיאור הנעשה בבית מרן צ"ל, הגיב ראש הישיבה צ"ל: "טוב שהסתכלת, טוב שראית את זה, עד ביאת המשיח כבר לא יהיה שייך לראות את זה, כזו התמדה". לאחמ"כ המשיך לדבר בהפלגה על ההתמדה של מרן הגרי"ש צוק"ל.

בביקורו האחרון של הגרד"צ צוק"ל בביתו של מרן צוק"ל, ישב הגרד"צ במתח נוראי, ואף שבני הבית רמזו לו שידבר, בקושי הצליח להוציא מילה מהפה. כשיצאנו מהבית, שאלו מקורבו הרב שלמה לף שליט"א מדוע כמעט שלא דיבר ולמה ישב כ"כ מתוח? הגיב הגאון הגדול צ"ל: 'אני יודע מי הוא', כאשר רושם השהיה במחיצתו של מרן צ"ל ניכר היטב על פניו.

שך זי"ע היתה מתנה מיוחדת מהשמים".

סיפר ראש הישיבה צ"ל: כאשר יצא ה"פסק" על היתר הממזרים, עברתי על כולו מ' א' עד ת', זה היה ליצנות גמורה. באותם ימים התקיימה ישיבת מועצת גדולי התורה בעניין וכ"ק האדמו"ר ה'בית ישראל' צ"ל ביקש חוות דעת על הפסק, אז הזעיקו את מרן הרב אלישיב, והוא הסביר לו את כל הליצנות, ואז הבית ישראל חתם.

פשוט למה שהוא זכה לעמוד בפרץ בדור שלנו שעושים... ורוצים לעשות... מרן הרב שך צוק"ל ציווה אותו והוא עשה נגד טבעו, חשבתי שאולי בזכות זה הוא זכה כל כך".

לאחר פטירתו של מרן צ"ל, אמר ראש הישיבה צ"ל: ה'חזון איש' אמר שהקב"ה רצה לעשות טוב לישראל, ואמר, קחו לכם רעק... גם אצל הרב אלישיב אנו יכולים לומר שזו מתנה מיוחדת מהקב"ה, וגם אריכות הימים של רבינו הגדול הרב

לאחר שהגאון הגדול רבי דב צבי צוק"ל היה אצל מרן הגרי"ש אלישיב צוק"ל בזמן המלחמה בתשס"ט, הכריע מרן צ"ל כי הישיבה תעבור לב"ב לתקופת המלחמה, ועל אף שבתחילה נטה הגרד"צ צ"ל להכריע כי הישיבה תישאר באש- דוד ותורה מגנא ומצלא, הביע שמחה מרובה על דברי מרן צ"ל ואמר: עכשיו אני רגוע, יש דעת תורה!

באותה התקופה בעיצומם של ימי המלחמה כאשר הישיבה שהתה בבני ברק, אמר ראש הישיבה צ"ל: ב"ה בישיבה לומדים טוב, אני תולה את זה בזכות זה ששמענו לדעת תורה של מרן הגרי"ש אלישיב צוק"ל שאמר שהישיבה תעבור בזמן המלחמה לבני ברק.

כשמרן צ"ל חלה והיתה חרדה גדולה ממצבו של רבן של ישראל, אמר הגאון הגדול צ"ל: 'הרב אלישיב הוא המגן שלנו, הדור צריך להרגיש כמו שהמגן שלנו נחלש, וזה אף אחד לא מרגיש'. כאשר נשאל האם זה כמו שאמר החזון"א צוק"ל על רבי ברוך בער ורבי שמעון לפני השואה, השיב בחיוב.

בזמן שמצבו הרפואי של מרן צ"ל היה קריטי, התבטא ראש הישיבה צ"ל על גדלותו: "אשרי האדם שיכול להגיד שלא איבד רגע אחד מהחיים שלו", ומירר בבכי לבקש רחמים על כל עם ישראל. למחרת אמר ראש הישיבה צ"ל: "זה לא

"משמת, בטלו השקדנים"

לשעה ארוכה של קורת רוח ורוממות זכו סופרי בטאון עולם התורה במחיצתו של הגאון הגדול רבי אברהם דוב אויערבאך שליט"א רב ואב"ד טבריה, לשם באנו ללקוט פנינים על קרבתו וקרבת בית אבא רבת השנים לרבינו מרן הגרי"ש זיע"א • במהלך השיחה המרוממת השתתפו אף הגאון רבי טוביה הלוי שולזינגר שליט"א רב העיר קרית אתא ומרבני העיר טבריה, שהוסיף מדיליה כפי שראה וקיבל על גדלותו של אביהם וליבן של ישראל, וכן חתנו של המרא דאתרא, הרב הגאון רבי אריה פיישר שליט"א

י. שכטר

להוראה שקיבל מהרב בענגיס בהיותו כבן כ"ח שנים בלבד, שמעיד עליו בכתב הסמיכה גדולות ונצורות.

לימים העיד הגרי"ש על עצמו: לא ניתן לספור כמה פעמים צעדתי מרחוב חנן עד לבתי נייטין - מקום מגוריו של הגר"ר בענגיס זצ"ל. מנהגם של הרב והתלמיד היה ללכת ברחוב שמואל הנביא בירושלים הלך וחזור, מנותקים מכל הוויות העולם ומכל הסובב אותם וצוללים באושר אין קץ לעומקן של סוגיות. מי שזכה לחזות במראה הזה קיבל מקצת מושגים של שקיעות בלימוד מדורות קדמונים.

הייתה לגר"ר בענגיס בקיאות מבהילה בספרי האחרונים, מלבד בקיאותו הנודעת בכל מרחבי הש"ס והראשונים ישר והפוך, בקיאותו בספרי האחרונים הייתה מיוחדת ממש. סופר עליו כי כבר בצעירותו בעת שהגיע ללמוד ב"י שיבת וואלוז'ין הוא היה בקי ורגיל בכמתיים ספרי אחרונים.

למעשה הרב בענגיס היה זה שעודד את מרן זצ"ל ללכת להוראה ולימים אף שאל אותו הרב אלישיב האם לקבל את המינוי בבית הדין ולשבת על כס המשפט. יש לציין כי בפסקיו ותשובותיו של הרב אלישיב זצ"ל בהלכה, ניכר סגנונו של מורו ורבו הרב בענגיס זצ"ל.

כידוע שאמור"ר רבי שלמה זלמן זצ"ל הלך למרן החזון איש זצ"ל בשאלה האם להתמנות לדיין והשיב לו החזון איש אם תלך לבית הדין תהיה רק דיין, אך אם תישאר בישיבה, אז תפקי' דך יהיה גם 'ראש ישיבה' וגם 'פוסק' וכך הוזה. כאשר באו למרן חזון איש זצ"ל בכדי לדאוג למינויו של בן אחיו הגאון רבי שלמה שמשון קרליץ זצ"ל כדיין בבית הדין, אמר החזון איש כי מן הראוי למנותו כדיין בטבריה או בצפת או בשאר המקומות המרוחקים ולא בתל אביב ובמרכז הארץ - שם יש עורכי דין המשבשים ומסלפים את המציאות.

כמו כן הורה מרן החזון איש שלא יעשו 'שתדלנות' למנותו כדיין. באותה התקופה הלך אחד הרבנים לשוחח עם שר הדתות דאז פישמן מימון, ונענה כי רבי מאיר קרליץ היה ידיד נעוריו עוד בליטא ובאם הוא יבקש ממנו למנות את בנו לדיין, אזי הוא יפעל למינויו, אך בהוראת החזון איש להימנע משתדלנות, לא פנה אליו רבי מאיר ואכן רק לאחר פטירת החזון איש התמנה רבי שלמה שמשון לדיין.

שני פוסקי הדור

ההערכה בין אאמו"ר זצ"ל לרבי יוסף שלום זצ"ל הייתה בלתי מסויגת, הערכה אמיתית בין שני גדולי תורה ופעמים רבות הריצו שאלות מאחד לשני.

בכל חג ומועד היה מגיע מרן הרב אלישיב לבקר אצלנו בבית ואאמו"ר רבי שלמה זלמן < המשך בעמ' יג

הגאון הגדול רבי בצלאל זולטי זצ"ל אשר נודע כגאון עצום ולמדן מבחירי ישיבת 'כנסת ישראל'. פעם העיד רבי בצלאל על מרן זצ"ל כי 'אין ש"ך שנעלם ממנו'. חושבני שמי שפרסם את מרן זצ"ל היו אלו סופרי הסת"ם שנהגו להגיע אליו ולשאלו אותו שאלות, מכיוון שכבר בצעירותו הייתה לו בקיאות מבהילה בהלכה ובפרט בספר החיים של רבי שלמה קלוגר זצ"ל על הלכות סת"ם, אשר לא מש משולחנו באותם ימים. פעם אמרתי זאת לחתנו אחי הגאון הגדול רבי עזריאל שליט"א והוא אישר את הדברים.

הגאון הגדול שליט"א מוסיף על הנעשה בימים עברו בירושלים של מעלה:

כאשר הקימו את ישיבת שער השמים בשנת תרס"ח ללימוד קבלה ובפרט כוונות הרש"ש, כתב הסבא הגה"צ רבי חיים לייב אויערבאך זצוק"ל שהיה אברך צעיר לאחר נישואיו, מכתב לעיר בריסק שבליטא אל מרן הגאון רבי חיים הלוי מבריסק זיע"א ששימש כנשיא קופת רבי מאיר בעל הנס והם מימנו את כל הישיבות בירושלים עיה"ק, בכדי לבקש רשות לפתוח את הישיבה. הגר"ח הלוי זיע"א השיב בחיוב, אך התנה שלא יקימו מוסדות דומים ללימוד קבלה בירושלים. מי ששימש באותה עת כראש ישיבת 'שער השמים' היה הגה"צ רבי שמעון לידר זצ"ל ובאותה התקופה הדפיסו לראשונה את סידור הרש"ש.

הבית בבתי נייטין

קשר אדוק וקרוב היה למרן הגרי"ש זצ"ל עם גאב"ד ירושלים מרן הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצוק"ל בעל 'לפלגות ראובן' ועיקר שימושו בהלכה היה אצלו וידוע הסמיכה

זצ"ל בקי ומגייב במהרה בפסק הלכה בהיר וברור מאין כמותו.

ההיכרות שלי עם מרן זצ"ל הייתה עוד ביל-דוטי, כאשר הייתי מגיע לביהמ"ד 'אוהל שרה', שם ישב רבינו זצ"ל ולמד ללא הפסקה. היינו שומעים את קול נעימות לימודו של רבי יוסף שלום זצ"ל, ממש כאילו יושב מול חברותא ודן בשקלא וטריא של הסוגיא. היינו שומעים דרך החלון כאילו הוא מדבר בלימודו עם עוד מישהו ומלבן את הסוגיא בשאלות ותשובות. 'מה הפשט פה'? 'תמצה להגיד כך'? זוכרני אף שהגמרות בהן היה לומד היו של הוצאת 'לוי'ן אפשטיין' הכוללים רק פירוש מהרש"א, מהר"ם ומהרש"ל.

לימים הגיע אליו אברך לשאול אותו האם מותר לו ללמוד לבד ללא חברותא, מאחר והוא חש כי הוא יעשה יותר שטייגען אם הוא ישב וילמד לבד ללא חברותא. כתשובה ענה לו מרן זצ"ל: חס ושלום, צריך ללמוד עם חברותא ואני שלמדתי לבד שאני...

הייחודיות שלו הייתה שקידתו הנוראית בתורה וכמובן הבהירות המבהילה והיכולת שלו לחתוך כל שאלה במקום ולהוציא פסק הלכה בהיר מתחת ידו. אחי ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שמואל שליט"א היה אומר כי אצל הרב אלישיב אין בין השמשות...

מרן זצ"ל היה מודע לסגנון דרך הלימוד הישיבתי, או שלימודו היה בדרך ההספק והעיון, מבלי להיכנס ל'תורות' מבית היוצר של עולם הישיבות?

הגאון הגדול שליט"א: הרב אלישיב זצ"ל למד כידוע בשנים קדמוניות בכולל המפורסם 'אוהל תורה', שם התרועע בדברי תורה ובעומ' קן של סוגיות עם גדולי התורה זצ"ל, אשר רבים מהם ינקו את תורתם בהיכלי הישיבות בליטא ובארץ ישראל ודרך לימוד זו השפיעה על מהלך לימודו.

בין הלומדים בכולל היה רבה של ירושלים

במשך שנות דור ניווט רבן של ישראל רבינו מרן הגרי"ש זצוק"ל מערכות כבי-רות להעמדת הדת על תילה, גדולי עולם מצוקי ארץ לצד רבנים, יושבי על מדין וראשי עם קודש, הריצו לפניו דבר יום ביומו שאלות ובעיות הלכתיות סבוכות ומתחדשות - והוא בין דף גמרא אחד למשנהו נענה ובבהירות מבהילה העמיד הלכה לדורות עולם.

בצוותא עם רבינו מרן זיע"א, עמד מרן פוסק הדור הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זיע"א, שני פוסקי הדור בירושלים אשר כל עיני ישראל נשואות אליהם בחרדה וביראה, ולימים אף באו בקשרי חיתון בנישואי בתו של מרן זצוק"ל עם יבלח"ט הגאון הגדול רבי עזריאל אויערבאך שליט"א בנו חביבו של מרן הגרי"ש זצוק"ל. קרבה וחביבות מיוחדת הייתה אצל מרן זצ"ל לרבנים ויושבי על מדין ברחבי הארץ, אשר נאלצו לעבור דבר יום ביומו מערכות סבוכות ולעמוד על משמר מסורת ההלכה בכל עז.

במשך קרוב לשישים שנה בלעה"ר, ממשיך הגאון הגדול רבי אברהם דוב אויערבאך שליט"א את חתנו הגאון רבי אשר זאב ורנר זצ"ל, כרב ואב"ד העיר טבריה בעז ובגבורה, לצד שבתו על כס המשפט בבית הדין הרבני ומנווט מערכות קודש לטהר את העיר טבריה והצפון כולו.

במשך השנים היה למרן הגרי"ש זצ"ל נציג נאמן ברבנות העיר טבריה, ה"ה הגאון הגדול שליט"א, אשר משמש כשומר משמרת הצפון כולו מפני חדירת פרוצות מסוכנות בגדרי ההלכה הצרופה ועומד בפרץ מפני רוחות זרות המנש' בות מעת לעת מכיוונם של מסלפים ופשרנים למיניהם.

לקראת יום השנה הרביעי להסתלקותו של רבינו מרן זצוק"ל נאות הגאון הגדול רבי אברהם דוב שליט"א, לקבל את 'הפלס' לשיחה מפעמימה במעונו שבטבריה ולהקיף במעט את דמותו הענקית של רבינו מרן זצ"ל כפי שזכה לחזות עוד מתקופת ילדותו ובצללו של אביו הגדול פוסק הדור זצ"ל.

"אצל הרב אלישיב אין בין השמשות"

הגאון שליט"א גדל בביתו של פוסק הדור זצוק"ל אשר כל ישראל חרדו למוצא פיו, ממתי החלה ההיכרות עם מרן הגרי"ש זצ"ל וכיצד היה היחס אליו בשנות צעירותו?

הגאון הגדול שליט"א: הרב אלישיב היה מאז ומתמיד גאון עולם וכל גדולי עולם הערי-צוהו מגיל צעיר. בקיאותו הייתה בכל מרחבי הש"ס והבנתו בכל נושא הייתה מפליאה, כולל הבנה בהירה בחידושים טכנולוגיים והתפתחות מוצאת של מכשירים שונים - בהכל היה רבינו

אלה אזכרה

ואשפכה עלי נפשי • מתוך הספד ובכי תמרורים מפי הגאון רבי שמואל צ'צ'יק שליט"א, בנו של הגה"צ בעל ה"תורת זאב" צוק"ל, שנאמר בימי השבעה על רבן של ישראל מרן הגר"ש אלישיב זיע"א, בבית הכנסת ירחי כלה בבני ברק, בית מדרשו של הגאון המופלא המשמר הלוי צוק"ל

י. שכטר

כב, כא) "הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי": דע, כי ביציאת הנשמה מזה העולם, ורוצה לעלות אל אדוניה, הנה יש מקום חשך אפילה מהלך שלשה ימים, וכשהנשמה רוצה לעלות, היא פוגעת בחשך, והנה יש שם חיות רעות משונות השומרות את הדרך, לפי שיש שם דרך ישן שכל הנשמות הטהורות עולות דרך שם, ויש דרך אחרת ההולך דרך גיהנם, והיא מתחלקת לשלושת אלפים דרכים. והנה במקום אשר יתפּרדו אלו השני דרכים, יש כל מיני חיות על דרך שיש בעוה"ז, אריות וכלבים וכדומה, שומרים אלו השני דרכים, שלא להניח לעלות למעלה אלא אלו הנשמות הטהורות, ולחטוף אחרות ולהליכין לגיהנם לקבלן שם. והנה השומר הוא הכלב, לפי שאפילו כשישן מרגיש בכל עובר ושב, משא"כ בשאר החיות, ולכן לעולם שמים השומר את הכלב, אם בבית, אם בעדרי הצאן, ולכן גם למעלה, אותם שהם כדמות כלבים הם שומרים, וכשוראים או מרגישים שבאה איזו נשמה - צועקים, ואז קמים החיות וחוטפים הנשמה - אם היא ראויה להם, וע"ז אמרו רז"ל שאמרה אסתר "הצילה מחרב נפשי, מיד כלב יחידתי". ואח"כ אמרה אסתר - הושיעני מפי אריה, והכוונה, שאסתר היא הנשמה, ואם היא כשרה, הקב"ה מסתיר אותה מן הכלבים ומעלה אותה למעלה, ואם להיפך, הוא מסתיר פניו ממנה, ואז רואים אותה הכלבים, וצועקים "ולכן" - זה מה שנוגע אלינו - "מה מאד יתאונן אדם על ענין זה, ויזכור היטב הענין שמגיע לנפש המת אחר פטירתו, ולא ישכח יום המוות עם צאתו מעוה"ז, ודין הקבר, ויום הדין הגדול והנורא מי יכילנו, וישמור עצמו אפילו מחטא קל, וד' לא ימנע הטוב מההולכים בתמים".

כעת אנחנו נמצאים בשלשת השבועות על חורבן בית המקדש, אבל אחרי תשעה באב יש שלשה שבועות גרועים יותר...! הסבא הקדוש של הריש"א דגלותא, "הלשם הקדוש! [קדש הקדשים! הלשם! פחד! אין לנו בכלל מושגים בדברים האלו] אמר, שעוד לא נברא בעולם סבון שיוכל לכבס את הכתם שנהיה לעין שרואה ראה אסורה!" ואם רבנו ראש הישיבה רבי שמואל אויער-רבאך אמר שצריכים חיווק כדבר ראשון לפני ההספד, אז זהו החיווק הראשון לפני התקופה שבאה - שהרבי רמ"מ לא נתן לקרוא לזה "בין הזמנים", אלא "המשך הזמן". שיהיה המשך הזמן, שלא יהיה בין הזמנים.

רק שתי חליפות בגדים לבנים!

אמרתי לאחד שהסתופף בצל האבא, לאחר שר' משה מרדכי נפטר והלב היה שבור (ועדיין הלב שבור...) מה אתם אומרים - ר' משה מרדכי נפטר! הוא שאג עלי - ר' משה מרדכי נפטר?

וצ"ל, הספיד אותו רבנו רה"י רבי שמואל אויער-רבאך שליט"א, והקדים דברים, הוא אמר שר' אפרים עמד לידו בישיבת מאה שערים כשהיו הספדים על הבריסקר רב, ור' אפרים אמר בסוף לר' שמואל - מה יהיה הסוף? מה התכלית? אמנם הספידו, אמרו הספד, בודאי שהספדן של צדיקים הוא לא דבר פשוט, זה מעכב את הפורעניות, אבל ר' אפרים אמר - בכל זאת, צריך את התכלית, להתעלות, להשתפר, תיקון המעשים. ובזה ר' משה מרדכי היה המוכשר ביותר לעורר על תיקון המעשים. וזה מה שאני רוצה לומר, דבר להתעוררות על תיקון המעשים. היום היארציית של הסבא של הריש"א דגלותא, האר"י הקדוש, הלשם כותב שהוא נכד של האר"י הקדוש, גם מצד האבא וגם מצד האמא. [הוא גם נכד של הקדוש רבי שמשון מאוסטרופוליאן], והלילה - ה' באב - הוא היארציית של האר"י הקדוש זיע"א, ולתיקון המעשים אני רוצה לקרוא דבר שכתוב בשם האר"י הקדוש, שאומר על הפסוק (תהלים

הפסוק, אבל כדי לעורר את הציבור להרגיש ולחוש באבידה, את זה הם יודעים! הקריעה שלהם קורעת! הפסוק שהבריסקר רב אומר - עם חיתוך הדיבור שלו - זה נותן להבין מה קרה, מה הולך כאן, ומהו החושך שירד לעולם. זה מה שאני מתכוון, צריך את ר' משה מרדכי שהיה אחד מגדולי הדור, שהוא יתן לנו למשש את החשך ואת האופל שירד בעולם! הוא צריך לזעוק! כולם יודעים את הפסוק, אבל כשר' משה מרדכי היה זועק את זה - היה לזה משמעות אחרת! איי! שבת משוש לבנו, נהפך לאבל מחולנו, נפלה עטרת ראשנו, אי נא לנו כי חטאנו!!

הצילה מחרב נפשי

לפני שבס"ד נאמר דברי התעוררות - כי הספד אינני יכול - רק דברי התעוררות להתחזק, הנה כשהיה הספד על הגאון רבי אפרים זלזניק

אחת על הגויל ואחת על הכתב

בימים טרופים אלה, בימים אשר נעלה הענן מעל משכן העדות, שלושת התיבות רבי משה מרדכי - פולחים כליות ולב... התלמידים היקרים - הם הבעלי תריסים, נכנסים לירחי כלה, אבל פניהם כבושות בקרקע! בעיניים כבויות הם מביטים לעבר הכסא עליו ישב ה"משמר הלוי", וליבם מוציא אנחה אילמת - כאן ב"ירחי כלה" - היה ר' משה מרדכי מספיד את הרב רבנו. כאן ב"ירחי כלה" היה ר' משה מרדכי שואג מנהמת לבו הטהור, כאן ובעוד מרכזי התורה, בישיבות הקדושות, היה ר' משה מרדכי גנוחי גניח, וילולי ליל, בזעקות תרועות ושברים, על סילוקו של גדול הדור!

הכאב מתגבר, הכאב מתעצם, היכא את בר לקישה? אייכה? אייכה ר' משה מרדכי, לבקוע את מעין דמעותינו, על השריפה אשר שרף ד'! אומרת הגמ' הקדושה נכתלי בית המדרש יוכיחו על הנעילות שבנוסח הזה שהיה נשמע כאן יום יום], אומרת הגמ' הקדושה במו"ק כו. - "אמר רבי חלבו א"ר הונא: הרואה ספר תורה שנקרע חייב לקרוע שתי קריעות, אחת על הגויל ואחת על הכתב".

אוי! אייכה ר' משה מרדכי, שתקרע את לבבנו בשתי קריעות? על הגויל, ועל הכתב! הזעקה עולה עד לב השמים, יוסף - או ריש"א דגלותא - איננו! ה"משמר הלוי", איננו, אלללי! אלללי! אלללי עלינו כולנו!

ואחיהם כל בית ישראל יבכו...

בשעה שהשמש הגדול, הרב בענגיס צוק"ל - כבה אורו, הרב בענגיס - גדול הדור ושר התורה - עלה לישיבה של מעלה, וקדש הקדשים, הבריסקר רב, הגיע ללוויה, בקשו ממנו לומר הספד, הבריסקר רב לא סירב, הוא נגש, וכמובן כל אחד יכול לתאר לעצמו איך היה המצב כשהבריסקר רב נגש לומר הספד על הרב בענגיס, הוא פרץ בבכי, ולא אמר יותר מאשר את המילים הבאות: "ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ד'!"

בי"ג אלול תרס"ט נפטר הרישא דגלותא, הבן איש חי הקדוש! - לא ידעו שהוא נפטר, הוא היה בבבל, ולא נפטר במקום שהיה גר שם, ובו בזמן שהגיעה הידיעה לירושלים, עמדו יחדיו שני גדולי הדור - רבי חיים ברלין ורבי חיים זור-ננפלד זכר צדיקים וקדושים לברכה. כשהם ראו את המברק - שהבן איש חי נתבקש לישיבה של מעלה - מיד תוך כדי דיבור, שניהם קרעו קריעה על הבן איש חי. מה אני מתכוון בזה? הבריסקר רב אמר פסוק על הרב בענגיס, ר' חיים ברלין ור' חיים זוננפלד קרעו קריעה על הבן איש חי, את זה כל אחד יכול לעשות, וכל אחד יודע את

לכל אחד יש מזוודות, במזוודות שלו ארוז ש"ס ! אתה יודע מה זה ש"ס ? היהודי הזה עבר על זה, ולא סתם עבר, אלא הקיא את חלב אמו על זה, הוא ארז את זה במזוודה שלו והולך עם זה, הוא נפטר ? אנחנו נפטרים ! אנחנו מתים כל יום ! שורפים זמן ! שעות מתות, ימים נשרפים, רגעים נשחקים, מה אתה אומר לי שהוא נפטר ? הוא חי ! אנחנו מתים ! – הוא פתח לי את העיניים בהרגש הזה, והלואי שזה יחזיק מעמד..

זה מה שרציתי לומר, כשהאבא ה"תורת זאב" זצ"ל נפטר, אמר אחד – מרחפת כאן עכשיו "אגרת הגר"א". כל כך היה חרוט על לבו באש שחורה על גבי אש לבנה אגרת הגר"א, כל מילה נחקקה ונחצבה בו, הוא היה חוזר בעל פה על קטעים, או את כל אגרת הגר"א, הוא אמר – הגר"א באגרת כתב: "מה יתרון לאדם בכל עמלו, זכור את הראשונים אשר היו לפניני, שכל אהבתם חמדתם ושמחתם כבר אבדה, ומקבלים על זה דינים מרובים... ומה הנאה לאדם שסופו לפרוש לעפר רימה ותולעה, וכל הנאות יתהפכו לו בקבר למרה, והמוות כרוך באדם, ומהו העוה"ז, כי כל ימיו כעס ומכאובים, גם בלילה איננו מניח לישון, והמוות אינו".

את המשפט הבא – אם היו מקלפים את הקירות בבית, היו שומעים איך שהם זועקים את המשפט של הגאון מוילנא הקדוש: "כי מאומה לא ישא האדם בעמלו רק שתי חליפות בגדים לבנים!"

זה מה שרבונו רבי שמואל שליט"א הקדים בהספד על ר' אפרים, ואמר שהתעורר לזה ע"י ר' אפרים שהדבר הראשון זה התכלית!

איי ! הרבי שלנו – ר' משה מרדכי – איי ! איך שהוא ידע לתת את השלש מאות שיפות וחמש מאות בעיטות בשאור שבעיסה כדי שלא יחמיץ ...! הוא היה מומחה גדול, הוא ידע איך לרסק את היצר הרע, איך לשחוק אותו ואיך ללעוג ממנו. הוא לא נרתע ממנו, עם העורקים הסתומים בלב, ועם הגוף החלש, הוא התגבר כארי, ועי"י הגבורה הזו הוא הכניס את זה בלבות שומעיו – לבזו לכל פיתויי היצר !

וזה מה שאנחנו צריכים כדבר ראשון – לפני הדברים הבאים בס"ד – להתחזק, כל אחד בעצמו יעשה את תיקון המעשים ואת חשבון הנפש.

הרי זה לא פשוט, מה שיגידו, וכמה שיגידו, אין לנו בכלל מושג מה זה הרב אלישיב ! בודאי, חייבים להספיד, אסור להתעצל בהספדו של חכם, זה פחד ! אבל צריך להגיד – אנחנו בכלל לא משיגים את זה, אז בודאי שכ"א יתבונן בעצמו, ויעשה את חשבון הנפש הנוקב עם עצמו, והוא יתעלה וישתפר, כמו שהרבי ר' משה מרדכי זעק בכל ההספדים על הצדיקים, שעכשיו מסתובבים בחלל האויר כל הקניינים שהצדיק קנה וארז במשך ימי חייו, וכל אחד יכול לתפוס מה שהוא צריך לתפוס.

רבי שלמה קלוגר של הדור הזה...

הגיע היום אורח חשוב ב"ירחי כלה", לא סתם אורח חשוב, מופת הדור הגיע ל"ירחי כלה", מאיפה שאבתי את הביטוי הזה? ב"י ניסן תש"ו, בשבת קדש, נפטר בירושלים הגאון רבי שמואל תפלינסקי זצוק"ל, ובניסן לא מספידים. – שמעתי מהאבא, שהחזון איש – קדש הקדשים – כשראה את קונטרס הצוואה שלו, הוא אמר שלא ידע שיש עוד בדור הזה כאלו יהודים ! חכמי התורה בירושלים חכמיה וישישיה ועמליה בטהרה, פחדו חלילה מלהיות מתעצל בהספדו של חכם, ובימים הראשונים של חודש אייר – מיד שהתאפשר – קיימו הספד על האי צדיק וקדוש אשר עמל כל ימיו ביגיעה עצומה ובריאה עילאה בתורה לשמה, ועשו עליו הספד ביישיבת "עץ חיים", הס הושלך עת עלה הגה"צ רבי יוסף סלנט זצוק"ל שפנה לעבר חכמי הישיבה – א-גאסט איז גיקומען אין ישיבת עץ חיים, ר' שמואל איז קיין מאל נישט

אומרים, "הללו-קה הללו קל בקדשו", בעזרה היו אומרים, "כל הנשמה תהלל קה", ועכשיו – אדם, דמומה סלקא דמומה נחתא ג- בשתיקה אני עולה, בשתיקה אני יורד].

וכנסת ישראל ממשיכה להתאונן לפני הקב"ה: אלה אזכרה – לשעבר הייתי עולה בשירות ובזמירות לפני הקב"ה, כמו דודו אמר, "בקול רינה ותודה", ועכשיו בכיה עלתא בכיה נחתא [עולים עם בכי ויורדים עם בכי]. אלה אזכרה – לשעבר הייתי עולה המוניות המוניות של חגיגה, כמו דאת אמר "המון חוגג", א"ר לוי כהדין געגעצ דלא פסיק לא ביממא ולא בליליא, ועכשיו טמשא סלקין וטמשא נתתין, [בהחבא מרוב בושה]. אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי, עכ"ל המדרש.

מה אני מתכוון לומר בזה? כשעוברים ליד הקראוון אני נזכר – מספר הפעמים שר' משה מרדכי היה שם, הוא כיבד את הרב אלישיב בסנדקאות, מי שלא ראה איך שהוא עומד שם! – אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי ! זה לא ניתן בכלל לתיאור !

בריאות הגוף של רבן של ישראל

שמעתי פעם מהרבי ר' משה מרדכי ששמע מהרב שך זצ"ל, שהחפץ חיים אמר לרבי חיים עוזר [שהערב – ליל ה' אב הוא היארצייט, ומ-סתמא יורדות כאן דמעות מהקירות כשמוזכרים את ר' חיים עוזר בה' אב, זהו היארצייט של הגר"ע בלי ר' משה מרדכי ! ואם אנחנו לא בוכים – זה מפני שאנחנו אטומים כקירות!]- ר' חיים עוזר ! איירע גיזונט דאס איז די גיזונט פון כלל ישראל ! הבריאות שלכם זו הבריאות של כלל ישראל ! – כל ווארט שהוא שמע מהגדולים הוא חי אותו וחש אותו !

הוא אמר שאחד הוסיף גמרא – וזה פשוט שכל אלו שמסתופפים כאן יודעים מי הוא האחד הזה, אחד המיוחד בדורו, ר' משה מרדכי – ויש לאחד הזה רעיון ודמיון היכן ראה הח"ח שהבריאות של ר' חיים עוזר היא הבריאות של כלל ישראל, שהרי הגמ' אומרת בגיטין דף נ"ו: שרבן יוחנן בן זכאי אמר לקיסר – תן לי יבנה וחכמיה, זו בקשה אחת. בקשה שניה – שושיל-תא דרבן גמליאל, ומה היתה הבקשה השלישית שריב"ז בקש ? אסוותא דמסיין לרבי צדוק.

רק ר' משה מרדכי עם התפיסה שלו יכול לתפוס שיש כאן כזה רעיון, רבן יוחנן בן זכאי מבקש את יבנה וחכמיה, שושילתא דרבן גמליאל, ובמקביל לזה – רופא לרבי צדוק, כי הבריאות של רבי צדוק זה כדוגמת יבנה וחכמיה ושושילתא דרבן גמליאל, גיוואלדיק ! זה נורא !

אמרתי פעם את הרעיון הזה של ר' משה

מרדכי להגאון הגדול רבי יצחק סולובייצ'יק שליט"א, והוא התפעל ואמר – זה נורא, הדמיון נורא, ההשוואה הזו לווארט של הח"ח זה נפלא !

נחזור למה שאמרנו מדוע הרב אלישיב לא היה כאן אורח, כאן בירחי כלה – התלמידים שהסתופפו בצילו של ר' משה מרדכי – ראו שהוא חורט בדם תמצית לבו הטהור את השו"רות הבאות, שנכתבו ונחקקו בספר "שיעורי משמר הלוי זבחים", ע"י הכותב והעורך יקר היקרים ר' שמואל שבקס, נוברוכים יהיו גם שאר המתעסקים בזה ר' מאיר הלוי לוי, גם ברוך מרדכי היהודי שנקר, כולם ברוכים לטובה], ויש שם שני קטעים שמתכסים בזיעה קרה כשקר-ראים אותם.

יש שם קטע בעמ' קצג – יום א' אור לי"ח אלול תשס"ג, – זה נכתב בכתב, אבל זה באש שחורה על גבי אש לבנה: "עיני כל ישראל נשואות לאבינו הרחום וחנון שבשמים, עד שיחנונו וישלח מהרה רפואה שלמה מן השמים – רפואת הנפש ורפואת הגוף – לכל רמ"ח אברים ושס"ה גידים לרבנו האהוב רבן של כל בני הגולה, נזר השקידה משחר טל ילדותו, קרוב לתשעים שנה ברציפות ובשקידה מאוימת ונזר-ראה, רבנו יוסף שלום בן חיה מושא בתוך שאר חולי ישראל לקיים בנו חכמי ישראל, אני"ר".

זהו קטע אחד מצמרר. ויש כאן קטע נוסף בעמ' קצז: "הלכות כולם מרגישים רגשי הודאה עצומה לק-ל חי מלכנו צורנו, אשר כרחם אב על בנים ריחם עלינו בליל אמש, שבסייעתא דשמיא נוראה הצליח ב"ה הניתוח בגופו הקדוש והטהור של מרן רבן של כל בני הגולה ציס"ע רבנו יוסף שלום אלישיב שליט"א".

"הגוף אשר נתקדש בקדושת התורה של שקידה מבהילה ומאוימת משך עשרות עשרות בשנים, ברציפות, וללא היסח הדעת" ! "אילו פינו מלא שירה כים, אין אנחנו מספיקים להודות, אנא השי"ת, חזק ואמץ את בריאותו ורענגותו של כבוד רבנו האהוב שליט"א לאוי"ט וארוכים בבריות גופא ונהורא מעליא, להשפיע עלינו מאור קדושת תורתו הנשגבה, ולהגן על הדור כולו עד ביאת גואל צדק ב"ב אמן ועד בכלל".

אלו הדברים אשר נחקקו לשעה ולדורות. קול בן לוי זה נשמע כאן עד כ"ז מנחם אב תש"ע, עד אז – הריש"א דגלותא לא היה כאן אורח, הוא העתיק אותו בכל חום נפשו לדור הבא, אבל ! אוי ! כי זה שנתיים ימים שנדם קול בן לוי, כבר לא נשמע קולו של המשמר הלוי מרבנו יוסף שלום, כי זה שנתיים ימים... ויהי מקץ שנתיים ימים – והריש"א דגלותא בא לירחי כלה, רעד, צמרמורת, זיעה קרה מכסה אותנו, הרב רבנן בירחי כלה !

רב רבנן!

עוד לפני עשרות שנים שמעתי מספר פעמים מהאבא זצ"ל, לאחד מהרבנים כאן בארץ ישראל הגיעה מחו"ל שאלה סבוכה בהלכות כלי היין, ובקשו מאותו רב שיענה ע"י מברק כי היה מאד נחוץ לדעת. מה הוא יעשה? איך יענה מיד? היתה לו עצה, הוא נכנס ל"אהל תורה", שם היה כולל של גדולי ישראל שלמדו שם, נכנס, עלה לבימה, ונתן דפיקה, ואמר, שמעו נא, רבותי, הגיעה אלי שאלה סבוכה זו, אני חייב לענות בהקדם, ואינני יכול להתעמק. כי צריך לעיין בגמרא וראשונים בהל' כלי היין, אני אציע לכם את השאלה, ומי שיוכל לענות לי ע"י מראה מקום או סברא כדרכה של תורה – שידויע לי ויעזור לי, שיתקדם הענין יותר מהר ואוכל להשיב.

הוא הציע את השאלה ששלחו לו, ומיד שגמר להציע את השאלה, נשמע קול של אברך אחד – זהו ש"ך מפורש ביו"ד סימן פלוני בהל' כות כלי היין. אותו רב נדהם, כי הוא היה בקי גדול, ונדהם, הכל היה כלול בש"ך הזה ! האברך הזה היה – הרב אלישיב !

ככל היוצא מפיו יעשו

לפני עשרות שנים הרב אלישיב כבר היה גברא רבא, היו הכרעות רבות שרצו שיכריע. הסיפור הזה היה עם דודי הגה"צ רבי ישראל גרוסמן, היתה תקופה שהוא היה דיין, ובאה לפניו שאלה סבוכה מאד על הון עתק, שני יהודים קבלו אותו והסמיכו אותו לדון ביניהם כיחיד, כל אחד הציע את הטענות כדרכה של תורה, ענין של שו"ע חו"מ, והוא התעמק, והת-עמק, והתעמק, בכל מה ששייך לנושא, והוציא פסק כתוב, חייב אחד וזיכה אחד.

היה מדובר בסכום גדול של כסף, ואין אדם נתפס על צערו, והחייב לא היה יכול להשלים עם זה, והלך לת"ח אחד, הראה לו את כל הקו-נטרס של הרב גרוסמן שכתב בזה, ההוא הבין מה שרוצה, וכתב קונטרס להפריך מה שכתב, לומר שאינו חייב.

הבע"ד בא להרב גרוסמן, הביא לו את כל מה שאותו ת"ח כתב, והרב גרוסמן קבל את זה במאור פנים, ועבר על הדברים, וכתב קונטרס ליישב את כל ההשגות של אותו ת"ח, ולהסיק שמה שכתב בתחילה הוא ע"פ דין תורה.

שוב הלך הבע"ד עם הקונטרס השני והראה לת"ח ההוא, ושוב השיג, כאן כבר הבין הרב גרוסמן שזה ענין של קנטור, והוא לא השיב לו. אותו יהודי הלך וסיפר את זה ל"בית ישראל" זיע"א, כנראה שהיה מקורב שם, ושפך את לבו לפני הבית ישראל על כל ההפסד וכל הענין, כ"ק הגערר רבי רצה לצנן את הרוחות, ושלח לקרוא לר' ישראל גרוסמן, הוא הבין מיד מה הכוונה, הוא בא, הסתגר אתו, ואמר לו (חבל לומר את זה בעברית, אבל אין ברירה...)– עכשיו עומדים כאן שני שרוליק'ס, שני שרוליק'לא'ך, אחד גדול ואחד קטן, הגדול זה אתם – ר' ישראל גרוסמן, והקטן זה אני, כך הוא פתח לדבר אתו, מהיכן דנתוני? [נפולין לא מדברים הרבה, ושאל בקצרה מהיכן דנתוני]. הוא הבין, ואמר לו – אני יכול לתת לרבי את כל מה שכתבתי, ואדרכה, אם הרבי יגיד לי לחזור – אחזור בי, אני מרגיש שהוצאתי פסק כדרכה של תורה. אמר לו הרבי – את כל החומר שכתבתם צריך לתקתק, וגם לתקתק גם את מה שהשני כתב, כדי שיהי בצורה אנונימית, ולא יהיה ניכר מי כתב את קונטרס א', ומי כתב את קונטרס ב' עם ההשגות, ונגיש את הכל לרב אלישיב, ואמר – אני כבר אדאג להעביר את זה לרב אלישיב, ומה שהוא יכריע – כך יהיה, ובזה סוגרים את הענין. אמר לו ר' ישראל גרוסמן – בסדר, אם הרב אלישיב יפסוק כמו הת"ח השני – אני חוזר מהפסק. הוא השאיר את הכל, והבית ישראל העביר להרב אלישיב וביקש שיתענין בזה, וכך היה שהרב אלישיב אצל מזמנו, עבר על קונטרס א', ועבר על קונטרס ב', מבלי לדעת מי בעל קונטרס א' ומי בעל קונטרס ב', על הקונטרס של השני הוא כתב בערך שזה דברי הבל שאין בהם ממש, ואין צריך להשיב עליהם, ועל הקונטרס של הרב גרוסמן הוא כתב שזכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ועליו נאמר כל דיין שדן דין אמת לאמתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית. הרבי דאג שיעבירו לו בחזרה, הוא קרא לרב גרוסמן, נתן לו את שני הקונטרסים, ואמר לו הרוחות נרגעו, סיכמנו כך, אבל אני מבקש מכם סליחה, סוף כל סוף...

בשאלה של מבוך סתום כזה, היה פשוט להציע את ה'רב רבנן' – את הרב אלישיב – שהוא יכריע את השאלה.

בירושלים יש בית כנסת "זהרי חמה", היה שם רב מחכמי הונגריה, הרב מבאניאד, מתל-מידי תלמידי החת"ס – קדוש ד', קדש הקדשים. וידע שו"ע והיה גם ממוג עם חסידות חריפה, היה חריף בקדושה, והנה כתוב בשער אפרים שבעליה לתורה צריך הגבאי לקרוא את השמות באופן מדויק, מפני שעלולים ללמוד מזה לענין כתובה, והיה שם יהודי כהן, שלאביו היו שני שמות, והתפתח ויכוח שהרב מבאניאד סבר שהשם השני של אביו הוא כינוי, ואין צורך

להזכירו בעליה לתורה. ובזהרי חמה היה הרב, רבי רפאל לוין, גיסו של הרב אלישיב, והוא סבר כמו הכהן שהוא שם, וצריך להזכירו, אבל כיון שהבאניד'ער רב סבר שלא, לכן בשלב זה לא עמד על זה, וכשהתווכחו הציע הבאניד'ער רב עצמו, נשאל את הרב אלישיב, ומה שהוא יגיד, כך נעשה.

אותו כהן היה מקורב עם הרב אלישיב, והחליטו שיכנס לשאול ויאמינו לו למה שיגיד. הוא נכנס לרב אלישיב, קיבל אותו, שאל מה אתם רוצים, יש ויכוח על השם הנוסף של האבא שלי אם הוא שם או כינוי, הרב אלישיב שואל אותו – האם יש לכם כעת כתובה או גט? מה הנפק"מ? ואמר לו – לעליה, יש לנו רב שחרד על כל קוצו של יו"ד, כפי הראוי, רב מהדור הישן, ורוצה לדעת אם זה שם או כינוי. ותיאר איך הרב אלישיב טיפס על סולם או כסא, הוריד ספר ישן ןוהכהן אמר שחבל ששכח את שם הספר], פתח אותו ואמר – כאן כתוב על השם הנוסף שהוא שם ולא כינוי. – הוא חזר עם הידיעה, וכך קוראים לו עד היום, שיאריך ימים. – יהודי כזה, איש קדוש, הבאניד'ער רב – היה לו כזה ביטול כלפי מה שהרב אלישיב אומר ! גם אני התפלאתי אז ! האבא אמר לי פעם – דע לך, לחסידים יש חוש הריח, יש להם חוש ריח טוב. אם מבינים מה שאמרתי – טוב, ואם לא, נשתמש עם הביטוי של הרבי רמ"מ – מי שמבין, מבין.

עמוד ההוראה

חותני זקני, אביו של חמי שליט"א – רבי שמואל הומינר זצ"ל. הוא היה קדוש וטהור. ת"ח מופלג, וחמי אמר לי שהוא אמר לפני עשרות שנים, כל הדבר הקשה יביאו אל הרב אלישיב.

בבתי נייטין היה גר הצדיק רבי נחמן דובי-נקי, ינש מכתב שהאבא כותב לאחד – העברתי את הענין הזה לר' נחמן דובינקי שהוא קדוש וטהור], וזיכתי – אבל"ח – להכנס אליו כמה פעמים, וסיפר לי הרבה מההתמדה של הרב אלישיב, וגם את השאלות הוא העביר אליו.

ודבר אחד אוכל לספר, שהייתי שליח בזה, יש מחלוקת מפורסמת בהלכה – שלא תקום פע-מיים צרה – אם נפטר מאן דהו בשבת, והקבורה היתה במוצ"ש, אם צריכים האבלים להניח תפילין למחרת, והיינו אם יום הקבורה לבד פוטר מתפילין או לא, [נאם הרבי רמ"מ היה חי היה מתאר את המחלוקת בזה, ואז ההרים רקדו כאילים, אבות העולם, כואב הלב כשנוכרים שהרבי אינו אומר אותם].

החיי אדם פוסק שבים קבורה לבד מניחים בלי ברכה, והמשנה ברורה פסק דלא כחיי אדם. הייתי אז סמוך לחתונה, והייתי סמוך יותר על שולחן חותני בבתי נייטין, באתי לשם לפני קבלת שבת, ור' נחמן דובינקי שואל אותי, איך נהגתם אצל אביכם שנפטר בשב"ק – הנחתם תפילין ביום ראשון או לא הנחתם? שאלתי למאי נפק"מ, ואמר שהגיעה אליו ידיעה שאחיו נפטר, והלויה תהי' במוצ"ש, והוא רוצה לדעת לענין הנחת תפילין ביום ראשון. אמרתי לו, אנחנו לא הנחנו, עשינו כמו המשנ"ב, ולא ידענו אם האבא נהג אחרת אצל אביו, ואמרתי, שאם היינו יודעים שנהג אחרת היינו עושים כוותיה, אבל ראינו את הפסק של המשנ"ב, וכך עשינו בלב רגוע. לפני סעודה שלישית כשנפגשנו בביהכנ"ס הוא אמר לי – תעשה לי טובה, תעלה לאהל שרה, תגש לרב אלישיב ותשאל אותו מה לענין התפילין ביום הקבורה לבד, האם מניחים תפילין או לא. שאלתי אותו [נאז הייתי עדיין צעיר, היום לא הייתי עושה כך] וכי המ"ב לא מספיק? [נרציתי לדעת את האמת, כשימוש. הוא הי' ת"ח מופלג ושקדן ואדם גדול]. ואמר לי – תעשה לי טובה, תעלה לרב אלישיב ותשאל אותו. לא ידעתי שיש בזה הרבה דעות בפוסקים, אז שאלתי אותו, אני יכול לומר לרב אלישיב שאתם שלחתם אותי? כן, בבקשה רבה, אבל

תגיד לי בדיוק מה הוא השיב. עליתי לאהל שרה, הרב ישב ולמד, והרגיש שאחד עומד והרים את הראש, ושאל, מה אתם רוצים? ואמרתי ר' נחמן דובינקי שלח אותי, והרי הכיר אותו, ושאל – מה הוא רוצה? אמרתי לו שהגיעה לו ידיעה שאחיו נפטר ביום ששי, והקבורה תהי' במוצ"ש, האם להניח תפילין ביום ראשון, אם יום קבורה לבד פוטר או לא. ואמר לי – הח"א פוסק שמניחים בלי ברכה, וכך נוהגים כאן בירושלים. ותגיד לו שיניח תפילין בלי ברכה. חזרתי ואמרתי לו שהרב אמר שהחיי אדם פוסק להניח בלי ברכה. וכך נוהגים בירושלים, ותניח תפילין בלי ברכה. וכך עשה, וביום ראשון הניח תפילין בלי ברכה. כשבאתי לנחם, אמר לי, נו, טוב ששאלתי או לא? נס ששאלתי ! בסוף נודע לי שקברו אותו ביום ששי ! וככה הייתי מפסיד תפילין !

כבוד התורה!

ההלויה, שהיתה בכ"ט תמוז, זה הי' נורא נוראות ! רבבות רבבות, הלכו הלכו והלכו ! עמרתי למעלה משעה וחצי והמיטה לא הגיעה, יהודים אמרו – כזה כבוד התורה ! כבוד התורה ! כלל ישראל טבוע בדמם כבוד התורה !

כל דבר הולך עם מסורת, ונספר בס"ד שני סיפורים על כבוד התורה שטבוע בכלל ישראל. ישנו סיפור על הרעק"א כשהיה פעם בוור-שא, מי אינו רוצה לזכות בברכה של רעק"א ! כל האימהות יצאו עם הילדים – מקטנם ועד גדולם – כדי להתברך, אבל ראו שזה יארך זמן רב אם יניח את ידיו הקדושות על כל ילד לברכו, חשבו עצה – ריכזו את כל האימהות במקום אחד, והרעק"א עלה על גוזזטרא, ובירך את כל הצאן קדשים, המלאך הגואל וגו'.

היתה אשה אחת שאמרה לנפשה – יש לי בן פעוט, מתי תהיה לי הזכות שהרעק"א יניח עליו את ידיו הקדושות ולברך אותו שיגדל ת"ח, והרי הרעק"א אינו גר בוורשא. אין להתניאש, אני לא אוותר ע"ז. היא נדחפה עם הילד הקטן, התעלפה וכו', אבל המטרה קידשה לה את כל האמצעים, היא צריכה שהרעק"א יניח את ידיו הקדושות על ראש הילד שלה, לברך אותו שיגדל ת"ח. היא התאמצה והתאמצה, והשיגה את היעד, וכבר בבית של הרעק"א, נפלה אין אונים, בקושי השיבו את רוחה, ושאלו לרצונה – היא רוצה את הרבי, הכניסו אותה, וביקשה שהרבי יניח את ידיו הקדושות על הפעוט, שיברך אותו שיגדל ת"ח. אלו אימהות הקדושות של פעם ! הרעק"א אמר הרי ברכתי את כולם, – כן, אבל צריך שהרבי יניח את ידיו הקדושות ! הרעק"א התרגש, הניח את ידיו הקדושות על הפעוט, ובירך אותו שיגדל ת"ח גדול.

מסופר בירושלים שהפעוט הזה היה הגאון הנורא רבי ירוחם פישל פערלא, ני"א שהשנים אינם תואמות, אבל שמעתי מאחד מישישי חכמי התורה, רבי מרדכי אהרן שיינברגר שליט"א – שר' ירוחם פישל היה יותר מבוגר ממה שחשבו, והשנים כן תואמות].

היה אחד ברומניה שישב ולמד, הרבי רמ"מ

אמר – היה לו שכל, שישב ולמד, זה היה הביטוי המתוק שלו – יש לו שכל, שוקד על תלמודו, רצה להתעתד להיות רב, למד את הענינים שרב צריך לדעת, למד, ושקד, ורצה להבחן, היה לו קרוב משפחה מגדולי גליציה, נסע מרומניה להבחן אצלו. הוא קבל אותו במאור פנים – הרי הוא ת"ח השוקד על תלמודו. זה היה בקיץ שנת תרל"ד, המנחת חינוך נפטר כ"ד אלול תרל"ד, והשואל ומשיב נפטר חצי שנה אחריו, בכ"ז אדר תרל"ה. אותו ת"ח שרצה להיות רב הגיע לקרובו להבחן. ואותו קרוב קיבל אותו, ואמר – המנחת חינוך חולה, ואני רוצה לבקר אותו, בוא ותזכה לראות אותו, הוא קפץ על המציאה, לזכות לראות את המנ"ח, יהודי שלמד תורה מבין מה זה, הלכו ברחוב וראו שהרחובות הומים מאדם, ילדים, נערים ונערות, שאלו – מה הולך כאן? אמרו להם, הרב... הרב... הרב... מי זה היה הרב? רבי יוסף שאול (השואל ומשיב), שכבר זמן רב אינו יוצא מהבית (זה הי' חצי שנה לפני פטירתו), הידיעה פשטה כאש בשדה קוצים שהרב הולך לבקר את המנח"ח, והדרך מבית הרב עד בית המנח"ח מלא כצאן אדם, כל האימהות עומדות עם ילדיהן, ורוצות שהילדים יראו את הרב ! זו היא כל הסערה שרואים !

אני ערל שפתים, ואם הרב היה מספר את זה, הייתם מרגישים, בכל אופן, ר' יוסף שאול יצא מביתו, נתמך ע"י אנשים מבית הדין שלו, ופסע לעבר המנח"ח, היה שקט, הס, כל האימהות מו-זילות דמעות ואמורות לילד – תראה את הרב ! והתפללו בשעת מעשה שהבן יגדל לת"ח בזכות התורה הקדושה של הרב, זהו כבוד התורה שטבוע בדמם של כלל ישראל ! ואותו רב כותב בספרו שהוא זכה להיות במעמד שהשואל ומשיב היה עם המנח"ח ביחד, וכתב שזכה לזה בזכות ההוראה שהוא למד, ממש גן עדן ! ראה את השו"מ והמנח"ח ביחד.

אחד שראה את הדברים האלו הוסיף דבר שמתקבל על הדעת, הוא אמר, המנחת חינוך והשואל ומשיב נפגשו – שני אריה דבי עילאה, במפגש הזה יכלו להשתתף גם שני גורי אריות, ה"עטרות שמואל" וה"משמר הלוי", אם היו שם – היו רואים שיש כאן שני גורי אריות שב-קיאים במנ"ח ובשו"מ, ובמשך שנים היה להם מה לספר ממעמד הפגישה הזו !

עכ"פ כבוד התורה טבוע בכלל ישראל, כך יש דוגמאות מכל הדורות. וזה היה הרגש אחד של הענין הזה שראו אלפי אלפי וריבי רבבות יהודים שהלכו אחר מיטתו הקדושה של הרב אלישיב – כבוד התורה !

אזכרה נגינתי בלילות

והיה עוד הרגש של יהודי אחד, באותו לילה של מסע ההלוויה, נדדה שנת יהודים רבים, זה היה לילה היסטורי, שמעתי בבקר שסיפרו על כך, אלו שהיו יותר במערב העיר אמרו שהיה נראה כמו ליל שבועות, ההמונים שבאו מהר המנוחות – אלפים נדדו שינה מעיניהם, והמגינים בותיקין היו מלאים, הלוא דבר הוא ! בודאי הכל מסובב מן השמים, ואמר רעיון מוסרי שרואים כאן. כתוב במדרש איכה (א, כג) על הפסוק שדוד המלך אומר בתהלים (עז, ז) אזכרה נגינתי בלילה, עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי, ר' יהודה אומר – נזכרת אני שירים ששרתי לפניך בלילות, [כלל ישראל אומרים להקב"ה, אנחנו נזכרים שירים ששרנו לפניך בלילות], כמד"א (ישעי' לח) ונגינותי נגנן כל ימי חיינו. אי נמי בלילה זה לילו של פרעה דכתיב ויהי בחצי הלילה, ולילו של גרעון שהכה את מחנה מדין ועמלק, דכתיב ויהי בלילה ההוא, ולילו של סנחריב, דכתיב ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ד'. על זה כלל ישראל מתאונן שזוכר את הלילות שהם לנו בניסים ושירים ותשבחות, ועכשיו אנחנו בגלות !

לפני שאומרים את ההרגשה שהוא אמר, אני רוצה לספר, הרב אלישיב – הריש"א דגלותא – היה עמוד התורה, ומעניין ששני שכנים שלו היו עמודי העבודה, השכן הראשון שגר כשנה

בתחילה, עד ששב כמלאכי השרת, - אם תראה אותי באותו עת - יהי' לך כן, ר"ל שאשפיע עליך כ"כ שתהיה פי שנים ממה שאני עומד היום, כי באמצעות המעלה שאתעלה בעת ההיא, יגיע אליך פי שנים ממה שיש לי עתה, עכ"ד.

ביום עלות נשמתו הטהורה של גאון הגאונים, קדש הקדשים, המאור הגדול שנאצל משני המאורות הגדולים - הני תרי מלאכי דרקיעא - תרי מלאכי השרת - הנצי"ב ור' חיים, אדוננו מורנו ורבנו רבי זעליג ראובן בענגיס זכר צדיק וקדוש וטהור לברכה זי"ע, טרם נעלה הענן, ביום הזה - ביום האחרון - בגדר ובבחינה שהאברכנאל כותב שביום הזה השפע האלקי שהרבי משפיע על התלמיד, אף פי שנים ברוחך, היה נוכח בביתו ר' יוסף שלום אלישיב, ומיד שראה אותו - אמר לו - במאי קא עסקיתו? והתחילו בפלפול וריתחא דאורייתא, דברו מה שדברו בלימוד, נפרד ממנו, ואחרי זה - ואינו, כי לקח אותו אלוקים, והרב בענגיס נפטר.

זהו הנר מנר, הוא נאצל מהאור הגדול הזה של הרב בענגיס, שטומן בחובו את האור של וואלוז'ין, כמו שהספדן אמר - מהוילנער גאון עד ר' חיים עוזר, מהוילנער גאון עד הרב בע"נגיס, זה נאצל והשפיע מהודו - פי שנים ברוחו - על הרב אלישיב, והנר נמשך, והנר הזה כבה, כבה אורו של עולם! כבה הנר המערבי!

אבל הנר לא כבה, כל אחד יכול להתעורר ולהתחמם כנגד האור הזה, האור של וואלוז'ין. שהקב"ה יזכה אותנו שהנר הקדוש הזה שהאיר מאה שנה באור של יגיעת התורה ללא מיצרים, שנזכה לירבק באור החיים הזה, ויקוים בנו במהרה, שלח אורך ואמתך המה ינחוני, יביאוני אל הר קדשך ואל משכנותיך במהרה בימינו, אכ"ר.

תודתנו להרה"ג רבי ברוך מרדכי שינקר שליט"א ורבי מאיר לוי שליט"א, על טרחתם ויגיעתם ומסירת הדברים לדפוס

מגביה אותנו, והוא היה מסביר לנו לילה שלם - איזה אלומות אור נוצצות מהמרגלית הקדושה הזו דנפק מפומיה דהרב בענגיס - א-קליינער מנחת חינוך, ואז היינו מבינים את זה, או שלכל הפחות לדעת שלא מבינים את זה.

שמעתי מדודי הרה"צ ר' מיכל גוטפרב, שאמר לי כמה פעמים שהדוד הקדוש ר' יצחק דוד גוטפרב אמר לו שהרב בענגיס נשאל - למי ישאלו את השאלות בהלכה אחריו? והשיב, לר' יוסף שלום אלישיב! - זה הנר מנר...

פי שנים ברוחך

כתוב (מלכים ב' ב, ט) "ויהי כעברם ואליהו אמר אל אלישע, שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך, ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי".

האברכנאל - וכפי שהאבא זצ"ל היה אומר - דער הייליגער אברכנאל! נואם הזכרתי את האברכנאל, נספר - הגאון רבי יוסף צבי דושינסקי זצוק"ל סיפר שלאברכנאל היה כוס של אליהו מיוחד במינו, מלך ספרד היה אצלו פעם בבית, וראה את הכוס, ובקש אותה ממנו. האברכנאל לא היה יכול לסרב, אבל הוא גם לא רצה שכוסו של אליהו יכנס אצל ערל, והתפלל תפילה חרישית, והכוס נעלמה, והמלך לא היה יכול לעשות כלום, זה נעלם, לשנה הבאה הוא התכונן לסדר, אבל בלבו נאנח - מה עם כוסו של אליהו? הוא הכין את הסדר, ורצה להכין כוס של אליהו אחר, והנה הוא רואה את הכוס של אליהו מונחת על השולחן].

ושם מאריך האברכנאל, ואביא קטע ששייך אלינו: אבל אם תראה אותי לקוח מאתך, שתהיה שם בעת שימשך השפע העצום עלי יותר ויותר לאין שיעור ממה שהוא עתה, שאין ספק שבעת ההיא התעלה אליהו כמה וכמה ממה שהיה

ר' חיים עוזר פתח עליה ההוא ספרדא: אין וילנא מ'האט אונגיצונדן איין ליכטאלע פון דער אנדערע ליכטאלע, איין גאון פון דער אנדערער גאון, פון דער וילנער גאון ביו ר' חיים עוזר. (בוילנא הדליקו נר אחד מהנר השני, גאון אחד מהגאון השני, מהגאון מוילנא עד ר' חיים עוזר), המסורת הזו עברה, וכעת אבדנו את זה!

הרב בענגיס היה גם נר מנר, הוא למד בוולוז'ין אצל מלאכי דרקיעא - מלאכי השרת מלאכי עליון - הנצי"ב, ר' חיים, ועבר הלאה לר' איצ'לה בנו של ר' חיים וולוז'ינר, ר' חיים וולוז'ינר, הגר"א. הרב בענגיס קיפל את המסורת של וולוז'ין, נר מנר.

הנר הזה האציל על הנר של הרב אלישיב, הרבה היה בא לבית של הרב בענגיס, והרבה דיבר אותו בלימוד.

א-קליינער מנחת חינוך...

היה יהודי - רבי חיים קצנבלויגן זצ"ל, גאון ות"מ מופלג, הוא היה בנו של הג"ר אהרן קצנבלויגן, וגם הוא הסתופף בצילו של הרב בענגיס, ושמעתי לפני ארבעים שנה שהוא מסר את זה, שהרב בענגיס התבטא פעם, ר' יוסף שלום איז א-קליינער מנחת חינוך! - ר' יוסף שלום הוא מנחת חינוך קטן!

אם הרבי רמ"מ היה חי, שלשה לילות היינו ערים כאן! הוא לא היה נותן לנו לישון! בלילה הראשון הוא היה מסביר - עם כל הכח וכל הכושר של רבי משה מרדכי - מה זה מנחת חינוך! ולילה שני היה מעכב אותנו עד עלות השחר להסביר מה זה הרב בענגיס! כאן זה כבר היה מתובל עם מה שהוא קבל מהאבא! הוא זכה לשמוע הרבה מהאבא. ובלילה השלישי היה מעפיל אותנו לגובה, שכמדומה שההרים הגבוהים בשווייץ היו נראים כנמלים כלפי הגובה שהרבי היה

בקרבת מקום ורק קיר הפסיק בינו לביתו - היה רבי יצחק דוד גוטפרב, שנה שלימה הוא גר שם, וכשעבר דירה, גר שם הקדוש רבי שמואל שפירא זצוק"ל, קדוש ד', מן השמים סיבבו שבאיזור הזה היה עמוד התורה ועמוד העבודה, וקרוב לזה היה עמודי החסד - ר' יוסף דייטש ור' יוסל רובין, כל ה'יוסף'ס... בערוב ימיו רי"ד גוטפרב חלה את חליו, ל"ע, וכבר היה אז בבהכנ"ס שבבתי ויטנברג, והיה שם אחד שהיה לו שכל ורצה להחיות אותו, ונכנס יום יום והתחיל לנגן את הניגון כפי שהרב אלישיב לומד את הגמרא, ופקח עיניים, וראו שהוא מחיה אותו ומשיב את רוחו.

זה הניגון! זהו אזכרה נגינותי בלילות! רבי עקיבא איגר מציין בגלה"ש בכתובות (דף יז) את המדרש (בראשית רבה נט, ד) כד דמך רבי שמואל בר רב יצחק, דהוה מרקד אתלת שבשין (שהיה רוקד עם ג' בדי הדס), נפקין רוחין ועלעולין (רוחות סוערות), ועקרון כל אילניא טבא דארעא דישראל. כשר' שמואל בר' יצחק נפטר, היו מן השמים רוחות סוערות מאד שעקרו אילנות, למה כן? דהוה לקיט מנהוג שבשין ומהלך קדם כלה (שהי' נוטל ענפים מהעצים לשמח לפני הכלה).

אז כשר' שמואל בר' יצחק נפטר, נעקרו האילנות מפני שלקח מהם לשמח חתן וכלה. כשהרב אלישיב נפטר - עקרו את השנה מאלפי איש, אלפי איש נדדו משנתם בלילה ההוא, מפני שמאה שנה הוא עבד את הקב"ה עם נגינותיו בלילות, אזכרה נגינותי בלילות!

מסורת התורה להדליק נר מנר

היום היארצייט של רבי חיים עוזר, האבא היה אומר וחוזר הרבה פעמים עם הניגון - כשנפטר

אתה בירושלים ומצודתך פרושה...

"חכמות בחוץ תרונה"

סופר 'הפלס' בשיחה מפעימה במחיצתו של הגאון רבי יהודה צבי וועלטשער שליט"א
רב דק"ק אהבת ישראל - קיו גרנדס הילס ורב הפוסק של ישיבת רבינו ישראל מאיר
הכהן בעל חפץ חיים בארה"ב, שזכה לקירבה ושימוש' אצל מורו ורבו מרן רבינו זיע"א

ישעיהו ויין

מרן זיע"א התעניין אצלכם בנעשה בקהילות היהודיות בחו"ל?

בהחלט. מובן שעיקר התעניינותו עסקה בנושאים ההלכתיים של הקהילות השונות. כיצד מתמודדות הן עם עירובין, מקוואות, כשרות ועוד, אך היה לו היקף עצום במגוון הנושאים שעמדו לפתחיהן של הקהילות השונות בכל תחומי החיים.

פעם קיבל מרן זיע"א מכתב מרב מסוים באמריקה ואמר לי כי מתוכן הדברים נראה לו שאותו רב יודע ללמוד, אך לפני שהשיב לו ביקשני לברר ולתהות על קנקנו של אותו רב על מנת לדעת כיצד בדיוק להשיב לו, אך לא פחות מכך, לדעת כיצד לכנותו ולו תארים להוסיף לשמו ולמעמדו. כל דבר היה שקול ומדוד אצלו לפרטי פרטים.

במענה לשאלתכם אספר את ששמעתי מאחד מנכדיו שליט"א. מרן זיע"א היה מתעניין אצלו רבות על הנעשה אצל רבנים שונים בקהילות היהודיות בעולם. באחת ההזדמנויות סיפר לו הנכד על הגמילות חסדים המפוארת של הרבנים בחו"ל וכיצד מטיבים הם עם האורחים הרבים הצובאים על פתחיהם. באותה שיחה עלה שמי אבלחט"א ומרן זיע"א השיבו על אתר כי הוא מכיני היטב, על אף שחלפו שנים רבות מאז עשיתי בביתו "שימוש". באותו מעמד ציין מרן זיע"א כי תורה ללא גמילות חסדים חסר בה. שאלו הנכד שליט"א ומהי גמילות חסדים של הסבא? במה היא באה לידי ביטוי? השיבו מרן זיע"א, אני תורם מזמני לענות על שאלות למרות שזה מפרע לסדרים שלי.

בהקשר לכך ציין כותב השורות את דבריו של מרן זיע"א בספרו "דברי אגדה" המסביר את דברי הפסוק "וירד משה מן ההר אל העם", וכפי שרש"י הקד' אומר כי משה רבינו לא הלך לעניניו האישיים כשירד מן ההר אלא פנה ישר אל עם ישראל. ותמה מרן זיע"א, וכי אלו "עסקים" היו לו למשה רבינו ע"ה שעליהם "ויתר" כביכול? אלא, מבאר מרן זיע"א שמה רבינו לאחר ששהה זמן כה רב בשמים, שמע וקיבל דברים מופלאים ויסודיים, לא הלך לחזור עליהם לעצמו ולחדדם בפיו בלבד, כי אם ויתר על צרכיו ורצונותיו ו"ירד" אל העם להשמיע להם את הדרך אשר ילכו בה.

בכלל, אצל מרן זיע"א ראינו הטבה מיוחדת לשני בדרכו העילאית. היה זה בחתונה בה השתתף. הוא ניגש לומר מזל טוב לחתן ולמחרת תנים והתיישב במקומו. לאחר כמה דקות ניגש שוב לחתן ולחץ את ידו. המשתתפים חשבו כי מרן זיע"א מתכוון לשוב אל ביתו, ומאד התפלאו כאשר מרן זיע"א שב למקומו. אחד הנוכחים העז ושאלו לפרש הנהגתו, ומרן זיע"א חייך את חיוכו הטוב והשיב, הבחנתי שהצלם שלא נכח בפעם הקודמת הגיע זה עתה וחשבתי

ברורות על זה מהש"ס. מיד ידעתי שלא ימהר לקבל את הדברים מאחר ואינם מגובים ממקור בעל ערך.

פעם נוספת הקשיתי לפניו שאלה חמורה שעליה אמר לי אדם גדול מאד שלמורי הוראה אין דרך מקובלת בזה. מרן זיע"א השיבני על אתר, מגמרא פלונית ניתן להבין מיד את התשובה... לתמיהתי מן המהירות בה השיב, כלל לא הבין מדוע זה לא פשוט.

בהזדמנות מסוימת אמרתי למרן זיע"א כי על פניו ברור לי כיצד לפסוק לחולים בתעניות ואפילו ביום כיפור, אך לא בתשעה באב, שכן הרמ"א כותב שנוהגים להחמיר בתשעה באב עד שקרוב לידי סכנה, ואיני יודע להחליט בזה. להפתעתי, השיבני מיד מרן זיע"א כי אין כזה רמ"א. הופתעתי מאוד מדבריו, אך מרן זיע"א שלח אותי להביא לו משנה ברורה (תוך כדי חיזוק ואמירה, נו, אתה כבר יודע בדיוק היכן נמצא המשנה ברורה אצלי בבית...). פתחתי את המשנה ברורה במקום המדובר והראיתי לו את הדברים שציטטתי בשם הרמ"א, אך מרן זיע"א הורה לי להמשיך לקרוא. המשכתי בדבריו עד שהגעתי לסוף דבריו בהם אומר הרמ"א "והמ" קל לא מפסיד". אם כן, אמר לי מרן זיע"א, באמת יש כאן שני ביאורים. לפעמים לא צריך לנהוג בחומרא, ולפעמים כן. לשם כך צריכים לדעת מה זה עיקר הדין, והמחבר הלא כבר פסק שחולה שאין בו סכנה פטור מלצום בתשעה באב, ואם כן, כשהרמ"א אומר בסוף דבריו והמיקל לא הפסיד, כוונתו לסמוך על דברי המחבר שחולה שאין בו סכנה פטור מלצום בתשעה באב.

לכאורה כדבריו. לפתע חדרה בליבי ההכרה, כי בתשובה כה "פשוטה" לכאורה, טמון בעצם ידע והיקף שאינם ניתנים לתפיסה. המון פסקים של מרן זיע"א היו נראים מאד "פשוטים", אך כאשר זכינו ושמענו את הנימוק והטעם העומד מאחוריהם הבנו עד כמה מקיפים הם ידע עצום. דוגמא נוספת. אחד מחשובי הפוסקים שליט"א נשאל האם אפשר לבשל יין ביום טוב כאשר מארחים אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות על מנת למנוע יין נסך, והשיב שמותר. ביקשתי לדעת את דעתו של מרן זיע"א בענין זה ששתי שאם אשאל באופן כזה יתכן והוא יפסוק לי שמוטב שלא לארח ולא להיכנס לנושא זה של בישול ביום טוב באופן המדובר. לשם כך שיניתי מעט מהשאלה ושאלתי האם מותר לבשל יין ביום טוב כאשר ישנה משרתת גויה בבית. מרן זיע"א פסק שאסור. הקשיתי לפניו שמשמע לכאורה מדברי ה'בית יוסף' שמותר, ומרן זיע"א ענה לי על אתר, אכן, באופן עקרוני מותר, אך בדיוק כשם שמסתדרים בכל ימות השנה עם בעיית יין נסך והמשרתת הגויה, כך צריכים להסתדר גם ביום טוב, וממילא אין זה נחשב לצורך יום טוב... גם בתשובה זו הבנתי עד כמה מחושבת אצלו כל תשובה ועד היכן מגיעה הסתכלות ההלכתית והשלכותיה המעשיות בכל בית ובית.

היתה לו למרן זיע"א דרך מאד מאד מעניינת בפסק. הוא לא הרבה לצטט תשובות, אך כל תשובה שענה היתה מדודה אצלו במשקל, האם היא תואמת לדברי הראשונים. האם יש לה ראיות מהש"ס. זכורני כי פעם דנתי לפניו בשאלה סבוכה בעניני עירובין. מרן זיע"א חשב קמעה וענה בפשטות אך בתקיפות, אין ראיות

את מרן זיע"א זכיתי להכיר בשנת תשמ"ו, לפני שלוש שנה, כאשר הגעתי במיוחד לארץ הקודש על מנת לעשות 'שימוש' במחיצתו, במילים אלו פותח בפנינו בן שיחנו יבלחט"א את דבריו המאלפים.

מעטים הם הרבנים ויושבי על מדין שזכו להארת פנים ייחודית ממרן זיע"א בפתחו בפניהם את שערי לידע את הדרך אשר ילכו, את המעשה אשר יעשו ואת ההוראה אשר יורו לבני קהילתם השותים בצמא את דבריהם. על בני העליה המועטים נמנה יבלחט"א הגאון רבי יהודה צבי (הערשל) וועלטשער שליט"א, רב קהילה למעלה משלושים שנה בקווינס שבארצות הברית. תשובת מרן זיע"א באריכות ובבהירות ליבלחט"א הגאון שליט"א אף מוד-פסת ב'קובץ תשובות' ח"א ומשמשת אבן דרך בהוראה לרבים. לקראת יום הזיכרון הרביעי למרן זיע"א זכה סופר בטאון עולם התורה לשעה ארוכה של קורת רוח במחיצתו, במהלכה זכינו לקבל מעט מושגים מחייו ההלכתיים ואופן פסיקותיו של מרן זיע"א.

כיצד זכיתם למה שלא זכו רבים? אנחנו מבקשים להבין את טיבו של הקשר המיוחד. אכן, היה קשה מאד להיכנס אל מרן זיע"א בדרך שכזאת. גם בשנים המוקדמות יותר לחייו סירב מרן זיע"א לאפשר לעשות 'שימוש' אצלו, אולם זכות מיוחדת עמדה לי שמורי ורבי הגאון רבי העניך ליבוביץ זצ"ל (ראש ישיבת רבי ישראל מאיר הכהן - "ישיבת חפץ חיים" באר-צות הברית) פנה בבקשה לידידו הקרוב של מרן זיע"א, הגאון רבי אליעזר גולדשמידט זצ"ל, וביקשו שידבר על ליבו של מרן זיע"א להתיר לי באופן ייחודי ענין זה. מרן זיע"א נענה לבקשה. וכך הגעתי ארצה למשך מספר חודשים בהם ישבתי מדי יום סמוך למרן זיע"א בעת שענה להמוני השואלים המבקשים לשמוע את דבר ד'. זכות נוספת היתה לי, ממשיך יבלחט"א בן שיחנו שליט"א ומתאר, כי על אף שברוך כלל לא הסכים מרן זיע"א לשאת ולתת במלחמתה של תורה, אלא היה פוסק את פסקו ועובר לשואל הבא, הרי שזכות "המבקשים בעבורי" עמדה לי ומרן זיע"א ניאות לבאר לי כל דבר ודבר, מדוע פסק כך או אחרת, ומתי לקבל דעה פלונית יותר מאלמונית.

אספר לכם כמה עובדות מעניינות הממחישות את מידת בקיאותו של מרן זיע"א, מחיך בן שיחנו הגאון שליט"א. היה זה באחת הפעמים שהקשיתי לפניו בענין צרכי חולים. האם נחשב הרבר לדבר השווה לכל נפש, אם לאו. מרן זיע"א פסק את שפסק, המשכתי והק-שיתי לפניו משו"ת 'כתב סופר' האומר לכאורה אחרת מדבריו, אך מרן זיע"א ציטט לי במדויק את דברי ה'אמרי בינה' המדגיש כי באופן כזה - הוא האופן של שאלתי - גם ה'כתב סופר' יפסוק

שמן הסתם החתן והמחותנים יהיו מעונינים בתמונות.

בנוסף, מבקש בן שיחנו שליט"א לחדד, מרן זיע"א היה "סקרן" גדול לדעת ולראות בעצמו דברים מסוימים... הוא חפץ לדעת כיצד נראה "אריה" המוזכר כל כך הרבה פעמים בסוגיות הש"ס ובדברי הפוסקים, אך לא היה בידו זמן מספיק כדי ללכת לגן חיות ולראות זאת בעיניו. לא היתה לו חצי שעה פנויה כדי להיווכח בעצמו במה דברים אמורים. ראו אצלו בחוש ש"החיות" שלו היא רק בלימוד. גם כשהשיב לשואליו הרבים עשה זאת מתוך אחריות לכלל, אך ברור שאם היה יכול, היה מתנתק מהכל ויושב ללמוד בלי שום קשר לעולם שסביבו. הגמרא במו"ק דף ט"ז אומרת על הפסוק "חכמות בחוץ תרונה" - אם לא קראת לא שנית. הכוונה שתלמיד חכם שעוסק בתורה בפנים תורתו מכרזת עליו בחוץ. ור"י מפאריז מוסיף "בעל כורחו". כך ראינו בחוש אצל מרן זיע"א.

הבנה עמוקה בנפש האדם

אצל מרן זיע"א ראיתי הבנה עמוקה בנפש האדם ובתהליכים העוברים על כל אחד ואחד, מבהיר בן שיחנו הגאון שליט"א. פעם שאלתי אותו על בת מאומצת שביקשה להתחתן עם כהן. היה ברור לנו שאמה היתה יהודיה, אך התקשינו לדעת מי האבא. עורך דין דתי הצהיר בפנינו שהאבא יהודי וזאת בעצם היתה "ההוכ"חה" היחידה לכך. מרן זיע"א השיבני על אתר, "מה לא עושים בשביל כסף?"! וסירב לקבל את דברי העו"ד. לאחר ששבתי לארה"ב נודע לי שרישיון העו"ד שלו נשלל ממנו על פרשייה של קבלת כסף... מיותר לציין שאת המעשה הזה מרן זיע"א כלל לא ידע ואפילו לא עניין אותו. הוא את הנראה לו פסק - ותו לא מדי.

פעם ניגש אלי רופא חרדי בארה"ב ובפיו סיפור נדיר וסבוך על אשה שעמדו להיוולד לה תאומים במקרה מאוד בעייתי מבחינה רפואית, כאשר ההמלצות הרשמיות היו להמית את העוברים. הרופא הכין את הפרוטוקול המלא וביקשני לשאול את מרן זיע"א מה לעשות. שלחתי את הפרוטוקול למרן זיע"א והתשובה שקבלתי היתה: בפרוטוקול חסר מידע. קראתי שוב לרופא ומסרתי לו את תשובת מרן זיע"א. עברנו שוב ושוב על הפרוטוקול ועל פניו נראה היה כי הוא מלא להפליא, אך ידעתי כי מרן זיע"א לא אומר דבר שאינו מדויק ובקשתי מהרופא לעבור שוב על הדברים. לפתע נחרד הרופא וזעק, הייתי צריך להוסיף סעיף נחוץ וחשוב מאוד. רק הרב אלישיב שם לב שחסר משהו בשאלה. נסעתי למרן זיע"א לארה"ק ופלפלנו בדברים ממושכות. לבסוף שאלני מה הרופאים ממליצים לעשות והשבתי כי בביה"ח רמב"ם עושים ניתוח. השיבני מרן זיע"א כי זו הצעה טובה וכך ראוי לעשות. נפרדתי ממרן זיע"א ומיהרתי להתקשר לאותו רופא שהודיעני בהתרגשות כי ממש ברגעים אלו עשו כך ונולדו ב"ה תאומים בריאים ושלמים. רק לחשוב שהיה מסתמך על דברי הרופאים בתחילה...

כי מלאך ד' הוא...

לסיום מבקש בן שיחנו שליט"א לציין ולהדגיש כי אחת התופעות הפלאיות שראינו אצל מרן זיע"א התייחדה בכך שמעולם לא ביקש שיכירו לו טובה, ואפילו לא הזכיר את הטובות שנוצרו כתוצאה מעצתו או הדרכתו. הדברים מתאימים לביאור הידוע על הפסוק "לא יסף עוד מלאך ד' להראה אל מנוח ואל אשתו, אז ידע מנוח כי מלאך ד' הוא", וביאור המפרשים כי עצם העובדה שהמלאך לא בא שוב להזכיר את הנס שחולל או את הדרך הנאותה שהדריך כפי שנוהגים רוב בני האדם המטיבים עם הזולת, ידע מנוח כי אכן מלאך אלוקים הוא.

א' בִּלְאֵט גמרא'... - שירת התורה של מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א

אמר רב יוסף: אי לאו ההוא יומא...

מה קורה למי שלומד דף גמרא אחד? ...ומה קורה למי שלומד ברצף אחד שבעים שנה?!... • הבה ונטה אוזן לשירת התורה של מרן רבינו יוסף שלום זיע"א / שבתי שטיין

את השיר הידוע "א סעוד'ניו", זה הנהוג בקרב הרבה ילדי ישראל לשוררו בסעודת בר מצווה). אבל המילים, אוי המילים... הוא כנראה שמע את המילים מאביו, הגה"צ רבי אברהם זצ"ל. מילים שביטאו את עומק אהבת התורה של מרן זיע"א... המילים שמצא לנכון לשיר בחג השבועות בדרך לכותל המערבי...

וכך שורר מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א:

לְעֶרְנֵט אֶ אֵיד אַ בִּלְאֵט גְּמָרָא,
נֵיִיט עַר זֵיךְ אַ בְּגָד'ל...
- לְעֶרְנֵט עַר נָאךְ אַ בִּלְאֵט גְּמָרָא,
וְנֵעֶבֶט עַר דָּאךְ צִיצִים וּפְרָחִים...
- אָבְעֵר דְּעַר וְוַאס לְעֶרְנֵט
זֵיבְעֵצִיג יָאָר גְּמָרָא, אִיז עַר דָּאךְ
טוֹעַם טַעַם גֵּן עֵדֶן שׁוֹיֵן דָּא אוֹיף
דְּעַר וְנֵעֶלְט... ---

[לומד יהודי דף גמרא / הרי הוא תופר לעצמו בגד... כשלומד דף גמרא נוסף / הוא רוקם על זה ציצים ופרחים... אבל כשיהודי לומד שבעים שנה גמרא, הרי הוא טועם טעם גן עדן כבר כאן בעולם הזה...]

מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א, היה מצוי אז באחת משעותיו הנעלות ביותר.

לאחר שלשת ימי הגבלה, בהם היה מסתגר כידוע, מצמצם בקבלת הקהל, ומגביר חילים בהתמדת התורה באופן מופלא ומיוחד, היה מגיע השיא: - חג השבועות! חג מתן תורתנו!

מרן זיע"א היה מבטא בכינור שהיה חקוק לו בלבד את רחשי ליבו אודות המתנה המופלאה והנשגבה ביותר הקיימת בעולם: התורה הקדושה!

איך היה מבטא זאת? בהגברת ההתמדה בתורה! פשיטא!

אך היות ובחג השבועות נצטוינו לעלות לרגל, הכריע בדעתו שאת תפילת המוסף של חג השבועות יש להתפלל אצל הכותל המערבי!

ומכיוון שרחוקה מאה שנים מן הכותל המערבי, לא מרחק גדול, יש לעשות את הדרך בתכלית הקי"צ צור, בפסיעות מהירות שצעירים ממנו לא היו מסוגלים להדביק את הקצב.

כשאף אחד לא שאל שאלות בהלכה, וכולם עסקו בצעדיה רגלית מהירה, ברגעים טמירים אלו גאו רגשותיו, לאחר "קבלת התורה" בעת קריאת התורה, מצא לנכון לבטא את יחסו לתורה הקדושה, אהבת חייו!

--- מה קורה לו ליהודי שלומד דף גמרא?
דף גמרא בודד! דף גמרא אחד

ויחיד!
מה קורה אז?...
מה מתרחש בעולם? מה מתחר-
לל בעולמו?
לְעֶרְנֵט אֶ אֵיד אַ בִּלְאֵט גְּמָרָא,
נֵיִיט עַר זֵיךְ אַ בְּגָד'ל...
כשיהודי לומד דף גמרא, הוא תופר לעצמו בגד!
בגד של כבוד בעולם הבא!
בגד שיהיה לבוש בו לעולמי עד ולנצח נצחים!

וכי יש לנו, אנשים קטנים, מושג כלשהו באותו בְּגָד'ל?
לא ולא!

הבגד'ל הזה, עין לא ראתה. הבגד'ל הזה הוא מלבוש הוד, מלבוש של העולם הבא! - ומה קורה לו, לאותו יהודי שלא הסתפק בדף גמרא אחד, אלא למד עוד דף גמרא? מהי משמעותו ומהו ערכו הנשגב של אותו דף גמרא נוסף? - הבה נטה אוזן לשירתו של מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א, ביומו הגדול, חג השבועות בעיצומה של הדרך המהירה לכותל המערבי: לְעֶרְנֵט עַר נָאךְ אַ בִּלְאֵט גְּמָרָא, לומד היהודי עוד דף גמרא... מרן זיע"א הדגיש בשירתו את המילה "נאך" וסילסל בה מעלה מעלה.

ביטא בשאלתו, מה קורה אם לומד "עוד" דף גמרא?
התשובה היא: - וְנֵעֶבֶט עַר דָּאךְ צִיצִים וּפְרָחִים...

הלא רוקם על זה ציצים ופרחים... אין לנו מושג איך נראה שם בעולם הבא בגד'ל גרידא, ללא ציצים ופרחים...

והאם יש לנו מושג איך נראה שם בעולם הבא בגד שרוקם עליו ציצים ופרחים?

והאם משיגים אנו את ההבדל הגדול בין בגד'ל ללא ציצים ופרחים לבין בגד'ל שרוקמים עליו ציצים ופרחים?

הבדל תהומי! נצחי! ללא גבול וללא סוף!

...אם נדע לנכון את המשמעות של ציצים ופרחים, אם אך נדע! הלא נתנפל על הגמרא, כמו שהיה מרן הגרי"ש זיע"א מתנפל על הגמרא!

בגד'ל שרוקם עליו ציצים ופרחים - חים... - אם יהיה לנו טיפת בינה, מעט שכל, קצת דעת, הלא נמלא הימנו מלא חופניים!
וכך נרכוש בגד'ל אחד, נרקום עליו ציצים ופרחים, ועוד בגד'ל אחד ועוד ציצים ופרחים, וכך נרכוש לעצמנו בגדי הוד לעולם הבא, בגדים עם ציצים ופרחים!

ומה קורה לו, ליהודי שיושב שבעים שנה ולומד גמרא?
מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א ענה

באותם שנים על ההגדרה הזו. הוא היה אז למעלה משבעים שנה רכון על הגמרא!
נו, מה קורה ליהודי שלומד שבעים שנה גמרא?
הרבה בגדים? רקומים בציצים ופרחים?
בוודאי! מה השאלה...
אלא ליהודי כזה, יש דבר נשגב...

וכששורר מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א את השאלה הזאת:

אָבְעֵר דְּעַר וְוַאס לְעֶרְנֵט זֵיבְעֵצִיג יָאָר גְּמָרָא,

שמעו ממנו את המילה "זיבע"ציג" בסלסול מעלה מעלה, מעלה מעלה...

הבה ונבכה יחדיו, נוזל דמעות כמים למשמע התשובה הנוראה! התשובה שפרצה מליבו של מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א:

אִיז עַר דָּאךְ טוֹעַם טַעַם גֵּן עֵדֶן שׁוֹיֵן דָּא אוֹיף דְּעַר וְנֵעֶלְט...
הלא הוא טועם טעם גן עדן, כבר כאן, בעולם הזה...

לא, הוא לא צריך לחכות לעולם הבא, לעולם הגמול. כבר פה בעולם הזה הוא זוכה לטעום את הטעם המופלא של הגן עדן.

הוא טועם את טעם הגן עדן כבר בעולם הזה! שוין דא אויף דער וועלט!

כי כן, מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א שורר בחג השבועות, בדרך לכותל המערבי - את אשר חש בעצמו!
לא רק הרבה בגדים רקומים בציצים ופרחים לעולם הבא, אלא כבר בעולם הזה, בעולם השפל שאנחנו שרויים בו, הוא חש את הטעם ההוא, את טעם "גן עדן" בעולם הזה!

אנחנו שעוד זכינו לראות את פני הקודש, ראינו את הדבקות העצומה והנוראה בגמרא, עד שכל פעם שנאלץ מרן זיע"א להוציא את ראשו מהגמרא מחמת טרדות הכלל היה זה מעמד "גזילה" כפ-שוטו, מבינים עתה, לאור השירה ההיא את הסיבה...

פשוט הוציאו אותו מגן עדן! היה לו למרן זיע"א את ה"גן עדן" כבר בעולם הזה!

עשרות שנים היה שרוי בתוכו, את עוצם התענוגים הנפלאים שחש בליבו כאן בעולם הזה, מי ידע? מי הבין? ולמי היתה השגה?

אבל הוא שורר במתיקות בצורה ברורה, כמו הכריז כלפינו המדשדשים בקטנות והבלים:

אָבְעֵר דְּעַר וְוַאס לְעֶרְנֵט זֵיבְעֵצִיג יָאָר גְּמָרָא, אִיז עַר דָּאךְ טוֹעַם טַעַם גֵּן עֵדֶן שׁוֹיֵן דָּא אוֹיף דְּעַר וְנֵעֶלְט...

מי שלומד שבעים שנה גמרא, הלא הוא טועם טעם גן עדן כבר בעולם הזה...

רבינו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל אודות ההכרה ברפורמים: "אין להעלות על הדעת לתת להם הכרה כל שהיא"

זאב פלדמן

"אנו קוראים לכל אחד ואחד אשר בידו למנוע חילול השם נורא זה של הכרה ושיתוף פעולה עם הרפורמים והקונסרבטיבים, לעשות כל אשר בידו למנוע פשרה זו, וכל הנותן יד לפושעים אלו, הוא נמנה על משנאי ד" - קבעו גדולי ישראל בראשות מרן זצ"ל • סקירה אודות משנתו של מרן זצ"ל כנגד כל בדל הכרה בכיתות מחריבי היהדות

התורה ומסלפיה, ובמכתב שכתב בעשרה בטבת תשס"ג לאחד הרבנים הביע דעתו אודות הפרצה הנוראה:

"מכתבו קיבלתי, ובו נתבקשתי לחזק את האיסור של הגאון הגר"מ פינשטיין זצ"ל להכנס למקומות של הקונסרוטיון ולהתרחק מהם כמטחוי קשת, והואיל ובזמן האחרון כמה מן העוסקים בקירוב רחוקים פרצו הגדר שגדר הגאון הגר"מ פ זצ"ל והתירו את הדבר, ומחיצת הכרם שנפרצה אומרים גדור".

"לדעתי אני רואה תועלת בזה, אם פנו עורף לגאון ישראל הנ"ל, מה יתן ומה יוסיף אם גם אני אביע את דעתי בזה. דברי הגאון הנ"ל אינם צריכים חיזוק, ומי שרוצה להשאיר יהודי נאמן לאלוקיו ושבניו לא יתערבו בגוים וילמדו ממעלליהם אסור שתהיה לו מגע אתם, ושלא ידריך כף רגלם בהיכליהם ובבית תפלתם, כי כל מטרתם להרוס את המחיצה המבדלת בין ישראל לעמים, להיות ככל הגויים בית ישראל. השי"ת יערה רוח ממרום רוח דעת ויראת ד' להשיב לב בנים אל אבותיהם".

מכתבו של מרן זצ"ל הכה גלים ועורר הדים בכל רחבי הגולה, כאשר הגופים הציבוריים מקבלים עליהם לחזק את העמידה על משמר חומות היהדות, תוך שמירה נאמנה שלא יבואו בם זרים המסלפים את דת תורתנו הקדושה.

"למנוע חילול ד' נורא זה"

בחודש טבת תשנ"ח החלו להישמע דיבורים שונים אודות הסכמה ל"פשרות" מסוימות שיבטאו הכרה בכתות הרפורמים.

רבינו מרן זצ"ל יצא אז במכתב מחאה נוקב, כשאליו מצטרפים מרן ורבנן זצ"ל ויבדלחט"א, בו הובעה דעת התורה הנחרצת כנגד כל הכרה בכת מחרבת היהדות: "כאשר החושך יכסה ארץ וכת הרפורמים והקונסרבטיבים מהרסי הדת מנסים לנעוץ ציפורניהם באר"ק ולקבל הכרה כי הם נמנים כביכול בין הזרמים ביהדות ח"ו, באנו בזאת להגיד דעת תורה כי אין להעלות על הדעת לתת להם הכרה כל שהיא, ואסור לנהל כל מו"מ עם מהרסי הדת אשר מזייפים את התורה והביאו להתבוללות והחרבת היהדות בתפוצות ישראל".

"אנו קוראים לכל אחד ואחד אשר בידו למנוע חילול ד' נורא זה של הכרה ושיתוף פעולה עם הרפורמים והקונסרבטיבים - לעשות כל אשר בידו למנוע פשרה זו, וכל הנותן יד לפושעים אלו, הוא נמנה על משנאי ד'. וה' יתברך יערה רוח טהרה ממרום, להשיב לב בנים

שהמורים ש"מ דתיים, כי עצם הדבר שאנשים מבני הכת ההיא ש"מ בהנהלת בית ספר שמחנכי כיום בהם צעירי ילדי בית ישראל, היא זמורת זר בכרם בית ישראל והרמת יד בתורת משה. חוב קדוש הוא להתפרד מהם ומהמונם, והבוחר בתורה ישלח עזרתו מקודש שיצ"ל ילחו להעמיד הדת על תילה להגדיל תורה ולהאדירה".

לאחר שהבין כי אין כוונת היהדות החרדית להתפשר בענין מהותי זה, הודיע ראש העיר כי יעביר את ניהול בית הספר לגורמים חיצוניים שאינם מכת הרפורמים, אך בהוראת מרן זצ"ל נדחתה הצעה זו על הסף, משום שגורמים אלו עלולים היו לסייע להחרדת מגמות הרפורמים לתכני לימוד בית הספר. בפגישות שערכו באותם ימים נציגי הציבור עם רה"ע הובהר כי היהדות החרדית לא תנוח ולא תשקוט ותפעל בכל דרך אפשרית לסיכול המזימות הרסניות אלו, ואכן חפץ ד' הצליח וחרפה זו הוסרה מעל סדר היום.

"כל מטרתם להרוס את המחיצה המבדלת בין ישראל לעמים"

בחורף תשס"ג פנו רבנים ואישי ציבור מיהדות ארה"ב אל רבינו מרן זצ"ל בבקשה שיחזק את האיסור החמור לשתף כל פעולה עם כת הקונסרבטיבים, לאחר שענין זה נפרץ באותם ימים בקרב גופים שונים באמריקה. מרן זצ"ל נזעק לעמוד בפרץ כנגד עוקרי

בסיום דבריו עורר כי "מלחמה לד' בכת כפרנית זו. רפיון המאבק בכת הכפרנית בירושלים, יביא ח"ו לעוד תשישות כח של יהודים המתנסים. שהי אם בירושלים, מקום קדוש, אשר מחצית מחברי העיריה מצהירים על היותם שומרי תורה ומצוות, החינוך הכפרני לגיטימי, מפני מה יש להלחם נגדו בקהילות רחוקות בכל קצווי ארץ. אם ירושלים מכשירה את דרכה של רומי וברלין, כיצד יוכלו יהודי ברלין להלחם בדרך זו? - המסר שיובן הוא, ויתכן והוא החמור מכל, כל המלחמה שניהלו ומנהילו גדולי ישראל להיבדל מהעדה הרעה הזאת להתרחק בכל מיני ריחוק, ועתה ירושלים מקרבתם". בהחלטות הכינוס נאמר, בין היתר, כי "יש למנוע בכל דרך אפשרית כל הליך ישיר או עקיף העשוי לקדם חדירת הרפורמים, ואף לא להיות שותפים בכל פורום שנותן יד לבית ספר זה".

"זמורת זר בכרם בית ישראל והרמת יד בתורת משה"

באחד מימי המאבק הנחרץ שסוקר אז בצורה נרחבת ב"תד נאמן", פורסם מכתבו של רבינו מרן זצ"ל משנים עברו, אודות הסכנה הנוראה שבשיתופם של הרפורמים במוסדות חינוך.

במכתב מיום י"ב מנחם אב תשנ"א, שנשלח לקהילה רחוקה בגולה, כתב רבינו מרן זצ"ל כך:

"נתבקשתי לגלות דעתי דעת תורה שאין שום היתר לשתף פעולה עם כת הרפורמים בעניני חינוך, על אף שלפי המצב כעת שאינם מתנגדים

בחודשים האחרונים, היהדות החרדית הנאמנת לד' ולתורתו נסערת לנוכח ההכרה הממשלתית בתנועה הרפורמית - אם ב'מתווה הכותל' ואם ב'חוק המקוואות' - שנעשית בסיוע כל מרכיבי הקואליציה. הזעזוע ושאט הנפש ממעשים מחפירים אלו, מורגשים כל העת בקרב ציבור יראי ד' וחושבי שמו.

בשורות הבאות ליקטנו מעט ממשנתו של מרן זצ"ל, מפיו ומפי כתבו, בכמה מקרים מתוך רבים, בהם הביע את דעת התורה אודות הסכנה הנוראה שישנה בכל הכרה בכתות הרפורמיות והקונסרבטיבים, התוקעים סכין בליבה של היהדות הנאמנה.

הרפורמים - "כת של זיוף היהדות"

בקיץ תשס"ב החליטה עיריית ירושלים, בראשות ראש העיר דאז אהוד אולמרט, לאפשר את העברת ניהול בית הספר הממלכתי 'בית חינוך' בירושלים לידי גופים רפורמיים.

בהוראת רבינו מרן זצ"ל החל מאבק חסר פשרות כנגד הניסיון להחדיר את הכת הרפורמית למערכת החינוך.

בכינוס חירום שקיימו חברי הנהלת 'דגל התורה' דאז, בראשות הגאון הגדול רבי ברוך שמואל הכהן דויטש שליט"א, הובעה דעתו הנחרצת של מרן זצ"ל אודות הסכנה החמורה הטמונה בכך.

בדברים שהובאו בכינוס בשם מרן זצ"ל, על ידי הגר"י אפרתי שליט"א, נאמר כי בעוד החילוניים הינם בעלי 'עגלה ריקה' ובסייעתא דשמיא רבים קמים מתוככי עגלה ריקנית זו ומצטרפים לגיינו של מלך, הרי הרפורמים הינם 'כת אחרת'. "הנופל בתוך כת זו, הוא איננו נוסע בעגלה הריקה, אלא הצטרף לכת של זיוף ליהדות, הוא פורק עול המתיימר לומר שהוא דתי, על כן לפי שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר".

בהמשך דבריו בשם מרן זצ"ל עמד על פשעי ההכרה ברפורמים באמצעות שליטתם ואחיזתם במערכת החינוך: "הרפורמים חפצים להכניס טלפיהם לכל מקום ומקום ולכבוש מעמד בפל-טריין של מלך. זה החל ברצונם להכנס למועצה דתית, מה צורך יש להם בכך. כלום לעירובין הם נזקקים או שמא אוכל כשר משאת נפשם ומקוואות של טהרה בראש מעייניהם, אלא היסוד הוא לקעקע חומות ירושלים, ומן התחום הציבורי הם פונים לתחום המהותי - החינוכי, להשתלב בתחום החינוך העירוני".

ידידות והערצת אמת

בתוך שנת האבל על כ"ק האדמו"ר גאב"ד ערלוי זצוק"ל, ביקשנו להטות אוזן ולשמוע מעט על הידידות המפורסמת רבת השנים בינו לבין מרן זצ"ל, בשיחה עם יבלחט"א בנו הגאון הצדיק רבי שמעון סופר שליט"א, רב שכונת בקעה בירושלים וגאב"ד 'תורת משה' בעיר צפת • שישים שנה של עמידה על משמר עיה"ק ירושלים וכל קדשי ישראל

ישעיהו ויין

לאדמו"ר זצ"ל: כבוד ידיד נפשי הגאון המפורסם צדיק יסוד עולם כש"ת מוהר"ר יוחנן סופר שליט"א אב"ד ור"מ דק"ק ערלויא ור"י אוהל שמעון, יהי נועם ד' עמו ועל כל אשר לו. מעכ"ת נ"י במכתבו אלי קובע את העובדות דלהלן: "דובר בתכנית להפוך מגרש הפועל שבירוש-לים (המוקף במסודות תורה ובבתי מדרש ובתי כנסיות) למגרש ואיצטדיון מרכזי, בכך שיכפיל פי כמה את חילול ש"ק במקום ויפריע באופן חמור ללימוד תורה ותפילה בציבור".

כ"ג נ"י במכתבו הנ"ל מבקש ממני להודיע לו את חו"ד בנידון. ובכן - לאור העובדות הנ"ל, כל מי - לרבות הנציגים הדתיים בעירית ירושלים - שיש בידם למחות נגד המזימה הנ"ל עליהם למחות, ולהגן על קדושת השבת, על קדושת ירושלים, ועל ש"ש לכל יתחלל ח"ו.

האחיין הרה"ג רבי משה שליט"א מבקש להוסיף כמה מילים: כאשר הסבא היה בבית החולים לפני כחמש שנים לאחר ששבר את רגלו בשווייץ, הגיע לחדרו בבית החולים נכדו חביבו של מרן זיע"א יבלחט"א הרה"ג רבי אריה אלישיב שליט"א לשאול בשלומו בשליחות סבו מרן זצ"ל. כאשר יצא מן החדר פניתי לזיידע ואמרתי לו: 'הרב אלישיב חסיד גדול של הרב'ה'. הרב'ה היה שרוי אז בחולשה גדולה והוא עדיין לא חזר לעצמו, אך כאשר שמע את דבריי הגיב מיד תוך כדי דיבור בקול רם: הרב אלישיב א'רוסע ענו!

מנחת ביכורים

ידוע כי מרן זצוק"ל התקשר לגאב"ד ערלוי לאחל לו מזל טוב ביום הולדתו התשעים, מעשה זה הוא נדיר ביותר, מאחר שדברים כאלו לא תפסו אצלו מקום...

אכן, ההיכרות ביניהם הייתה מאד קרובה כבר בתקופת ילדותו וקודם לזה. כבר לפני כחמישים שנה כשהרב אלישיב היה ברבנות, אאמו"ר היה מתכתב כסדר עמו. ההערכה של אבא לרב אלישיב הייתה נדירה ביותר.

לפני כעשרים וחמש שנה החל אאמו"ר זצ"ל לשלוח למרן זצ"ל מדי ערב חג השבועות סל-סילת פירות משובחים כמתנת 'ביכורים', מדין "כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב ביכורים". בשנה שלאחר מכן ביקש מרן זצ"ל לשלוח לכ"ק האדמו"ר זצ"ל סלסילת פירות יום קודם לערב חג השבועות, כדי להקדימו. בהמשך השנים היה שולח האדמו"ר זצ"ל סל-סילת פירות למרן זצ"ל אף בשאר ערבי החגים והמועדים.

פעם אחת הגיע השליח מבית הרב אלישיב כשבידו 'ביכורים' חוזרים לאמו"ר, אך הפירות היו אותם פירות שנשלחו, ולאבא הכ"מ היה חלישות הדעת מכך אולי הרב אלישיב לא חפץ במתנה והוא החזיר אותה. לאחר שנשאל הרב אלישיב מדוע הוא החזיר את המתנה, השיב כי

כך מאד. במערכות רבות לשמירה על קדושת ירושלים היה כ"ק האדמו"ר זצ"ל עומד על המשמר לצד מרן זצ"ל. בהיותו עומד על משמר היהדות, חרד האדמו"ר זצ"ל לנוכח כל פרצה בחומות הדת, וכאשר שמע על פרצה כלשהי, מיד היה שולח שליחים למרן זצ"ל לדון עמו בדרכי הפעולה.

במשך כל השנים עמד האדמו"ר זצ"ל כחומה בצורה כנגד הגיורים שנעשים שלא כהלכה. לכל זכורות חתימותיו מהשנים האחרונות על המכתבים שיצאו מתחת ידו של רבינו מרן זצ"ל, יחד עם שאר גדולי ישראל זצ"ל ויבדלחט"א, כנגד הפרצות בכרם בית ד'. על מכתב גדולי ישראל בו כתבו כי "הננו לגלות דעת תוה"ק כי אין גירות בלא קבלת מצוות, והרי הם כגויים גמורים לכל דבר", הוסיף האדמו"ר זצ"ל קודם חתימתו את המילים הבאות: "גם אני מצטרף להנ"ל לחזק ידי הרבנים ודייני ישראל הי"ו, העומדים על משמרת הקודש נגד הגיורים המזויפים בעו"ה". כך גם בעת שערך מרן זצ"ל 'מחאה גדולה' כנגד גיורי הצבא: "על פרצת גדרות כרם בית ישראל, 'להכשיר' גיורים שאינם כהלכה ולהכניס גויים לכרם בית ישראל", הוסיף כ"ק האדמו"ר זצ"ל את חתימתו.

במכתב משנת תש"מ, כותב מרן זצ"ל

הסובב אותו, וכל מגע בינו ובין הבריות היה מסביב דברי תורה והלכה בלבד. יוצא מן הכלל היה האבא גאב"ד ערלוי זצ"ל, שעמו הוא היה בקשרי ידידות וחברות קרובים המנוגדים לכאורה לטבעו של מרן זצ"ל, כיצד נוצרה מסכת הידידות המופלאה הזו?

הגה"צ רבי שמעון סופר שליט"א: זו שאלה קשה, אין בפי הסבר מובן כיצד התהדקה הידידות העמוקה בין הרב אלישיב זצ"ל לאבא עט"ר הכ"מ. ידידות עמוקה זו החלה כבר לפני כשישים שנה ויותר.

זוכרני באחד מן הכינוסים שהתקיימו לפני למעלה מיובל שנים כיצד אאמו"ר כיבד את מרן הרב אלישיב בכל הכבוד הראוי, וקם בפניו מלוא קומתו כאשר הגיע להשתתף בכינוס.

כבר בשנת תש"כ האדמו"ר זצ"ל כותב על הרב אלישיב את התואר 'הגאון הנודע' ועוד ביטויים מפליגים.

אגב, אף עם פוסק הדור מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל היה אאמו"ר בקשרי ידידות קרובים והקפיד להשתתף בכל השמחות שערך, אף שברוך כלל לא הקפיד להשתתף בשמחות מלבד בני המשפחה ותלמידים, אפילו לא של רבנים ואדמו"רים. פעם אירע ולא הגיע לשמחה בביתו של הגרש"ז והצטער על

מסכת ידידות של תורה שררה במשך עשרות בשנים בין רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל וכ"ק גאב"ד ערלוי זצ"ל. במכתבים רבים שנשלחו ממרן זצ"ל לכ"ק האדמו"ר זצ"ל ומכ"ק האדמו"ר זצ"ל למרן זצ"ל ניכרת ההערכה העצומה שרחשו זה לזה. מרן זצ"ל היה פותח במכתביו בביטויים מפליגים על הרבי: הגאון הגדול צדיק יסוד עולם.

כ"ק האדמו"ר זצ"ל היה מפליא בשבחו וגדלותו של רבינו מרן זצ"ל ובכח התורה שלו והיה מבטל את דעתו בפני דעת מרן זצ"ל. לעור-מתו התבטא מרן זצ"ל אודות האדמו"ר זצ"ל כי תפילותיו מתקבלות בשמים, והיה מכנהו כ"צדיק יסוד עולם".

כל אימת שעלה האדמו"ר זצ"ל למעונו של מרן זצ"ל, היו משוחחים רבות בדברי תורה. בסיום הביקורים היה מרן זצ"ל מבקש ללוותו עד לפתח החדר, אך כ"ק האדמו"ר זצ"ל היה מסרב להטריחו ועמד על כך בכל תוקף. גם כאשר עלו שליחי מרן זצ"ל למעונו של כ"ק האדמו"ר זצ"ל לשוחח עמו בעניינים שונים שעמדו על הפרק ולמסור לו דברים ממרן זצ"ל, הרי שבצאתם ליווה אותם כ"ק האדמו"ר זצ"ל עד לדלת הפתח לנוכח היותם 'שליחי הרב אלישיב'...

לכינוס האדיר 'לאורו נלך' שהתקיים באולמי 'בנייני האומה' בירושלים ביום השנה הראשון להסתלקותו של רבינו מרן זצ"ל, שלח כ"ק גאב"ד ערלוי זצ"ל מכתב חיזוק נרגש בו עמד על החובה לדבוק בדרכו של מרן זצ"ל: "לן יאות למבכני ולקרוע לבבנו על שלא זכינו ללמוד קצת מדרכיו בהתמדת התורה ואהבת התורה שלו אשר באהבתה ישגה תמיד והמידות התור-מיות שנתקבצו ובאו כולם יחד אצל רבינו הגדול אשר נתקיים אצלו במידה גדושה תורה מפאורה בכלי מפאור. אנו עדיין כאובים על השבר הגדול שפקד את כלל ישראל כולו, אך עלינו להתחזק ולמלאות את החלל הגדול, חבל על דאבדין ולא משתכחין".

כעת - ערב מלאות ארבע שנים להסתלקות אבינו רוענו עט"ר רשכבה"ג מרן זצ"ל, עומדים אנו אף בתוך שנת האבל על כ"ק האדמו"ר גאב"ד ערלוי זצוק"ל, חפצנו ללקט רסיסי אורה ולשמוע מעט על הקשר האדיר והאדוק בין מרן זצ"ל לאדמו"ר זצ"ל, ולצורך כך פנינו לבנו יקירו הגה"צ רבי שמעון סופר שליט"א, רב שכונת בקעה בירושלים וגאב"ד 'תורת משה' בעיר צפת, שפתח בפנינו במאור פנים את דלת ביתו הסמוך לשיבת 'אוהל שמעון' ערלוי.

במהלך השיחה הצטרף נכדו חביבו ותלמידו הקרוב של כ"ק האדמו"ר זצ"ל יבלחט"ט הרב הגאון רבי משה סופר שליט"א בן הגה"צ רבי אהרן שליט"א.

רבינו הרב אלישיב זיע"א היה כידוע קשור בחבלי אהבה לגמרא הקדושה, מנותק מכל

עקב השעה המאוחרת של ערב יו"ט לא היה סיפק בידו לרכוש ולהכין תשורה, אך הוא ראה צורך דחוף להשיב תשורה ולכן הוא החזיר אותה תשורה.

ציון מעניין לעובדת משלוח ה'ביכורים' ניתן למצוא במכתב תשובה ששיגר רבינו מרן זצ"ל לכ"ק האדמו"ר זצ"ל מיום אסרו חג השבועות תשנ"ה. בפתח המכתב, שנסוב אודות קידושין בעד אחד, כתב מרן זצ"ל בענוותנותו כך: "מנחת הבכורים אשר שלח לך מני"ר לקראת חג הבכורים בצירוף ספרו החשוב אמרי סופר עמ"ס קידושין הגיע לידי, ואמרת כי שם שהגאון רי"ח זוננפלד זצ"ל היה אומר 'אלה המכבדים אותי וקמים קדמי על אף שהם טועים בי, בדין הוא שיקבלו שכרם משלם, שהרי מחשבתם וכוונתם רצויה', אף אנה אמינא שיעלה להדר"ג כאילו הקריב בכורים, מבלי לגרוע דבר בהתאם למ"ש חז"ל כתובות קה."

הרה"ג רבי משה סופר שליט"א: הרב יעקב שלום פישר שליט"א נכנס פעם לרב אלישיב ושאל אותו מה הרב מתכוון כאשר הוא כותב על הרב'ה מערלוי 'צדיק יסוד עולם', ענה לו מרן זצ"ל: 'כפשוטו - צדיק יסוד עולם...' במעמד סיום הש"ס שהתקיים בבנייני האומה לפני כעשור שנים, הסבא האדמו"ר זצ"ל אמר את ה'הדרן'. אני הייתי בסמוך אליו וראיתי את הרב'ה מדבר עם הרב אלישיב, לפתע הוא כותב פתקא קטנה ומעביר לרב אלישיב, והרב אלישיב הביט בפתק והעלה חיוך על שפתיו. שאלתי לאחר מכן על דבר הפתק ונעניתי שהרב'ה שאל את הרב אלישיב אם הוא לא מכבד עליו במכתבים שהוא כותב לו. הרב אלישיב כמובן חיך וביטל את הדברים.

הגה"צ רבי משה שליט"א: כאשר יצא מרן האבי עזרי זצוק"ל יחד עם מרן הגרי"ש זצוק"ל במחאה רבתי כנגד היתר הממזרים שיצא מתחת ידו של הרה"ר דאז, חרד כ"ק האדמו"ר זצ"ל לנוכח הפרצה הנוראה ופתח בפעולות הסברה בקרב גדולי תורה, אדמו"רים ורבנים. בנוסף, אף החל מיוזמתו להחתים אדמו"רים ורבנים על

וכן גדולי ישראל זצ"ל שבאופן נדיר וחרגי הש"ת תתפר בשיבה המיוחדת הלא המה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ומרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל והגאון הגדול רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל. לאחר דיון מתמשך שארך כשלוש שעות, קבעה מועצת גדולי התורה את החלטותיה, בהן נאמר בין היתר: "מועצת גדולי התורה כואבת עמוקות ורואה בחומרה רבה את הפירצה הנוראה בחומת הדת שנעשתה על ידי הפסק הידוע

מכתב מחאה חריף כנגד רמיסת התורה וההלכה ברגל גסה. אף את הרב אלישיב היה אאמו"ר זה שהחתים. לאור פעילותו התכנסה באותם ימים מועצת גדולי התורה לדיון מעמיק אודות הפרצה הנוראה בכרם בית ד', כאשר כ"ק האדמו"ר זצ"ל נוטל חלק פעיל בדיון, לצד חברי מועצת גדולי התורה בראשות רבינו הגדול מרן הגרא"מ שך זצ"ל וכ"ק האדמו"ר הבית ישראל מגור זצ"ל,

בעניני פסולי חיתון שהומצא בדרכים עקלקלות בניגוד לכל סדרי וכללי ההלכה, ומכרות כי פסק זה בטל ומבוטל ואין לסמוך כלל על פסקיו והוראותיו של בעל הפסק הזה". בעקבות פעילותו הגדולה, פעל הרה"ר דאז לסגור לו את הישיבה, ושאלתי את אבא באותם ימים מדוע הוא כל כך משקיע במערכה הזו, הלא בין כך אין כמעט סיכוי לשנות את רוע הגזירה, אז אאמו"ר השיב לי: אין כזה חשבון 'מה יהיה', אנו עושים מה שמוטל עלינו לעשות!

למעשה, את רוח הקנאות שלו הוא קיבל כבר בהונגריה, היה אז את רוחות ההשכלה ומרנא החתם סופר זצ"ל לחם בזה מלחמות קודש והציל דורות שלמים, והרב'ה כבר בצעירותו המשיך את דרכו של החתם סופר וערך מערכות להילחם ביוזמות שונות שעלו חדשים לבקרים כדי לפגוע במסורת ההלכה.

פעם היה כאן ראש הממשלה שהגיע לביקור אצל הרב'ה, והגיעה קבוצה מסוימת להפגין מחוץ לישיבה. אבא ראה את זה ושלה כסף להסעה שיהיה למפגינים כיצד לשוב לביתם. הוא אחז שהם צודקים, בעצם ראש הממשלה לא היה ראוי שיגיע למקום.

פעם בא תלמיד חכם לאבא וביקש ברכה, והגיב אאמו"ר בביטול: אני אדם פשוט. אותו יהודי לא ויתר ושאל, וכי כיצד יכול להיות, הלא מרן הרב אלישיב כותב תארים מופלגים ונדי"רים על הרב'ה. אמר לו אאמו"ר בצחות: הרב אלישיב גם יכול לטעות... אז ענה אותו יהודי לרב'ה: פעם אחת טעות אפשר להבין אבל בכל פעם הטעות חוזרת לה על עצמה? נענה אאמו"ר: אמת שאדם לא חוזר הרבה פעמים על אותה טעות, אך כאשר אדם לא יודע שהוא עושה טעות אז הוא חוזר עליה שוב ושוב...

השיחה המפעימה שנמשכה זמן רב מעבר לזה שהוקדש לנו מלכתחילה עסקה בשלל נורשאים מגוונים מחיי העילאיים של כ"ק הגה"צ מערלוי זצוק"ל וקשריו הרבים עם גדולי תורה ויראה זצוק"ל ויבלחט"א מכל חוגי הקשת, ובע"ה עוד חזון למועד לעריכתה וכתבתה מעל גבי גליונות בטאון עולם התורה.

"כל הענינים ההלכתיים בירושלים נקבעו על פיו"

ישעיהו ויין

ירושלים של מעלה - ענייני הרבנות בירושלים עיה"ק עמדו בראש מעייניו של רבינו עט"ר מרן הגר"ש אלישיב זיע"א • במשך למעלה מיובל שנים היה מעורה רבינו זצ"ל בכל פרט ופרט בעמידה על משמר קדשי ירושלים בעוז ובגבורה בצוותא עם ידידיו גדולי הרבנים זצוק"ל ובראשם הגאון הגדול רבי יעקב בצלאל זולטי זצוק"ל רבה של ירושלים וחבר בית הדין הגדול • שיחה מרתקת על תקופות זוהר בירושלים של אז ונגיעה בשולי גלימתו ההלכתית של רבינו מרן זיע"א, במחיצתו של יבלח"א בנו יחידו הגאון רבי אריה זולטי שליט"א ראש כולל "משאת משה" בירושלים, הפותח בפנינו צוהר לעולם שכולו אור, הימים הנחמדים בהם ישבו רבינו זצ"ל והגאון רבי בצלאל זצ"ל על כס הרבנות, שפטו את ישראל וטיהרו את ירושלים

ככלל, כל בחירתו של הרבצ"ר לשעבר גורן לרה"ר היתה ביוזמת ראשי המדינה כהוקרה על 'פועלו' הרב למענם בכל נושא הלכתי. באותה התקופה כיהנו כרבנים ראשיים הרבנים הגאונים רבי יצחק ניסים זצ"ל ורבי איסר יהודה אונטרמן זצ"ל. מכיון שרב ראשי עד אותם ימים נבחר לכל החיים, העבירו חוק במיוחד בשביל בחירת גורן לקצוב את זמנם של הרבנים הראשיים. באותם בחירות תמכו מרן הרב אלישיב והגאונים הגדולים רבי אליעזר גולדשמיד ואאמו"ר זצ"ל בהגאון הנודע רבי עובדיה יוסף זצ"ל לראשון לציון, ולא בגר"י ניסים שהתמודד מחדש, מכיון שהרב ניסים תמך בחוק החדש שיקצוב את זמנם של הרבנים הראשיים. עכ"פ כהקדמת תרופה למכה, ומחמת שהיה חשש עצום מהשתלטות של גורן על ירושלים, החליטו מרן הגר"ש אלישיב ועמו גדולי הרב-נים להאיץ את מינוי אאמו"ר לרב העיר ירושלים ואפילו באופן לא רשמי מצד הרבנות הראשית.

מתי בעצם החל הקשר והידידות האמיצה בין רבינו מרן זיע"א לאביכס הגאון הגדול זצוק"ל? יבלחט"א הגאון רבי אריה שליט"א: קשרי הידידות בין אאמו"ר למרן הגר"ש החלו כבר בשנים המוקדמות לאחר נישואיו בכולל 'אוהל תורה' המפורסם בשכונת רחביה בירושלים, שעמד בראשות הגאון רבי שמואל יצחק הילמן זצ"ל.

בכולל זה ישבו כידוע גדולי עולם, ביניהם מרנן הגאונים הגדולים: הרב אלישיב ואאמו"ר, רבי שלמה זלמן אויערבאך, רבי שמואל ואזנר, רבי שלום שבדרון, רבי ברוך יצחק לוי, רבי שלמה שמשון קרליץ, רבי שלמה טנא ועוד גדולי תורה ויראה. אאמו"ר למד בחברותא עם הגאון הצדיק רבי שלום שבדרון ובתקופה זו יצר קשרי ידידות אמיצים עם הרב אלישיב עוד קודם שהתמנה לדיין.

עוד קודם תקופת הדיינות בראש השנה תש"י שחל להיות בשבת, התפלל אאמו"ר את תפילות ימי הדין בהיכל ישיבת חברון. תפילות אלו היו תפילות מרטיטות כל לב ולאחר התפילה הלך אאמו"ר לאכול אצל אמו ע"ה שהתגוררה ברחוב חגי. לאחר שהם גמרו לאכול הלך אאמו"ר לביתו של רבי יוסף שלום אלישיב לדבר עמו בלימוד, וכך שקעו בעומקה

רשמית ומסודרת?

מרן הגר"ש אלישיב זיע"א היה מעורה ומ-עורב בכל פרט ופרט מהנעשה בירושלים, כולם התייעצו עמו ולא עשו דבר מבלי לשאול את פיו. באותה תקופה, היה חלל גדול בירושלים, היה זה יותר מעשר שנים שלא היה רב לעיר וכולם הבינו את הצורך הדחוף למנות רב לעיר ירושלים משכמו ומעלה, שיחזיר את מעמד הרבנות לתפארתו ויהווה המשך לגדולי התורה שכינהו ברבנות ירושלים מימים ימימה.

אאמו"ר זצוק"ל כיהן אז כדיין בבית הדין הגדול לצד הרב אלישיב ועוד גדולי תורה. הוא היה גם מרביץ תורה בירושלים, ונודע בגאונותו העצומה, צדקותו המופלגת ויראתו השלמה, כאשר לא חת מאיש ועמד כגיבור מלחמה על שמירה כל קוצו של יו"ד. אלו הביאו את גדולי התורה להפציר בו שיטול על עצמו את עול הרבנות.

הסיבה העיקרית להכתרה ה'פיראטית' והמהירה, שנעשתה ביוזמת הרב אלישיב ועמו גדולי הרבנים, היתה מחמת שש' גורן התעתד להבחר לרב ראשי לישראל בשנת תשל"ג וראשי המדינה שהוקירו אותו ביותר ולחמו למענו בכל מצב, נתנו לו הבטחה כי בעת שייבחר לרב הראשי לישראל, יתמנה אף לרבנות העיר ירו-שלים בחדא מחתא, כמימים ימימה בימי רא"ה קוק שהיה רב ראשי ורבה של ירושלים יחד.

מעט מושגים משנים קדמוניות, בהם טרם נודע שמו של מרן זיע"א כמעורב במערכות הציבוריות, וכל שיגו ושיחו על נושאים הלכ-תיים סבוכים היה עם רעיו לבית הדין הגאונים המובהקים זצוק"ל, ביניהם היה הגאון הגדול רבי יעקב בצלאל זולטי זצ"ל רבה של ירושלים ולוחם מלחמת ד' ברמה.

בנו יבלחט"א הגאון רבי אריה זולטי שליט"א: הכתרת אאמו"ר זצ"ל לרבה של ירושלים, התבצעה כידוע על ידי גדולי התורה זיע"א בשנת תשל"ב, באופן שלא הוכר רשמי על ידי רשויות המדינה והרבנות, במטרה להציל את המצב הקשה ששרר במערך הרבנות בירוש-לים מאז פטירתו של הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל, אשר נלב"ע כעשור שנים קדם לכן בשנת תשכ"א.

ההכתרה התקיימה בחנוכה תשל"ב בביתנו ברחוב רד"ק בשכונת רחביה, בהשתתפות מרנן הגר"ש אלישיב זצוק"ל לצד מרן הגר"ש אויערבאך זצוק"ל והגאון הגדול ר"מ חברוני זצוק"ל, גם מרנן הגר"י אברמסקי זצוק"ל והגר"ח שמואלביץ זצוק"ל עמדו מאחורי מהלך המינוי הזה יחד עם מרנן הרב אלישיב ורבי שלמה זלמן. בהכתרה עצמה נשאו דברים גדולי התורה ביניהם רבי משה חברוני זצ"ל.

מרן זיע"א היה מעורב בהכתרה עצמה? מדוע היתה דחיפות כזו להכתיר רב בצורה לא

רבי בצלאל זולטי, השם הנערץ של רבה של ירושלים מעורר בלב כל תושב ירושלים, זיכרונות וגעגועים עזים לתקופה בה התנהלה מערכת הרבנות בירושלים על טהרת הקודש וכל דבר קטן כגדול הוכרע על ידי גדולי ישראל. מערכות רבות ומפרכות ניהל רבי בצלאל, שפירותיהן נאכלים עד ימינו אנו בכל רחבי הארץ. ענייני כשרות המאכלים, המקוואות, טהרת הייחוס, שמירת שבת, קדושת קברי ישראל ועוד - היו מן הנושאים שעלו על שול-חנו של רבי בצלאל זצ"ל, אשר בצוותא עם מרן רבינו הגר"ש זצ"ל ליבן וניווט מבלי לוותר על קוצו של יו"ד.

בפרט ידוע לכל הקמת גוף ה'מהדרין' ברב-נות ירושלים, בשיתוף עם העדה החרדית - דבר שהיווה בשורה אמיתית לכל ציבור היראים ואף הביא במשך השנים להקמת כשרות מהדרין כמעט בכל עיר ברחבי הארץ על ידי הרבנות המקומית.

בכל שנות ישיבתו על כס הרבנות, כמו גם המינוי עצמו, צעד רבי בצלאל יד ביד עם רבינו מרן זצ"ל שהקדיש מזמנו היקר מכל בכדי לתקן את ירושלים ולעמוד על המשמר כאשר לא אחת הוא מביע את שביעות רצונו על דמות הענק של גדול בתורה שעומדת ברבנות העיר.

במלאת ארבע שנים מהסתלקותו של רבינו מרן זצ"ל, הפצנו להעלות זיכרונות ולשמוע עובדות מכילי ראשון על חיי ההוד שפיכו בירושלים של אותם ימים, מפי בנו יחידו וחביבו של רבי בצלאל זצוק"ל יבלחט"א הגאון רבי אריה זולטי שליט"א ראש כולל משאת משה בירושלים.

"בחסדי שמים זכיתי להתקרב למרן רבינו זצ"ל במשך שנים רבות, ובפרט בזכות אבותי קרבי מרן זצ"ל והאיר לי פנים בדברי תורה והלכה ובכל פעם היה ניתן לראות מושגים חדשים בגדולתו הבלתי נתפשת, בהבנה של כל נושא וירידה לעומק הענין, וכפי ששמענו פעמים רבות מאאמו"ר זצ"ל על צדקותו וחכ-מתו הבלתי נתפסת של מרן זצ"ל, לצד גאונותו ושקידתו בתורה כאחד מן הקדמונים".

בבואנו לגעת בשולי גלימתו של רבינו מרן הגר"ש אלישיב זיע"א, מבקשים אנו לקבל

של סוגיא במשך זמן רב עד שהגיעה השעה לה־תפלל תפילת מנחה - אז הלכו בצוותא לתפילת מנחה בבית כנסת סמוך של אנשי היישוב הישן. לאחר התפילה אמר אאמו"ר למרן הגרי"ש: 'רבי יוסף שלום, לקחת לי את הראש השנה'... מאחר והיה חסר לו כל כך את עוצמות התפילה בישיבה - שם היה בכל שעות הבוקר. אמר לו הרב אלישיב: לא נלקח לך ראש השנה, היום במעריב תגיע לישיבה בחזרה וכל עוצמות התפילות של ראש השנה יחזרו לך.

כשאבא היה מספר את המעשה הזה, הוא היה מסיימו כך: מה אתם חורשים, שרבי יוסף שלום היה מעביר בפשיטות את יום הדין הגדול והנורא? לא ולא, רבי יוסף שלום מכון כל יום בימות השנה את השמו"ע בדיוק כמו בימי ראש השנה וממילא בודאי שגם בראש השנה הוא עומד לפני הקב"ה כמו כל יום בהתפעלות הנפש.

על כל פנים בשנת תשל"ב החל אאמו"ר לטפל בנושאים הלכתיים רבים בירושלים עיה"ק, מה שהיה באפשרותו, מאחר וכאמור מינויו לרב העיר לא נעשה באופן רשמי על ידי הרבנות הראשית.

סייעתא דשמיא מיוחדת היתה לאאמו"ר שיו"ר המועצה הדתית דאז היה מעריך גדול שלו והוא אף השתתף בהכתרה והודות לו קיבל אאמו"ר כח לפעול בענינים רבים, בנושא המ־קוואות שהוא היה אחראי על כל הנושא הזה. באותה התקופה גורן החל לחדור לירושלים בנתינת כשרות לבתי מלון שלא שומרים שבת רח"ל ואבא מיד נכנס לעובי הקורה ופעל שכל מלון שמחלל את השבת רח"ל לא יקבל כשרות בשום אופן.

בעיתונים הכלליים במדינה יצאו נגדו בכות־רות ובמחאות ואאמו"ר צוק"ל היה יושב בליל שב"ק ליד שולחן השבת ואומר בהנאה: כתבו עלי בעיתונות החילונית שלוש פעמים שאני שומר שבת... אם היו כותבים עלי שאני מחלל שבת רח"ל אז הייתי מתבייש להסתכל בפנים שלכם, וכעת איזה כבוד הם עושים לי, מכריזים עלי שאני שומר שבת.

המתנה דרוכה בסמוך למכשיר הטלפון

לאחר יותר משש שנים, בשנת תשל"ח, כאשר התקיימו הבחירות הסוערות לרבנות ירושלים, וגורמים בציונות הדתית הפעילו לחץ כבד על הבוחרים לבחור במועמד ציוני, התגייס מרן זיע"א בכל עוז להצלחת המערכה החשובה על קדשי ירושלים.

באותו יום של הבחירות לרבנות ירושלים, התקשר מרן זצ"ל בשעות הבוקר להגאון הגדול רבי אליעזר גולדשמיד זצ"ל ואמר לו כי הוא מתעתד להישאר בביתו בשעות אחה"צ בצמוד למכשיר הטלפון ולא ללכת לבית הכנסת, בכדי שברגע שייוודעו תוצאות הבחירות יודיעו על כך מידית בטלפון.

ביום הבחירות היו בביתנו ברחוב רד"ק הגאון רבי אליעזר גולדשמיד זצ"ל והגאון רבי שכנא קולדצקי זצ"ל, ואילו במקום ההכרעה היה רבי יוסף בוקסבוים זצ"ל ראש 'מכון ירו־שלים', שעדכן כל העת מהנעשה בשטח מקום ההצבעה.

מיד בעת שנודע דבר בחירתו של אאמו"ר רבי בצלאל לרב העיר ירושלים, יצא רבי יוסף להתקשר מהטלפון הציבורי אלינו הביתה ורבי אליעזר גולדשמיד ענה לטלפון וקיבל בשמחה את הבשורה ומיד בא לחייג למרן הרב אלישיב, אך קו הטלפון היה תפוס מאחר והרב יוסף בוק־סבוים כבר תפס את השיחה ובישר את הבשורה המשמחת הגורלית למרן הגרי"ש אלישיב...

מיד לאחר בחירתו הרשמית, הרחיב אאמו"ר את פעולותיו לשמירה ותיקון תקנות גדולות ונצורות בכלל הנושאים. לשם המחשה, כאשר נכנס למועצה הדתית, היו במערכת הכשרות כארבעים אנשים ובתוך חמש שנים היו במערכת

הכשרות כארבע מאות מפקחים ומשגיחים.

פעולות מסוימות נעשו בשיתוף עם גאב"ד ירושלים בעל ה'מנחת יצחק' הגאון הגדול רבי יצחק יעקב וייס זצ"ל. באותה התקופה לא היה ניתן להשיג גבינה למריחה, אולם בית החולים שערי צדק חפצו להכניס לבית החולים גבינה למריחה. בעקבות כך פנה בעל ה'מנחת יצחק' בשנת תשל"ט למקורביו בבקשה שיקראו לאאמו"ר. לאחר שהגיעו לקרוא לו, אמר להם כי הוא מחכה לבואם. הבעיה היתה שתנוכה לא היו מוכנים להכניס את העדה החרדית, מאחר ובאותם ימים היו עדיין אידיאולוגיות מסודרות אצל ראשי המשק והשלטון ובכייי תנוכה היו ציוניים. מאידך בד"ץ 'העדה החרדית' לא חפצו להעניק כשרות לתנוכה.

בפגישתם הציע אאמו"ר הצעה לי'מנחת יצחק' זצ"ל, כי מאחר והמשגיחים במפעל הם מצוינים והם יכולים לעמוד לבחינה אצל הברד"ץ והגבינה היא מהדרין, כדאי להפוך את הכשרות ל'כשרות מהדרין' והם יעשו תנאי שכל החליבה תיעשה ללא כל חילול שבת וכך הכל ידעו כי חותמת זו של 'רבנות ירושלים מהדרין' היא בהסכמת בד"ץ 'העדה החרדית'. וכך קמה לה כשרות ה'מהדרין' בירושלים, ובעקבותיה קמו לאחר מכן כשרויות מהדרין במקומות נוספים ברחבי הארץ. לאחר מכן המשיך מפעל ה'מהדרין' בעופות ושאר המוצרים בירושלים.

בכל נושאי הרבנות היה אאמו"ר מתייעץ עם מרן זצוק"ל על כל פרט כפשוטו. על הקברים, על המקוואות לפרטי פרטים. הם היו בידידות עצומה וכל פעולה וכל בעיה עברה דרך מרן הרב אלישיב, וזה מלבד הידידות האמיצה והקרובה שהיתה ביניהם.

דבר זה נדיר לכשעצמו, מאחר והעולם חושב כי מרן הגרי"ש לא היה מעורב בשנים אלו בנושאים הציבוריים. אאמו"ר היה נועץ בו ודן עמו בכל הנושאים הקשורים בירושלים, ומרן הרב אלישיב היה מעורה ומדריך כל נושא ציבורי ופרטי, הלכתי והשקפתי.

מלבד זאת היה הגאון רבי אליעזר גולדשמיד מגיע מידי בוקר בבוקרו לביתו של מרן זצ"ל, בכדי לעדכן אותו בנעשה בעולם וכך היה מת־עדכן בנעשה בכל מקום. אגב, גם עם מרן הרב שך היה רבי אליעזר גולדשמיד משוחח ומעדכן תדיר על הנעשה בעולם.

הרב יוסף בוקסבוים, ראש בד"ץ ירושלים, עם הרב אליעזר גולדשמיד, ראש הכולל, ורבי יצחק יעקב וייס, ראש הכולל

וחורבן במצב הרוחני של עם ישראל.

אאמו"ר זצ"ל היה מקורב מאד לרבינו מרן הרב מבריסק והיה מגיע לביתו רבות. פעם סיפר לי כי זמן קבוע אצלו להגיע למרן הגרי"ז, היה בשעת סעודת ה'מלווה מלכה' במוצאי שבתות. שעה זו לאחר עבודת השבת העצומה של הרב, היתה שעת רצון אצלו ואאמו"ר היה נוהג להגיע ולשהות במחיצתו בזמן יקר זה.

פעם נכנס למעונו של הרב מבריסק הרה"צ רבי עמרם בלוי בעת שאאמו"ר היה אף הוא נוכח שם, וביקש מהגרי"ז לפעול בענין מסוים של הפגנה למען השבת. לשמע הדברים, פנה אליו הרב בתקיפות: 'אתה ציוני'? ! לשמע התוכחה היה רבי עמרם בהלם. המשיך הרב מבריסק: אם זה היה ברוסיה לא היית עושה הפ־גנות, מיוחד שיהרגו אותך, תדע לך שהציונים חשודים על שפיקות דמים.

באותו ענין, מרן הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל כידוע היה מדברנא דאומתיה והיה יושב ראש מועצת גדולי התורה. פעם התכנסה ישיבת מועצת גדולי התורה במטרה לדון האם לאשר לחינוך העצמאי לקחת כסף מהממשלה, הרב מבריסק נלחם בחירוף נפש שלא יקחו כסף מהמדינה מאחר ודעתו היתה שברגע שלוקחים כסף יש השפעה על המוסדות והוא קרא לישיבה של מועצת גדולי התורה במעונו. במהלך ישיבת המועצת קרא הרב מבריסק בסערה ובלב כואב שלא יקחו כסף למוסדות החינוך. לאחר מכן קם רבי זלמן סורוצקין ואמר כי כתוב בתחילת בראשית 'מכל העץ אשר בגן אכול תאכל רק מעץ הדעת לא תאכל'. רואים שההנהגה של הקב"ה היתה לומר קודם ממה כן לאכול ורק אח"כ 'מעץ הדעת לא תאכל'. אז פנה רבי זלמן לבריסקצר רב ואמר לו כי הרב אומר ממה לא לאכול ולא אומר ממה כן לאכול, אין פתרון אחר לקיום מוסדות החינוך והישיבות. ענה מרן הרב מבריסק בתקיפות: אני לא הקב"ה, אני אומר מה הקב"ה אומר לעשות ...!

לאחר פטירתו של הרב מבריסק אמר עליו ההוא ספדנא מרן הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, מדוע על רבינו הקדוש אומרים 'נשבה ארון הקודש', כי רבינו הקדוש כתב את המש־ניות בכדי שאם יהיה שיבושים ותחל השכחה בעולם ויהיה ויכוח כיצד צריך לנהוג, אז יהיה את ספר המשניות - שם יראו כיצד לנהוג. 'ארון הקודש' זה הארון שבו נמצא ספר התורה. שכל הספרי תורה שבארץ ישראל היו מגיהים אותם לפי הספר שבארון ואפילו המלך שהיה יוצא עם הספר תורה, כאשר היה חוזר היו צריכים לבדוק שוב אם זה מתאים לספר האזהרה בארון, אי אפשר לדעת מה קורה בסיבוב של המלך, אולי השתנה משהו ואולי קרה משהו לספר בנדודי הדרך. ספר האזהרה היה נשמר בדיוק כמו שמשה רבינו כתב אותו.

אז אמר הספדן כי הרב מבריסק היה 'ספר

האזהרה' של הדור, היה מקום אחד של אמת בעולם שהיו באים להגיה את כל הספרים. נשבה ארון הקודש, הוא היה המקור שכולם היו באים להגיה את הספרים שלהם אם הם עדיין מתאימים לתורה האמתית.

ידוע שלאחר ניצחון הליכוד בתשל"ז רצה ראה"מ מנחם בגין לתת מאה אחוז תקציבים למוסדות התורה והחינוך. חמי הרב יצחק חברוני ז"ל עמד אז בראשות 'איגוד מנהלי הישיבות' והוא הגיע למרן הרב שך זצ"ל ואמר לו כי יש לחץ עצום לקחת מהממשלה את הכסף שהם מציעים, אך הרב שך התנגד לכך בכל תוקף ושתי סיבות היו בפיו, דבר ראשון שלא יתרגלו תומכי התורה מעבר לים להפסיק לתמוך, דבר שני שלא יתרגלו ראשי המוסדות לקבל הכל מהמדינה, ובפרט שיכול להיות שיום אחד יורידו את התמיכה לגמרי.

עד חרפת רעב

למעשה ככל הידוע התמנה מרן הגרי"ש צצוק"ל מיד בתחילת הדרך כדיין בבית הדין הגדול בירושלים.

יש שמועה שהוא כיהן אף ברבנות בעיר רמלה. מה שמקובל אצלנו זה שהוא כלל לא היה שם. אכן הציעו לו רבנות ברמלה בתקופה שהמצב הכלכלי בבית היה בכי רע וחרפת רעב ממשית עד פת לחם שררה בבית, והרב אלישיב הגיע לרבנית ע"ה ואמר לה כי אולי למען כלכלת הבית חובה עליו לעבור לרמלה ולקבל על עצמו את ההצעה. היא התנגדה לכך בתוקף לעבור לרמלה וההצעה ירדה מהפרק ולא הגיעה לכלל מעשה.

והיה זה מעשה אמיתי של מסירות נפש. הם היו אז מזי רעב כפשוטו. להבנת חרפת הרעב ששררה באותה תקופה, אאמו"ר צצוק"ל למד בחברותא עם סבי הגאון הגדול רבי משה חברוני צצוק"ל ראש ישיבת חברון, והוא סיפר כי בבחירתו, בעת לימודם בחברותא כאשר רבי משה כבר היה אברך, שם ליבו לכך שרבי משה שרוי במשך כל היום בצום, הוא לא היה אוכל כמעט כלום מחמת העניות הנוראה שהיתה מנת חלקו.

אאמו"ר צצוק"ל ציין כי אצלו בבית היה המצב הכלכלי משופר יותר, מאחר ואמו ע"ה שימשה כתופרת. זה היה מקור פרנסתם. בישי־בה עצמה בארוחת צהרים היו מביאים פרוסת לחם ותפוז, את קליפות התפוזים היו מבקשים מהבחורים לשמור, ובלילה כבר היו מגישים ריבה שהוכנה מקליפות התפוזים שהתבשלו.

בסמוך לישיבה היתה חנות מכולת ברחוב הישיבה פינת מלכי ישראל, של דו"ז זצ"ל אח אמו של אאמו"ר. מרן הגרי" סרנא זצ"ל היה שולח בחורים עם פתקים לקחת לחם וחלב מהחנות, וכאשר בנותיו של דודי היו מפצירות בו כי יפסיק למכור להם מאחר ואין בידם לשלם את חובם, הגיב כי הוא אינו מסוגל לראות בחורי ישיבה הרעבים ללחם ולהותירם ברעב. לבסוף נאלץ לסגור את חנותו על אף שהיתה לו "חבילת פתקים", שלא הסכים לגבותם.

מצבים אלו היו מנת חלקם של אנשי ירושלים דבר יום ביומו וקשה לאמוד את מסירות הנפש של מרן זצ"ל והרבנית ע"ה שויתרו על רווחה כלכלית מועטת ובסיסית בעבור מקום תורה.

ידוע שכאשר הגיע רבינו הגדול מרן הרב שך זצ"ל למרן זיע"א, פנתה אליו הרבנית ע"ה באומרה כי במשך כל השנים שמרה שלא יופרע מרן זצ"ל מלימודו, אז אמר לה רבינו הגדול כי בדיוק לפיכך הוא הראוי לשאת בעול הנהגת הציבור.

יבלחט"א הגאון רבי אריה שליט"א: אכן היא שמרה עליו מכל משמר, מסופר שכאשר הגיע חמיו רבי אריה לוין זצ"ל לבקר בביתם, שם לב שבתו הרבנית ע"ה מכניסה את הרב אלישיב למטבח הקטן. ולאחר שהלך נוף בה

מדוע אינה מביאה אותו לחדר הגדול ומכבדת אותו בכבוד הראוי לו, אמרה לו הרבנית כי יש לה שני ילדים חולים בבית ואם הוא היה שם ליבו לכך, אזי היה מתעניין ודואג למצבם ועל ידי זה מופרע מלימודו. ברצוני שישב וילמד ויחזור ללימודו במהרה, ללא שום היסח הדעת והפרעה כל שהיא.

זו היתה גדלותה של הרבנית ע"ה, מושגים נעלים של מסירות נפש לתורה מדורות קדומים. מעשים מפעמים רבים מסופרים על ההקרה שלה אף בזמני צר ומצוק ובימי מחלה שלא להפריעו כלל בלימודו, ומאידך העיד מרן זצ"ל כי מעולם הוא לא הפסיד שלושה ארוחות ביום ודבר זה אף נבע מכך שבטבעו היה מאד מסודר ומחושב בכל צעד וצעד שלו ובכל סדר יומו.

'איסור דרבנן'

בשנת תשל"ב נערך בישראל מפקד אוכלוסין, נציגי המדינה הגיעו לכל בית בישראל ואספו מידע כמה אנשים מתגוררים בכל בית. מרן הסטייפלער זיע"א כתב מכתב מאוד חריף שזה איסור גמור של מנין בני ישראל והורה לא לשותף עמם פעולה.

אאמו"ר זצוק"ל נכנס לעובי הקורה וסבר כי המפקד לא נקרא 'מנין בני ישראל' מכמה טעמים, ביניהם מכיון שישנם גם נכרים במפקד ורבתיים רבים לא נמצאים כולם בבית.

באותם ימים הגיע אדם לאאמו"ר וסיפר לו כי הוא היה נוכח אצל הרב אלישיב כאשר מישוהו בא לשואלו בדבר מפקד האוכלוסין, ומרן זצ"ל השיב לאיסור. לשמע הדברים הגיע אאמו"ר לרב אלישיב ושאל אותו מדוע הוא פסק לאיסור, אמר לו מרן זצ"ל: זה הרי איסור דרבנן, הרי המחותר אמר... כאשר הוא מתכוון לכך שמכיון שמחותנו הסטייפלער פסק אזי זה נהיה 'איסור דרבנן'.

שלושה מלכים דנים את ישראל

כידוע ישב אאמו"ר זצ"ל על כס הדין לצד מרן הרב אלישיב ורבי אליעזר גולדשמיד זצ"ל. פעם בבין הזמנים הביאני אאמו"ר לדין תורה בבין הדין בהרכב המפורסם וזכיתי לחזות בענקי התורה יושבים ודנים דין אמת לאמיתה של תורה.

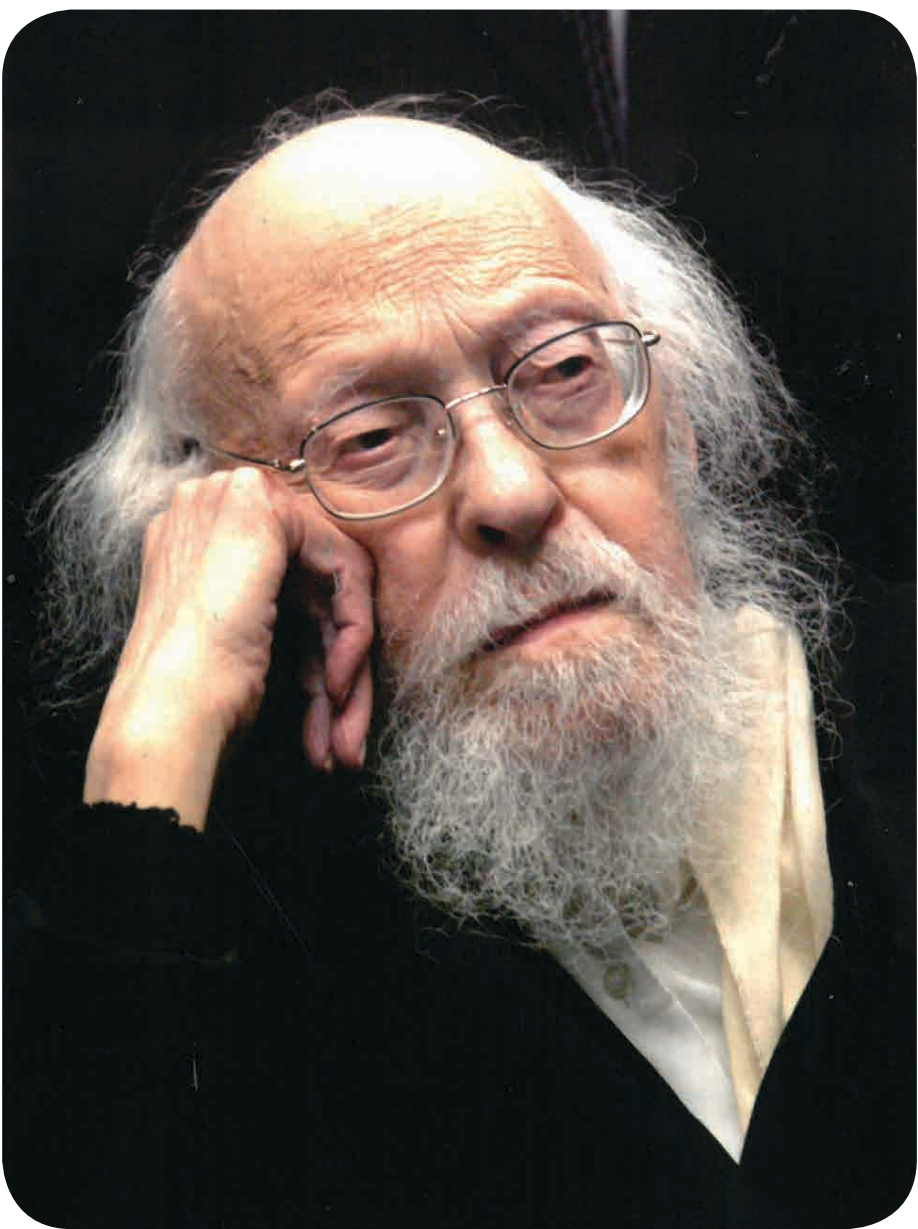
הרב אלישיב זצ"ל היה אב ביה"ד, לשמאלו ישב הגאון רבי אליעזר גולדשמיד זצ"ל ולימינו ישב אאמו"ר רבי בצלאל זצ"ל. בצד החדר ישב רבי שכנא קולדצקי זצ"ל הספרא דדיינא ואני להבל"ח ישבתי בצד השני של החדר כספ"ד נוסף. ההערכה שהיתה לדיינים גדולי התורה זצ"ל כלפי מרן הגרי"ש היתה מוחשית ועצומה והיה ניכר ההתבטלות שלהם כלפיו.

זה היה הדיון הראשון באותו יום ואני סידרתי כבר קודם עוד שולחן וכסא לספ"ד נוסף, ומהלך הדיון התנהל כך: האשה קודם הציעה את טע"נ נותיה והיה שם תביעה של ממונות ולאחר מכן הבעל החל לדבר ושמעו את טענות שני הצדדים ואז התבקשו הצדדים לצאת מהחדר.

כאשר יצאו מהחדר נשען האב"ד מרן הגרי"ש אלישיב קצת אחורה ואמר: נו, וואס זאגסטע? מה אתם אומרים? זה לא מריח טוב! אבא אמר שגם דעתו כך.

מרן זצ"ל ניהל את הישיבה באצילותו המיוחדת ובתקיפות כמלך בגדוד, הוא אמר: ר' לייזר ישאל שאלות ויתחקק את הבעל וברגע שנתפוס איזה סתירה או משהו בעייתי אז רבי בצלאל ישר יעצור את הבעל בדבריו ויוכיח אותו על הדברים.

הבעל נכנס ורבי אליעזר החל לשאול שאלות כדרכו בגאונות ובמהירות, הבעל ענה תשובות ולפתע אאמו"ר זועק: אבל הרגע אמרת אחרת, זה רשום בפרוטוקול, וכך הבעל התבלבל

וראשון, וכאשר הגיעו לדלת הבית נעמד הרב אלישיב בחכמתו בצד ואמר לו, כעת אתה תיכנס ראשון, ולמעשה יצא שהגרש"ז הלך לפניו.

הרבה קופצים יהיו...

לאחר הסתלקותו של אאמו"ר זצ"ל בשנת תשמ"ג, הופעל עלי לחץ להמשיך להפעיל את מערך הכשרות ב'עוף ירושלים' וכן ליטול על עצמי להמשיך בנשיאת עול ישיבת י"ד אהרן'. מאחר והייתי אברך צעיר וחפצתי להמשיך ללמוד בכולל, נסעתי למרן הסטייפלער בבני ברק בשאלה האם אני מחויב להמשיך את מפעלותיו של אאמו"ר.

במאמר המוסגר, הערכה עצומה היתה לאבא אצל הסטייפלער. בשנים קדמוניות היה אאמו"ר נמצא כסדר בביתו של ה'חזון איש', בתקופת הדיינות בתל אביב, היה מגיע מידי יום ראשון לתל אביב ויושב על כס הדיינות, לאחר מכן היה חוזר לבני ברק מתפלל מנחה ומעריב אצל מרן ה'חזון איש' זיע"א ונותר ללון במלון 'דומב' בבני ברק, בבוקרו של יום שני הוא היה מתפלל שחרית אצל ה'חזון איש' ולאחר מכן נוסע לבית הדין בתל אביב ואז היה חוזר לירושלים. וכך היה מידי שבוע בשבוע אף בימי רביעי וחמישי. בשנים אלו התקרב מאוד לחזון איש וכן לסטייפלער, וכאשר נסעתי לאחר הסתלקות אאמו"ר לסטייפלער, הוא ישב עם גמרא גדולה והוא אחז באמצע ר"ש בדמאי, וכאשר שמע את שמי הוא התרומם מלוא קומתו בכבוד גדול לכבוד אבי, ואמר לי להתיישב.

לאחר ששמע את שאלתי, אמר לי: אני בבני ברק ואינני יודע מה נעשה בירושלים, אינני יודע מה מצב הכשרות ב'עוף ירושלים', אולי יש לך אחריות מיוחדת כי יש דברים שתלויים בך. בירושלים יש את המחותר שהוא יודע את כל מה שנעשה בירושלים לך אליו וכל אשר יאמר אליך

תעשה ובכל אשר תלך תצליח. בסיום הדברים העלה עובדות על אאמו"ר וליווה אותי לדלת בכבוד ואני לא ידעתי את נפשי מהכבוד הגדול שנהג בי משום כבוד אבא. אכן עשיתי כדבריו ומיד נסעתי לירושלים למעונו של מרן זצ"ל, אצלו כבר הייתי מוכר ממפגשים רבים עם אאמו"ר וכן ממפגשים בביתו של רבי אליעזר גולדשמיד זצ"ל.

לאחר שהעליתי בפניו את צדדי הספק ואמרתי לו את דבריו של הסטייפלער כי עליי להיוועץ בו, הגיב מרן זצ"ל בבת שחוק: הרי אני אומר דברים כאלו עליו...

למעשה מרן שמע את כל הפרטים וענה לי בענין הישיבה שאראה לו היכן כתוב בשולחן ערוך שיש חיוב להחזיק ישיבה, חיוב ללמוד תורה כתוב בשולחן ערוך, אך חיוב על אדם להחזיק ישיבה ולבנות ישיבה לא מצינו.

ולגבי הכשרות הורה לי מרן הגרי"ש זיע"א: זה לא מוטל עליך, עליך מוטל לשבת וללמוד כשאיפתך, אל תדאג יהיה הרבה קופצים לטפל בנושא הכשרות הסבוך של 'עוף ירושלים', וברכני שאגדל בתורה.

באותו ענין יש מעשה מעניין שאירע תקופה לאחר הסתלקות אאמו"ר זצ"ל, ביום מן הימים נכנסתי עם החברותא שלי לחנות סופר גדולה, ובמקום היו שלטים מאירי עינים שהעופות בהשגחת הרב ז'ולטי, אני לא ייחסתי לזה משמעות מאחר והכל יודעים שאאמו"ר הסתלק לבית עולמו, אך החברותא הלך למנהל הסניף ושאל אותו כיצד כותבים כזה דבר, ענה לו המנהל כי לרב ז'ולטי יש בן והוא ממשיך את מערך הכשרות עם כל החומרות של אביו ולכן לא כתבנו 'בהשגחת הרב ז'ולטי זצ"ל', כשהוא מונה לנו את שמות הרבנים שקונים את העופות הללו.

כאשר שמעתי את הדברים הרגעתי את החב"רותא שלי כי כאן זה עולם השקר וברור לכל מי שרוצה להכניס לפיו אוכל כרצונו, שהוא צריך לברר קודם על הכשרות של המוצר.

אני זכיתי להכיר את מע"כ בנועם תפילותיו בגשתו לפני העמוד במשך שנים רבות בישיבת 'מעלות התורה', תפילה משתפכת שעוררה את כל המתפללים והעלתה אותם למחזזות נעלים, כיצד הגעתם לשערי חסד?

השווער רבי יצחק חברוני ז"ל רצה לפתוח כולל אברכים בירושלים, ואכן פתחנו כולל בשכונת שערי חסד, שם הכרתי את רבינו ראש הישיבה הגר"ש אויערבאך שליט"א. היה מעשה מפליא בפתיחת הכולל. היה אדם אמיד שביקש מחותני זצ"ל לפתוח כולל בירושלים, אך למעשה מצבו הכלכלי היה בכי רע באותה התקופה ולא היה בידיו כ"כ להחזיק את הכולל. תקופה לאחר פתיחת הכולל הסתלק אותו אדם בפתאומיות לבית עולמו והיה לו ביטוח חיים על סכום עתק שהלך להחזקת הכולל.

השיחה המפעימה במחיצתו של יבלחט"א הגאון רבי אריה ז'ולטי שליט"א, שהחלה לקראת חצות ליל של מוצאי שבת פרשת פנחס, הסתיימה אך בקושי רב סמוך לשעת עלות השחר של יום ראשון בשבוע. נראה כי אלמלי הזכירו מחוגי השעון כי עלינו לסיימה בשל מחויבותו של בן שיחנו שליט"א לענייני הכולל בראשו הוא עומד וכתובת חידושי התורה הרבים בהם עוסק הוא מבוקר ועד הבוקר שלמחרת, ממשיכה היתה ימים וילילות נוספים.

נדמה שבמהלך הדברים זכינו לגעת בקצה קצהו של עולם טמיר ונעלם, מכבשונם של גדולי פוסקי ההלכה ומנחיליה בקדושה ובמסירות שעמלו ללא לאות על מנת שההלכה הצרופה תשמר בטהרתה ללא כל שינוי חלילה. תקוותנו שהצלחנו להעביר הדברים בצורתם ובשלמותם כשמיעתם מפי בן שיחנו הגאון שליט"א.

על חומות ייך ירושלים

למעלה משני עשורים שמר ונצר הגאון הגדול רבי יצחק קולין צוק"ל את עיר הקודש ירושלים מכל ניסיונות לחללה ולפגוע בקדושתה, תחת עיניו הפקוחות של רבינו עט"ר מרן הגר"ש זצ"א • עשרות שנים קודם לכן שימש בדיינות קמיה מרן זצ"א • לקראת יום השנה הרביעי, נכנסנו למעונו של בנו הגאון רבי משה יהודה שליט"א ראש כולל מנחת יהודה בירושלים, בכדי לשמוע במעט על תקופת הזוהר של עיר הקודש ירושלים

ישעיהו ויין

עזרי צוק"ל עד למאור, ואף בא לבקרו שלוש פעמים בביתו בירושלים. כמו כן הפנה פעמים רבות דיני תורה להכרעת רבי יצחק, באמרו: "רבי יצחק אינו רק פוסק, אלא גם דואג". פעם ראשונה היה בשנת תשמ"ח, פעם שנייה הייתה בתנש"א ופעם שלישית בשנת תשנ"ג, כשהוא דואג להביע בביקוריו את הערכתו לרבה הנערץ של ירושלים.

גם עם מרן הגר"ש אויערבאך צוק"ל ובני משפחתו היו לו יחסים קרובים מאוד. רבנו ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שמואל אויערבאך שליט"א אמר בהספדו בהלוויה של אבא זצ"ל: "הוא היה ידיד נאמן לבית אבא, ונפשו קשורה בנפשו". מרן הגר"ש צוק"ל אף נהג לעלות פעמיים בשנה כדי לשמוע אותו בעת אמירת השיעור של שבת הגדול ושבת שובה, בהיכל בית הכנסת הגר"א ב"שערי חסד" בירושלים. כמו כן, כשפעם נבצר מרבי יצחק למסור שיעור מחמת התקף לב שעבר זמן קצר קודם לכן, בא מרן הגר"ש במיוחד לבית אבא זצ"ל, באמרו: 'אם הרב לא בא אלינו לומר את השיעור, אני צריך לבא אל הרב כדי לשומעו'. בהקדשה לספרו "מנחת שלמה" כתב מרן הגר"ש: "מרן הגאון המפורסם", דבר שלדברי בני המשפחה, לא כתב כמעט לאיש".

מתי החלה ההיכרות של האבא הגאון הגדול רבי יצחק זצ"ל עם מרן זצ"ל, וככלל, מה הייתה מידת הקשר ביניהם?

"ההיכרות והקרבה של אאמו"ר עם מרן זצ"ל הייתה כבר בשנים המוקדמות, בעת שהי' תגורר בבני ברק ושימש כדיין בבית הדין הרבני בתל אביב. זכורני מילדותי שמרן הרב אלישיב היה אצלנו בבית עוד כשהתגוררנו בבני ברק, הרבה לפני שהתפרסם בתודעה הכלל ציבורית. כמדומני שההיכרות החלה כבר בבחרותו של אאמו"ר, כאשר למד בישיבת 'כנסת ישראל' - חברון, נהג אז להיכנס עם קבוצת בחורים לדבר בלימוד עם הגר"א הרצוג זצ"ל וכידוע, באותה תקופה למד מרן זצ"ל בכולל 'אוהל תורה' של הרב הרצוג.

יחסי ההערכה והרעות המיוחדים ששררו בין הגאון זצ"ל לרשכבה"ג מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, היו ניכרים לעין כל. כאשר הייתי נער צעיר בישיבה קטנה, נסענו לשבות את השבת בירושלים, וזכורני שאבא הלך למרן זצ"ל ביום ראשון ושוחח עמו זמן רב בעניינים הלכתיים רבים. כאשר חזר ממרן זצ"ל היה אבא נרגש ביותר באורח נדיר, כולו אומר התפעלות והערכה עצומה מגדלותו ומגאונותו הנוראות של הרב אלישיב זצ"ל. הוא הכיר אותו היטב קודם לכן, אך לאחר כל שיחה עמו היה אאמו"ר משתומם מגדלותו בתורה.

אאמו"ר אמר לי כי מרן זצ"ל סיפר לו כי הוא נולד בשאול, ובגיל 6 עברו לראמול. בהיותו < המשך בעמ' כג

למעשה, מהלך הבחירות עצמם היו ביוזמתו ובעידודו של רבנו הגדול מרן האבי עזרי צוק"ל, מרן הגר"ש אויערבאך צוק"ל ומרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל - שראו בו את האיש המתאים לתפקיד רב אחריות ובעל משמעות שכוה. הגר"ד פרנקל זצ"ל סיפר כי מרן החזו"א אמר לו: "רבי יצחק איז איין אמת'ר רב" - רבי יצחק הוא רב אמיתי.

באותם ימים, לאחר בחירתו לרב העיר, התבטא הרב אלישיב: "ירד לי כעת עול מהראש לאחר שרבי יצחק התמנה לרב העיר".

כל גדולי ישראל כיבדוהו והוקירוהו עד למאור. מרן החזו"א קירבו מאוד, ובשנים קדמוניות אף היה יוצא עמו לטיול מחוץ לביתו. בהקדשה לספר שהעניק לו במתנה לנישואיו בהיותו בן כ"ד שנים, כתב: "יום ד' ז' תמוז תש"ז ב"ב. מזכרת ברכה ליום חתונת יקירנו הרב יצחק בהגאון ר"ע קולדצקי ויתברך ממעיני הברכה למזל"ט ולהצלחת נצח כנפשו הטהורה ונפש החותם. ברכה עדי עד. אי"ש".

למעשה החזון איש היה בקשר אדוק כבר עם רבי נחמן זצ"ל אביו של אאמו"ר, עמו למד בחברותא המשך כמה שנים בעיירה כוידאן שבליטא, והחזו"א מאד החזיק ממנו.

כמו כן מרן הגר"ש מלצר צוק"ל קירבו עד למאור, ובהקדשה לספרו "אבן האזל" שהעניק לו לחתונה, כתב: "הרב הגאון מצוין גדול בחריפות ובקיאיות ובחידושים נעלים וכו' אוהבו ומחבבו".

בשנת תש"ח, כשנבצר מראשי ישיבת חברון למסור שיעורים בישיבה, מפאת ניתוקה של ירושלים במצור, מינה מרן הגר"ש סרנא צוק"ל את רבי יצחק לכהן כר"מ בישיבה.

שנים לאחר מכן, כיבדו רבנו הגדול מרן האבי

זצ"ל נוצר חלל גדול והיה צורך דחוף למנות אדם שייכנס לנעליו הגדולות.

באותה שנה בראש חודש ניסן תשמ"ג התקיימו בחירות למשרת הרב הראשי, ומרן הגר"ש זצ"ל ביקש מאאמו"ר זצ"ל להתמודד על משרת הרב הראשי. על אף שהוא לא כל כך רצה את התפקיד, הוא התמודד לבקשת מרן זצ"ל, והבחירה לא יצאה אל הפועל.

לאחר מספר חודשים בראש חודש אלול תשמ"ג התקיימו הבחירות לרבנות העיר ירושלים, ואאמו"ר נבחר אז ברוב גדול, וכל גדולי ישראל בירכו הביעו קורת רוח עצומה מבחירתו של אחד מגדולי הדיינים הגאונים בדורו.

מעניין לציין, כי על אף שבבחירות לרבנות הראשית היה זה מרן זצ"ל שזים והגה את התמודדותו של אאמו"ר בבחירות, מאידך גיסא, בבחירות לרבנות ירושלים לא ביקש מרן הרב אלישיב מאבא להתמודד, אלא רק לאחר שנענה לבקשת גדולי ישראל להתמודד על התפקיד, עודדו מרן זצ"ל ותמך בו בכל כוחו.

באותה תקופה אמר לי מרן זצ"ל, כי ירושלים היא עיר לא קלה, ואבא עם הסגולות שלו יכול להתגבר על הקשיים ולנווט את עיר הקודש ביד רמה. בעצם כוונתו והנהגתו הייתה לא לבקש מאדם לשמש בתפקיד הכרוך בקשיים מרובים; אם הוא מבקש מאדם להתמנות לתפקיד, זה בתנאי שהתפקיד אינו דורש מאמצים מיוחדים. ואכן, מרן זצ"ל לא ראה בתפקיד הרב הראשי תפקיד קשה במיוחד, והוא אף התבטא כי רב ראשי לא צריך לעשות כלום; לעומת זאת, רבה של ירושלים נצרך לעמוד בפרץ ולנטור את עיר הקודש המסובלת במאבקים קשים על צביונה. הנהגה זו ראינו אצל מרן זצ"ל בדברים נוספים במהלך השנים.

ימים אלו מציינים בעולם התורה וההלכה את יום השנה ה"ג להסתלקותו של רבה הנערץ של ירושלים הגאון הגדול רבי יצחק קולין זצ"ל, אשר נלב"ע ביום כ"ד תמוז תשס"ג.

למעלה משני עשורים ישב רבי יצחק זצ"ל על כס הרבנות בירושלים וניווט את מערכות היהדות הנאמנה ללא פשרות, כאשר הוא מביא את מערכת הכשרות בירושלים לרמה המהודרת והגבוהה ביותר, הראויה לעלות על שולחן מלכים ומכוחו סמכו ציבור המדקקים על כשרות המאכלים של 'מהדרין ירושלים'.

לצד זאת לחם רבי יצחק זצ"ל מלחמה חסרת פשרות ללא חת כנגד חיטוטי שכבי רח"ל בירושלים, כשהוא לא חושש מאיש ומביע את דעתו בצורה נחרצת. כמו כן עמד כחומה בצורה נגד הניסיונות לקעקע את קדושתה של עיר הקודש ירושלים, כשריד לדור של רבנים שלא פחדו ולא התייראו מאיש. בכל שנותיו הרבות כרב וכדיין, הוא עמד על משמר ההלכה הצרופה בעוז ובגאון ומנע בגופו, פשוטו כמשמעו, כל ניסיון לשנות מן המסורה בידיו מדורי דורות. גם כאשר נראה היה כי אין כל סיכוי שיצליח במשימתו, ואף כאשר העומדים מנגד היו אנשים גברתנים ומטילי אימה - עם ההלכה הצרופה הוא צעד לכל אורך חייו, ובעבורה היה מוכן להיאבק עד כלות הכוחות.

במשך שנים אלו, לא זזה ידו של רבי יצחק זצ"ל מידו של רבינו מרן זצ"א, שמצדו היה מפנה לרב העיר בעיות הלכתיות רבות - בפרט אלו הנוגעים לעיר ירושלים, ואף היה נוהג להיפגש עמו לעיתים קרובות בכדי לדון על הנושאים הבערים.

ביום צום י"ז (נדחה), לקראת יום הזיכרון הרביעי לרבינו עטרת ראשנו מרן הגר"ש זצ"א, שהה סופר "הפלס" במשך שעה ארוכה במחיצתו של בנו חביבו הגאון רבי משה יהודה קולין שליט"א ראש כולל "מנחת יהודה" בירושלים, שמע והאזין לסיפורי הוד ומופת על מי שכהן באחד התפקידים הסבוכים והקשים ביותר וזכה לאמונו ולתמיכתו הנלהבת של מרן זצ"א.

בפתח השיחה מבקש בן שיחנו לציין, כי סיפורים רבים על הקשרים הענפים שהיו לרבי יצחק זצ"ל עם גדולי הדורות והדלת הפתוחה שהייתה לו במעונו בכל עת ובכל שעה - מעולם לא נשמעו מפיו והוא בענוותנותו הצניעם אף מעיני בני המשפחה.

בימים ההם, לאחר פטירתו של הגאון הגדול רבי בצלאל זולטי זצ"ל, הבינו הכל אף בציבור הכללי כי לירושלים מגיע רב אמתי מורם מעם, גאון וצדיק אשר דמותו תרומם ותפאר את מוסד הרבנות בירושלים.

הגאון רבי משה יהודה שליט"א: לאחר פטירתו של הגאון הגדול רבי בצלאל זולטי

אור שבעת הימים

שבת קודש בצלו של מרן רבינו הגר"ש אלישיב זי"ע

נ. רוטנברג

לא היה "בין לבין"

"הסעודה נפתחה בנימה מרוממת, אולם מיד לאחר בצינת החלה, שקע מרן בדומיה. זו הייתה ההזדמנות היחידה בשבוע שבני המשפחה סעדו עמו. בימות החול הוא היה סועד יחידי. אולם למרות שישבנו לידו, במרחק נגיעה, הרגשנו שהוא נמצא בעולם אחר. מבלי משים הוא משעין את מצחו חרוש הקמטים על כף ידו. בידו השנייה הוא מחווה תנועות של עיון עמוק. מן הצד אפשר לשער מתי קשה לו הסוגיה, ומתי היא מתחווה כשמלה, אולם אנו, הנוכחים בחדר, איננו מהינים להפר את ריכוזו. בין המנות שר זמירות שבת במנגינה מתוקה ונעימה. בכלל, נזכר הרב סמט בגעגועים, "כל מה שהוציא מפיו היה נסוך ערכות מיוחדת...". בעוד איש שיחנו מפליג לסעודת השבת, הוא נזכר במעשה: "הרב היה נמנע בדרך כלל מלהעיר לסובבים אותו. אירע פעם שאחד מבני הבית חילק את מנות המרק והוסיף לנוול הרתוח שקדי מרק, מחוסר ידיעה או מאי שימת לב. הדבר כמובן הפריע למרן, איש ההלכה, אולם הוא לא אמר מילה. בהמשך הסעודה הוא סיפר שמרן הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק בעל ה'אור שמח', נהג מדי שנה בדרשת שבת הגדול לומר לציבור שיש בישול אחר אפייה, מכיוון שהבחין שיהודים רבים אינם מודעים לכך ונכ"שלים בדבר. אם לא שהיינו יודעים שבכל מילה ומעשה יש כוונה שיש לדקדק אחריה, לא היינו מעלים על הדעת שבסיפור זה מסתתרת תוכחה עדינה מאין כמותה".

"והיה פעם מעשה בנוגע להקפדה שנהג בעצמו, שראינו הנהגה של מעבר לטבע, של 'רגלי חסידי ישמור'. ובדידי הווה עובדא: פעם שהינו אצלו בשביעי של פסח. הגענו לומר 'גוט יום טוב' לקראת סוף החג. הרב הזמין אותנו להישאר בסעודה האחרונה. עמו שהו בתו

את בניהם הפעוטים על ידיהם כדי שייטיבו לראות, שהמחזה הגדול הזה יישאר חקוק בנפשם, ולמען יספרו לבניהם ולבני בניהם 'אנא חזיתיה לרבי'.

כשלעצמו, מרן זי"ע היה מופקע מכל ההמור-לה הנרגשת שרחשה בקרוואן הצפוף. באותו פרק נהג לקרוא שניים מקרא ואחד תרגום, והיה אם נותר מעט זמן עד לתחילת התפילה, ולו תהיה זו דקה בודדת, היה נוטל את הגמרא. ביד אחת היה פותח אותה, וביד השנייה הסיר את משקפיו והצמיד את עיניו לדפים. בן רגע שקע בעומק הסוגיה, על מנת להיתלש ממנה כמעט בעל כורחו לקריאת ה"ברכו".

לאחר מעריב, היה הציבור כולו עובר על פניו לברכת "גוט שאבעס". בסבלנות רבה ענה לכולם בברכה. היו שניסו לנצל את הרגע לשאול משהו, להתברך. לאחר דקות ארוכות פנה הרב לביתו. בשנותיו האחרונות, כשגילו נושק למאה וגופו כואב ודואב מכף רגל ועד ראש, הייתה הדרך עד לבית ארוכה ומיוסרת. הוא נשען על ההליכון וצעד אט אט. לאחר גרם המדרגות הראשון היה מתיישב בחולשה על הכיסא שהוכן לו, ולאחר כמה רגעים התרומם והמשיך במאמץ עליון לעלות את הגרם הנוסף. כשנכנס הביתה, נשען על ההליכון ונעצר על עמדו.

ואין זה דבר של מה בכך. הן העומדים סביבו מורגלים שכל תנועה שלו - תורה היא, ולימוד היא צריכה. "חייבת להיות סיבה שבשלה נעמד מרן בפתח הבית. לאחר מספר שניות", מספר ר' אברהם כשהתרגשות ניכרת בקולו, "הבנתי שכנראה הוא רוצה לברך את רעייתי. סימנתי לה שתצא מהחדר הפנימי. היא עמדה בפתח והוא פנה לכיוונה במאור פנים וכפל בברכה "גוט שאבעס, גוט שאבעס". למרות הייסורים שאפפו וליפפו כל איבר בגופו, הוא לא שכח שיש בבית אישה שסייעה בצורכי השבת, ויש להביע בפניה הכרת הטוב".

הוכנס שואל, ומרן אינו מבחין במאומה. עיניו דבוקות אל דף הגמרא, עוד דקה ועוד. ההמתנה התמשכה לעיתים אפילו חמש עשרה דקות, עד שננער לפתע והבחין בשואל. או אז היה מאזין לשאלות ועונה בקיצור נמרץ כדרכו. מה נהדר היה לראות כיצד ברצינות ובריכוז הוא "חותך" במילים ספורות שאלות חמורות של חיים ומוות בזו אחר זו, מברך במילים חמות וקצרות. זרם האנשים נהר בזה אחר זה, במהירות. ידוע ידעו שגם אם נתח מהשעה המוקדשת לציבור ניתן ללימוד התורה, לא יתווספו תמורת דקות נוספות. בין שואל לשואל הספיק מרן לשקוע שוב בעומק העיון, כשהוא מסיט את המסך לרגעים ספורים, שומע ועונה וחוזר לתלמודו.

כניסת שבת.
"בצפצוף ארוך נכנסת השבת ועוטפת את העולם במעטה קדושה. מספרים על חסידים קדמונים שבשבת הייתה הנשמה היתרה קורנת מפניהם בזיו של קדושה יתרה. בקרב הציבור ידוע סבי זקני, מרן זי"ע, כאיש של תורה והלכה. אולם מי שזכה לעמוד בסמוך אליו, יכול היה ממש להבחין בחוש בקדושה נשגבה שאפפה אותו. כאדם שזיכך את גופו במי הדעת של התורה, הנשמה שלו הייתה בעלת ממשות יתור מאשר הגוף. ביום השבת יכלו לראות שהוא נמצא במקום גבוה יותר. אפילו בלי הנהגה כזו או אחרת, עצם מהותו בשבת הייתה 'שבת' דיג', מעין עולם הבא.

לאחר הדלקת הנרות ירד להתפלל מנחה ב'קרוואן', ובין קבלת שבת למעריב היה, כמובן מאליו, יושב ולומד. זו הייתה אחת ההזדמנויות הקבועות שהציבור יכול היה לראות את הלימוד שלו. המונים הגיעו מרחוק ומקרוב, היו יהודים מכל רחבי הארץ שהגיעו להתאכסן בקרבת מקום בשבת, רק כדי לזכות לראות את דמותו השמימית הדבוקה וחבוקה בתורה. אבות הרימו

רבע שנים עברו מאז חשך אור העולם. ארבע שנים בלבד, ואין ספור מעלות נסוגנו אחורנית. "יש סיפורים שכבר אי אפשר להבין כשהרב איננו כאן", מתבטא בעצב הרה"ג ר' אברהם סמט שליט"א, נינו של מרן זיע"א, שזכה להתקרב ולשמש אצל סבו זקנו מאז בחורותו, משך חמש עשרה שנה.

הראיון עמו נערך זמן לא רב לאחר הסתלקותו של מרן, כאשר הזיכרון חי ותוסס. לבקשתנו, נעתר רבי אברהם לצייר את חמדת הימים, שבת קודש במחיצתו של מרן. כמי שעקב בעין בוחנת וחרט על לוח לבו כל פרט, הוא שופע רשמים עזים, מצוירים לפרטי פרטים ומשובצים בעובדות מפליאות ובלתי ידועות. בחרדת קודש אנו פוסעים בעקבותיו צעד צעד, מכניסת השבת ועד צאתה, בצלו של מרן זיע"א.

כל מעשיו - תורה

"לפני שמתחילים לדבר על מרן הרב אלישיב", פותח איש שיחנו, "מרן הראוי להדגיש נקודה יסודית. את כל רבבות הסיפורים, המעשים וההנהגות של מרן אפשר להגדיר בשתי מילים: 'עמל התורה'. ונקוט כלל זה בידך, שסיפור אשר ביטוי זה אינו הציר המרכזי ועצם הלוח בו - לא מבית מדרשו של מרן יצא. במשך השנים", מוסיף רבי אברהם, "וביותר מאז הסתלקותו של איש האלוקים, נפוצו בעם סיפורים ומעשיות שונים ומגוונים אשר מתיימרים להציג 'פן בלתי מוכר' בדמות רבן של ישראל. רובם - אין להם רגליים, אחרים מתהדרים בתוספות פרי דמיון, וחלקם נעוצים בחוסר הבנה ובהקשר לא נכון. אין בנמצא ומעולם לא הייתה הנהגה כלשהי, אמירה ואפילו זיו וניע שהיו חוץ לתחומי התורה. בעמלה הוא חי, מתוכה הוא פעל ואם תמצי לומר, הן הן גבורותיו, הן הן נוראותיו".

לאחר הקדמה זו, ניתן להיכנס לבית הקטן ברחוב חנן עשר ולפרוק את המזוודות. מספר שעות לפני שבת, ומרן כבר מוכן ומזומן לבוא המלכה. בבגדי השבת הוא יושב בחדרו והוגה בתורת שעשועיו.

ככל שנוקפות הדקות, עולה המולה מכיוון הרחוב. שעה לפני שבת היא הזמן המוקצב לקהל. תיכף תיפתח הדלת, ובחוץ צובאים כבר המונים. בהם יהודים שהגיעו מארצות הגולה, אנשי צורה, בעלי שמחה ועוד רבים. כולם ממתנים בדריכות להיכנס אל הקודש פנימה. כשהגיעה העת, הלחץ האנושי מנסה לפרוץ את החומה הבלתי נראית המקיפה את רבן של ישראל ואת הגמרא. אפס, הרב אלישיב עדיין שקוע בתלמודו, ואין מי שיהיה לבתק את השקיעות המוחלטת. היו מקרים, לא אחת ולא שתיים, שהדלת נפתחה, ואל החדר

הרבנית אויערבאך ע"ה, ולהבדל"ח חתנו הגאון הגדול רבי עזריאל שליט"א. רעייתי נכנסה למטבח לסייע בהכנות. באמצע הסעודה הציעה הרבנית אויערבאך לאביה שיטעם מן הסלט שהכינה רעייתי, והוא מחווה בידו תנועה קלה 'אחר כך'. לאחר כמה דקות היא שואלת 'ומה עם הסלט?' והוא אומר בחצי פה 'אין צורך, אני כבר שבע'.

הרבנית אויערבאך הבינה מיד שיש דברים בגו, ונפתה לרעייתי בלחש: 'במה שטפת את הביצים?' - 'מה פירוש במה?' לא הבינה רעייתי, 'במים'. 'כן, אבל באיזה מים?' או אז התבררה הטעות. כידוע, מרן היה מקפיד להשתמש רק במים שהוכנו מערב פסח. מחוסר ידיעה הוכן הסלט תוך שימוש במי ברו רגילים. מרן כמובן, לא היה מודע כלל לאופן ההכנה ולמי שהכין את הסלט, אך לא היו לנו שאלות כיצד ידע להימנע מאכילתו.

וזה לא 'מופת'", מבקש הרב סמט להדגיש, "סיפורים כאלה התגלגלו שם 'מתחת לשולחן'. המופת הגדול ביותר היה עמל התורה, מכוחו זכה מרן להנהגה של סיעתא דשמיא עליונה בכל צעד ושעל".

"בזמן הסעודה לא הייתה כלל אווירה של מתח ולחץ. הכול נעשה בנעימות ובענייניות, אבל אף רגע לא הלך לבטלה. בברכת המזון כבר היינו ב"כוננות". מיד לאחר ברכת המזון יתחיל הרב ללמוד, והתכוננו לנער מעט את מפת השולחן ולנקותה מהפירורים ברגעים הספורים שבין ברכת המזון ללימוד. אבל לא היו כלל רגעים כאלו. הרב היה זריז יותר מכולם. הלהיטות שלו ללימוד הייתה ממש כשיכור הלהוט אחר יינו. בפסוקים האחרונים של ברכת המזון, היה מסיר את השטריימל מעל ראשו ומניח אותו בקופסה, מסיט בתנועת יד את הגמרא לכיוונו ופותח אותה בחמדה גלויה. באותה נשימה היה מסיים את ברכת המזון ומ־תחיל ללמוד. לא היה רגע אחד בין לבין. כך זה נשמע: 'ד' יברך את עמו בשלום זאגט די גמרא, יא...' וכבר היה מטייל עם האמוראים הקדושים בעולמות טמירים. זמן ארוך חלף עד שהרים לרגע את ראשו, ויכולנו לנער את השולחן משיירי הסעודה.

ולא הייתה זו הפעם היחידה. במשך כל השבת לא היה רגע אחד של בין לבין, של התא־רגנות, של הפוגה בין גברא לגברא. זו הנהגה שקשה לתפוס בשכל אנושי. לדור אשר לא ידע את יוסף, יהיה קשה לצייר סדר יום על אנושי כזה, מעין הכתוב ברש"י עה"פ 'ויכל אלוקים ביום השביעי' - נכנס בו כחוט השערה'. זו הייתה ההנהגה של רבנו הקדוש, כחוט השערה, בלי רגע כמימריה בין גברא לגברא".

"גם בחיי חיותו", מוסיף הרב סמט, "אנשים מבחוץ לא הבינו זאת. לאחר נישואי, כשהייתי מתארח בשבתות אצל הסבא, היו אנשים שבי־קשו ממני להעביר שמות לברכה. הייתי עולה לירושלים כשידי צרור פתקים. ידעתי שכל שם מקפל מאחוריו הרבה צער. זוגות שלא נפקדו, חולים קשים וצרות אחרות. משך כל השבת

חיפשתי הזדמנות להעביר לרב את השמות. חיפשתי את השניות הספורות של בין לבין שבהם יהיה ניתן למלא את רצונם של המבקשים, אבל כמה שהייתי ערני וזריז, הרב היה זריז הרבה יותר. במוצאי שבת, כשהיינו שבים הביתה, החל הטלפון לצלצל, ואנשים התקשרו לשאול האם מילאנו את השליחות. הם התקשו לעכל את התשובה: 'שבת שלמה הייתם אצל הרב אלישיב, ולא מצאתם שנייה אחת, רק שנייה אחת, להזכיר את השם לברכה?' ניסינו לומר שלא מצאנו את הרגעים הללו. הם לא שוכנעו. זה היה נשמע להם, איך לומר, פשוט לא אמין. היו גם מקרים שאנשים ממש נפגעו, היו בטוחים שאנו מנסים לחפות בחירוצים על שכחה ועל חוסר אכפתיות. אכן זו מציאות שלא נקלטת בשכל אנושי".

"ומה שמפליא עוד יותר", מוסיף איש שיחנו, "שהשליטה המוחלטת בכל רגע לא הייתה מלווה בשמץ של מתח ולחץ. המהלך של הסעודות היה בנעימות מיוחדת. הרב שר זמירות ודרש בשלומנו. בכלל, הוא התייחס בלבביות למי ששימש אותו. אפשר לומר שנתן לנו הרגשה שהוא מארח אותנו. השילוב של שתי ההנהגות הקוטביות הללו בכפיפה אחת, הוא בלתי נתפס. זה דבר שגם אני, שראיתי במו עיני את הדברים, אני מסוגל להבין".

העונג האציל של עמל החכמה

"בהגיע הזמן המוקצב לשינה, פרש מרן למיטתו בזריזות. זמן השינה היה יקר ומחושב לרגעים. בלילות שבת", מוסיף הרב סמט, "נהג הרב לקום מוקדם יותר. אם באמצע השבוע היה קם בשתיים וחצי, בשבת קם כבר בשתיים לפנות בוקר והתחיל את סדר לימודו".

מדוע הוא עשה כך? "אינני מפרש את מעשיו", נרתע איש שיחנו כמפני אש. "אני רק מספר מה ראיתי. סבא מעולם לא פירש את הנהגותיו, ואין לנו רשות לשער מה עמד מאחוריהן".

"מיד לאחר שקם היה מתקין עצמו ללימוד. זכיתי לשמוע את ברכות התורה שאמר במתיקות נפלאה, כל מילה בחביבות ובחיות. מיד לאחר

מכן אמר את ה'יהי רצון' שלפני הלימוד, תוך כדי שהוא פותח את הגמרא. שוב חזר המראה הנשגב של 'נכנס בו כחוט השערה'. בנשימה אחת הוא מפזם בנעימה 'כי השם יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה, שטייט אין רמב"ם...'. בחוץ רננו כוכבי בוקר והאיר פני כל המזרח. הרב עורנו שקוע ב'עונג האציל של עמל החכמה' כלשוננו של החזון איש. הוא לא שם לב כלל לזמן החולף, עד שהגיעה השעה שבע, שעת התפילה.

לאחר התפילה היו מתלווים אליו מקורבים שהיו שומעים קידוש. היו גם כאלו שהגיעו מרחוק במיוחד לעיתוי זה. אחד האנשים הקבור עים היה יהודי גלמוד ובודד, שהרב היה מקדיש לו תשומת לב מיוחדת. והיה אם שבת אחת לא נכח בקידוש, בשבת שלאחר מכן היה הרב מת־עניין 'היכן הייתם בשבת שעברה?' אותו אדם היה ממש 'מתחיה' מההתייחסות שלו.

לאחר שהנוכחים במקום נפרדו ויצאו מן הבית. הגיע הזמן להגיש את מנת החמין. זו הייתה משימה לא פשוטה, אחראית, ואפילו מפחידה במידת מה. לפעמים אני מנסה להסביר לאנשים מה התרחש שם, ואני קולט שלא רק את הסיפור צריך להנחיל, כי אם צעד קודם לכן, את המור שגים והמילים עצמם. ואסביר: האם ראיתם פעם אדם שנרדם באמצע האכילה? התשובה פשוטה, מי זה נרדם באמצע האוכל? כל החר־שים ערניים, שרירי הפה פועלים, חיישני הרעב והשובע מגיבים...

ובאמצע התפילה—? ובאמצע הלימוד—? כאן התשובה שונה לחלוטין. ויש גם תירוצים, ויש אפילו 'סנגוריה': חביב לפני קוב"ה נמנום על דף הגמרא, וכדומה...

אבל אצל הרב ראינו הנהגה שונה בתכלית. במה שנוגע לרוחניות הוא היה חי וערני, אבל כשזה נגע לצורכי הגוף, גברא עליו החולשה, נגעה בו יד הזקנה. וכך, בשבת בבוקר היה יושב הרב מול צלחת החמין המהבילה ו... נרדם. מגיש את הכף לפיו, ועיניו נעצמות. זו הייתה אחריות מפחידה לעמוד על המשמר, לבל ייחנק חלילה. היינו מעוררים אותו לבל יירדם.

לאחר הסעודה - מנוחה בת כשעה, ובשעה אחת עשרה כבר קם כארי והתיישב ללמוד. אז כבר לא היינו צריכים לשמור עליו שלא יירדם... בקיץ עשוי היה סדר הלימוד להימשך למעלה משבע שעות! בקיץ הגדול, בחום מהביל ללא מזגן וללא מאוורר, היה יושב על מקומו בלי להרים מבט לרגע, בלי להתמתח או לקום לטעום משהו. אה, זה היה מראה של דבקות בתורה שלא מעלמא הדין".

נותנת חיים לעושיה

"בשבת אחר הצהריים התקיים שיעור. בש־נותיו האחרונות כשכבר נעזר ברמקול, השיעור השבתי תבע ממנו מאמץ מיוחד. אבל במה שנוגע לרוחניות, ידענו שאין דבר קשה או בלתי אפשרי עבורו. עבור התורה הוא שואב כוחות

ממקום אחר לגמרי, מקום שלעין בשר וליד הר־פואה אין אפשרות להעריך. כשאומרים שהוא חי חיי נשמות, זו לא הייתה מליצה. בעינינו ראינו! כשכבר לא נותרה בגוף לחלוחית, כשלא היה ביכולתו לנקוף אצבע, הוא עמד על רגליו והתווכח בקול ובפנים סמוקות ובתנועות ידיים ערניות - בכוח התורה.

אני נזכר במעשה. הייתה זו שבת ראש חודש. בתפילת השחר הגיעו ל"קרוואן" חזנים מחזונים שונים. כאלה שהגיעה גם לאוזניהם השמועה העממית ש"הרב אלישיב נהנה מחזנות". אותה שבת היה קיבוץ של חזנים רבים שעלו לכבד את השם מגרונם, ולנסות את כוחם בסלסולי ופלפולי גרון לפני רבן של ישראל, ובכך התארכה התפ־לה עוד ועוד לאין שיעור. בסעודת הבוקר היה הרב מותש כליל. הוא שכב במיטתו באפס כוח, עמדנו לצדו מודאגים. מרוב חולשה לא נותר בו כוח להגיב לקולנו, והתלבטנו האם עלינו להז־מין רופא. השבת לבשה קדרות. הבטתי בשעון בחדרה וספרתי את הזמן החולף. חישבתי בלבי עוד כמה זמן תסתיים השבת, ולוואי שסבא יחזיק מעמד לפחות במצב זה עד מוצאי שבת.

אחר כך כבר נראה. לפתע הוא נע במיטתו, ושאל אותי בקול חלש: 'מה השעה?' הבטתי שוב בשעון. עשרים דקות לפני שלוש. 'עוד מעט שלוש? נו, צריך למסור את השיעור'.

למסור??? את השיעור??? לרגע לא הצל־חתי לקשר את המשפט לגוף המיוסר שאפילו הנשימה מהווה בשבילו מאמץ ניכר.

לנגד עיני הנדהמות, בבת אחת היה לאיש אחר. קם ממיטתו כאחד האדם, ומסר את השי־עור בעוז והדר. אף אחד ממשתתפי השיעור לא היה מעלה על דעתו באיזו אפיסת כוחות נוראה היה שרוי רק חצי שעה קודם לכן. גדולה תורה שנותנת חיים".

שעת רעווא דרעווין. גם בשבועות "כתי־קונם" היה הרב שרוי בחולשה גדולה לאחר השיעור. בסעודה שלישית היה סועד בעצימת עיניים, באפס כוח. אפילו להחזיק את המזלג היה למעלה מכוחו. את זמירות שבת, לעומת זאת, שר במתיקות נפלאה. כששר "ידיד נפש", כל מילה ביטא מתוכו. וכמה נאות היו המילים לאומרן, לאחר שבת תמימה של דבקות בתורה ללא שיור וסייג: "ירון עבדך כמו אייל... בה־ראות לה נועם זיווך, אז תתחזק ותתרפא..."

"אחרי הבדלה הגיע הזמן להיפרד. כבר היינו תשושים מסדר היום הנשגב בשבת. הת־עוררנו כבר בשתיים לפנות בוקר כדי לשמשו ולסייעו, ובמשך כל היום עמדנו הכן בעבודת הקודש. אולם על פניו של מרן בעצמו, שבכל אותן שעות התיש את גופו בשקיעות נוראה ועיין עצום, לא נראה שמץ של תשישות ולאות.

'קווי השם יחליפו כוח', כולו מלא 'פרישקייט' כנער צעיר. הן זה עתה נפתחו לפניו מחדש בזה השבוע שערי זוהר תורה, זוהר חכמה, זוהר דעת, והוא נכון להתחיל שבוע חדש לשעות ארוכות ומתוקות בצל הגמרא.

אצבעו כבר מונחת על המילים, אבל טרם ישקיע את עיניו, הוא נפרד בנעימות ומברך אותנו בחמימות ובאורך רוח. זו דרכו לבטא את הכרת הטוב לאחר השבת.

כשיצאנו מבית הרב, דומה היה עלינו כאילו יצאנו ממערת רשב"י, מערות צורים של עמל התורה, וסוגיה לפנינו שאיננו מצליחים לפצחה: כיצד הללו מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה???

אינני מתיימר לגעת בשולי גלימתו של סבי זקני הקדוש זי"ע, אולם השהות במחיצתו דיה הייתה להעביר אותנו לעולם אחר, עמל בתורה של דורות קדומים. המחשה חריפה ונוקבת של 'מה בין דורות ראשונים לדורות אחרונים', שה־תקיימה נגד עינינו בדור אחרון. ואם ראשונים כמלאכים - לוואי ונהיה אנו כבני אדם. והחי יתן אל לבו".

מזקני אתבונן

”מי יתנני ירחי קדם” • סיפורי מופת ועובדות מפעילות מחיי אהבת התורה של מרן זצ”ל, בשיחה מיוחדת מכלי ראשון עם נינו הרה”ג רבי יעקב ישראל זייבלד שליט”א

זאב פלדמן

דבר בדרכו ללימוד התורה. היתה פעם בה ראיתי במוחש כיצד הסבא זצ”ל דואג שלא יהיו לו שום הפרעות מלימודו. היה זה לאחר שהופיע ספר תולדותיו של אחד מגדולי וגאוני הדור זצ”ל. באחד הימים עלה מחבר הספר למעונו של הסבא זצ”ל להגיש לו את חיבורו. לאחר מכן, בזמן שמרן זצ”ל שכב לישן את שינת הלילה, עיינתי מעט בספר ומאחר שמאוד התעניינתי בסקרנות מה תהיה תגובתו על הספר שנכתב לתיאור גדלותו של אחד מגדולי התורה שהסבא הכירו, הנחתי את הספר כשהוא פתוח באחד העמודים על הספסל בסמיכות למקום מושבו בלימוד הלילה (בחדר החיצוני. ז’ פ’). כאשר הסבא זצ”ל הקיץ משנתו הקצרה והגיע ללמוד, התיישב הוא על מקומו ובעודו שותה את כוס הקפה, הסתכל מהו הספר הפתוח. באותו הרגע הוא סגר את הספר בחבטה וממש ”זרק” אותו בתנופה עד לסוף הספסל. אני יצאתי מהכלים בהתפעלות והשתוממות, הלא הסבא זצ”ל היה אז כבר לאחר מאה שנות יגיעה בתורה ללא הפרעות, גם כאשר עדו עליו הרתפקאות קשות ומייסרות, ולפתע דווקא דבר קטן כזה כמו ספר עובדות יפריע לו ללמוד? – הרי יכול היה רק להמנע מלקרוא את הספר ולמה דחפו והרחיקו מקרבת מקומו. למדתי מכך שבכל עת נתן מרן זצ”ל את ליבו שלא תהיה לו שום חשש הפרעה, ולו הקטנה ביותר. הזדמן לכם לשמוע את הסבא זצ”ל מדבר על חשיבות ערך התורה?

כל מציאותו והוויתו של הסבא מרן זצ”ל ביטאה את חשיבותה וערכה של תורה, ללא אומר ודברים, אלא במעשים של ”והגית בו יומם ולילה”. אכן אני נזכר בשאלה ששאלתי אותו, וזו תהיה תשובה לשאלתכם. בזמן לימודי בישיבת פוניבז’ המעטירה, יום ראש הישיבה, הגאון הגדול רבי שמואל מרקר-ביץ שליט”א סדר לימוד רצוף בן ארבע עשרה שעות, ללא הפסקה למנוחת הצהרים. באו בחורים בטענה שהינם עייפים בצהרים ומוכרחים לישון. לנוכח זאת ביקשני הגר”ש שליט”א שכשעלה לביתו של הסבא זצ”ל אשאל אותו אודות כך. ואכן, בפעם הבאה שהגעתי למרן זצ”ל שאלתי אותו מי שעייף בצהרים האם מחויב ללמוד או שיכול הוא לישון. הסבא זצ”ל חייך והחל לקרוא בעל פה את דברי הרמב”ם הנודעים בהלכות תלמוד תורה: ”כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל ייסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כוחו”, ואז המשיך הסבא זצ”ל ואמר: ”חייב? – בטח שחייב, אבל אם הדבר יעזור לו שיוכל ללמוד יותר טוב אחה”צ, יש צד שיהיה מותר לו לישון”...

אגב, פעמים נוספות זכיתי לשמוע ממרן זצ”ל הוראות והנהגות נוספות אודות הישיבה הקדושה, אשר הראה לה חיבה יתירה ועמד על דרכיה בקודש. באחד הימים נודע לו שלמוד

זצ”ל, שלא זה ממקומה בגמרא היכן שאחו בלימודו קודם שנכנסו למעונו”... ידוע הוא המעשה שבימי חולשתו ומחלתו בשנותיו האחרונות, אירע שהסבא זצ”ל לא היה בו כח אפילו לסגור את כפתורי החולצה אותה לבש בהקיצו משנתו ולפיכך הסתייע באחד מצאצאיו ששהה לצידו, אך מיד לאחר מכן התיישב ללמוד במשך כמה שעות כאשר באמנה עמו בכל לילה, כאשר לא ניכר עליו מאומה מחולשתו הנוראה, עד כדי אי יכולת לסגור את כפתורי החולצה, שאפפה אותו דקות ספורות קודם לכן. אני הייתי עד למעשה מופלא נוסף...

היה זה כאשר רופא הגיע למעונו לערוך לו איזו בדיקה. מרן זצ”ל ישב ולמד ולצורך קיום הבדיקה, ביקש ממנו הרופא לעמוד, אך הסבא זצ”ל אמר לו שאין בכוחותיו אפילו לקום מהכסא. הרופא ניסה לבקש שוב באמרו שעל מרן זצ”ל לעמוד רק לרגע קט, אבל הסבא זצ”ל חזר שוב שמשמשי אינו יכול לעמוד. לבסוף הסתייע מרן זצ”ל במשמשו ונעמד על רגליו. כמובן שגם לאחר שנעמד המשיך הוא ללמוד, אלא שאז... נותר לעמוד. גם לאחר שהסתיימה הבדיקה הקצרה, מרן זצ”ל נותר לעמוד בהיותו שקוע בתלמודו. אחד הנכדים ששהה לצידו, ניסה לרמוז לסבא זצ”ל שהינו יכול כבר לחזור ולשבת על מקומו, אך לרוב שקיעותו בתלמודו הוא לא שת ליבו לכך.

ישנה נקודה מיוחדת שמן הראוי לעמוד עליה. מפליא היה לגלות שגם בהיותו בן מאה שנה ויותר מכך, עדיין היתה לו אחריות כבדה להרחיק כל מפריע לתלמודו. כך, גם בשנותיו האחרונות, כאשר היה חלש עד מאוד, למרות כך בשעה שקם משנתו, היה ”מעייף” את השמיכה שלא תהיה לו האפשרות להמשיך לישן על מיטתו. גם בתקופות האחרונות ממש, כאשר כבר ממש לא היה בו כח לזרוק את השמיכה על הארץ, עם כל זאת מיד היה מזיז אותה הצידה. ראינו אפוא, כמה עושה הכל שלא יעמוד שום

כמובן שלימודו במתיקות ובתענוג מיוחד, נחרטו עמוק בלב, אולם דומני שניתן לומר שאחד הדברים שתפסו אותי באותן שעות רבות ששהיתי במעונו של הסבא זצ”ל, היתה העובדה שבכל פעם שלמד, נראה היה כאילו רואה את הגמרא הזו בפעם ראשונה בחייו. כך אפוא, היה קורא ולומד מילה אחר מילה בגמרא, מילה אחר מילה ברש”י ובתוספות, וכל זה במתיקות מיוחדת. נראה היה בעליל כיצד הוא מתענג ושמת מהלימוד עצמו.

יחד עם שמחת התורה שאפפה אותו, ניכר היה כל העת עד היכן שקיעותו המוחלטת בלימודו. פעם ביקשו ממני שני בחורים להכנס לה-תברך מפה קדשו. שאלתי את הסבא זצ”ל והוא אישר שיבואו. הם הגיעו בעוד לילה ונעמדו מבעד לחלון הבית. המחזה שנראה לנגד עיניהם ריתק אותם למקומם בהתפעמות והתפעלות – לראות כיצד הסבא זצ”ל לומד עם כל המתיקות והעונג המיוחד. הם החליטו לעקוב מתי הוא ירים את עיניו מהגמרא. לאחר שעתיים וחצי (!) של מעקב רצוף, הם התייאשו... במשך כל זמן זה, מרן זצ”ל לא הזיז ולא הרים את ראשו ועיניו מהגמרא. כל כולו היה שקוע בסוגיא אותה למד. אצלם היתה זו התפעלות חד-פעמית, אבל אנו זכינו לראות ולנשום זאת מידי יום ולילה.

שמעתי מאחד מבניו של הגאון רבי אליהו ברוך פינקל זצ”ל, מראשי ישיבת מיר, שכידוע היה בקשר קרוב עם מרן זצ”ל, שזוכר את אחת הפעמים, מני רבות, בהם הגיע עם אביו למעונו של הסבא זצ”ל. התפתחה ביניהם שיחה בדברי תורה ורבי אליהו ברוך עם כל הלהט והברעץ שאפף אותו, סער בריתחא דאורייתא, כאשר מרן זצ”ל משיב לו והדברים גררו משא ומתן נוסף בעומקה של הלכה עד שנראה היה שכל החדר ’רוקד על הרגליים’ מעוצמת הריתחא דאורייתא והחרויותא דשמעתא. ”בתוך כל זאת”, הוא סיפר, ”בעיצומו של הויכוח הסוער כשהחדר כולו געש ורעש, שמתי לב לדבר אחד שלא זו בכל אותם דקות... היתה זו אצבעו של מרן

”במה הארכת ימים”, נשאלו תנאים ואמרו ראים על ידי תלמידיהם, ונחרטו תשובותיהם עלי מסכת מגילה (כ”ז ע”ב – כ”ח ע”א). כל אחד מהם ענה לשואליו את המידה המיוחדת אשר, לדעתו, בגינה זכה לאריכות ימים, אולם ישנו קו משותף העובר כחות השני בין התשובות כולם: ”מימי”!... מעולם. תמיד.

נתייחד רבינו מרן זצ”ל בסדר יום מדוקדק ומחושב מאין כמותו. יום אחר יום, כשמש אשר יפציעו פניה בעלות הבוקר, כירח באישון ליל וכוכבים במסילותם, מעולם שקוד היה ללמוד תורה ובאהבתה שגה תמיד, מעולם קם היה משנתו בשעה שהחושך שלט עוד בחלל העולם ומיד ישוב על משמרתו להגות בתורה, ומעולם אף כל הליכות חייו נעו בסדר מדוקדק, הדק היטב, של תמידיות מפעמה.

העקביות המופלאה והנדירה הזו, אשר כל סופות והוריקנים שבעולם לא יכלו לה, היא שהעמידה את קומתו הרוחנית של מרן זצ”ל, הגבוהה למעלה מהשגת בר אנוש והיא שעומדת בבסיסה של התשובה לשאלת ”במה הארכת ימים” – ”מימי”!...

דומה שיותר מכל ניכרה מידת הקביעות והתמידיות במלוא יפעתה, באחרית ימי המאור הגדול זיע”א. היו אלו שנות זקנותו המופלגת, ימי ה”יסור יסרני ק-ה”, בהם חולי ומכאוב אפפוהו תמיד, אך כל אלו לא עמעמו אפילו במעט את סדרי הקבועים, חוק ולא יעבור, כלילות ובימים. לעיתים, אדרבה, דווקא בעתות חולי, ניכר היה כמה איתנים הם סדרי תלמודו ואורחות חייו.

לקראת מלאות ארבע שנים להסתלקותו של מרן זיע”א, חפצנו לקבל מעט מושגים מאותה ”אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה” אשר בערה על מזבחיו של רבינו זצ”ל, ובפרט בשנותיו האחרונות עלי אדמות. לשם כך נועדנו לשיחת זכרון מיוחדת, עם נינו חביבו הרה”ג רבי יעקב ישראל זייבלד שליט”א, שזכה לשמשו ולעמוד לשרתו באותן שנים, ואשר נענה לבקשתנו לחלוק עם קוראי בטאון עולם התורה מקצת מזכרונותיו מאותם ימי הוד.

הגעגועים העזים לדמותו הנשגבה והפלאית של הסבא הגדול, מרן זצ”ל, מרחפים בחלל בכל מהלך השיחה, כאשר התחושה היא של ”מי יתנני ירחי קדם”, ליכות להסתופף ולגעת שוב בשולי המעיל, לשאוב מים זכים ממעינות החיים, לרדות מיערת הדבש ולהשריש בתוככי הלב פנימה ”כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה”.

מהו הזכרון החזק ביותר שנחרט לכם מה-שהות במחיצת הסבא מרן זצ”ל?

סדר מוסר בישיבה נחלש מעט. הסבא זצ"ל פנה אלי בשאלה: "יכול להיות שבישיבה לא לומדים מוסר? אין סדר מוסר קבוע?"... השבתי שישנו סדר קבוע, אבל לעיתים הדבר נחלש קצת. אמר לי הסבא זצ"ל: "חייבים לחזק ולהתחזק בזה. איך אפשר בלי מוסר?"... תמיד היה ממליץ ללמוד 'מסילת ישרים' באומרו שזה הספר הכי טוב. מעניין לציין את מה שמעתי מזקני הגאון רבי משה אלישיב שליט"א, שבשנים מוקדמות היה הסבא זצ"ל לומד בכל ליל שבת בספר 'נפש החיים'.

בהזדמנות אחרת שאלתי את הסבא זצ"ל אם גם בבין הזמנים חובה ללמוד מוסר. בתגובה, השיב: "בבין הזמנים צריך ללמוד כפול"... פעם נוספת שחתי לו שפעמים מצוי הדבר שבסוף הזמן ישנו רפיון מסוים, וישנם בחורים מצוינים שעוברים באותם ימים ל'חיזוק' ללמוד בישיבה אחרת ובכך מבקשים הם לנצל את ההתחדשות של מקום אחר וחדש שתגבר על אוירת הרפיון, אלא שבישיבה טוענים שמכיון שהם בחורים מצוינים עליהם להשאר בישיבה ולא לעזוב אותה דווקא בזמנים כאלו. הסבא זצ"ל הגיב על אתר: "אם כך, אז הם חייבים ל־ישיבה. בחורים חייבים הכרת הטוב לישיבה"... אגב, באחד הימים נשאל מרן זצ"ל על ידי חתנו הגר"י זילברשטיין שליט"א אודות יהודי שבמשך שש עשרה שנה לומד עם אדם שעדיין לא זכה לשמור תורה ומצוות, אך הלה לא התקדם מאומה באידישקייט. השאלה היתה האם במצב כזה להמשיך ללמוד עמו או לעזבו ולהניחו לנפשו. תגובת הסבא זצ"ל היתה חדה וברורה: "ללמוד תורה שש עשרה שנה זה לא מצוה?"... ושב לתלמודו.

נכחתם אף פעמים רבות בסעודות שבת ב־חיצות של מרן זצ"ל. מה ניתן לספר אודות כך? אכן, זכותי לסעוד במחיצתו את סעודות השבת ולחזות בהנהגותיו והליכותיו. הסבא זצ"ל היה אוכל מעט מאוד. באחת השבתות שאלתי אותו על כך מדוע אוכל כה קצת. והוא השיב: "אני כבר שבע, מה אוכל לעשות?"... העזתי פני ואמרתי שרש"י בביצה אומר שישנה נשמה יתירה למאכל ומשתה... הסבא זצ"ל השיב לי בחיוך: "אסביר לך פשט. נשמה יתירה הכוונה היא שאוכלים קצת וזה מספיק"... גם מהמנה האחרונה, המכונה 'קומפוט', היה אוכל רק מעט. חרוב, היה הוא אוכל מעט ממש ואז היה מגיש לנו את הצלחת כשהוא אומר בחיוך: "שיריים"... למעשה הסיבה שעשה זאת, היתה משום שחש שה'קומפוט' שהגישו לו, שעשוי היה באופן ביתי דבר שהיה נצרך לבריאותו, טוב יותר מה'קומפוט' הקנוי

שהוגש למי שסעד עמו את סעודות השבת. באחת ההזדמנויות הוא אמר זאת לנכדו חביבו רבי אריה אלישיב שאמר לו בתגובה: "מי אומר שהקומפוט הביתי טוב יותר מזה הקנוי. גם הקנוי הינו טוב", אך הסבא זצ"ל לא קיבל זאת.

אירע ובעת אחת מסעודות ליל שבת, שמתי שקדי מרק בצלחת שלי. הסבא זצ"ל שחשש למלאכת בישול שבדבר, אך מעולם לא העיר לאדם, פנה לזקני הגאון רבי משה אלישיב שליט"א שהתארח אף הוא באותה סעודה ושאל: "שקדי המרק האלו, אפשר לשים אותם בשבת?"... כמובן שמיד עצרתי ורבי משה השיב לו ששקדי מרק אלו הינם נעשים בשמן עמוק. לאחר מכן הגבתי שהמרק כבר קר ואין בעיה של בישול, אמר לי מרן זצ"ל: "נו, בסדר, זה עונג שבת"...

כיצד היתה יחסו של הסבא זצ"ל לצאצאים שעמדו לשרתו?

כמובן שזכינו ליחס מיוחד שניכרה בו הכרת הטוב על מעשינו. ואגב, יש לציין שמעולם הסבא זצ"ל לא הטריח אותנו בבקשות שונות. ככל שיכל, הקפיד הוא לעשות בכוחות עצמו את מה שנצרך ונמנע מלבקש עזרה וסיוע. את הדבר הבא יכולים להעיד כל מי שזכה לשהות בצל חיבת הקודש. בכל עת בה שהינו במחיצתו, חשנו פחד ומורא ממנו, לא מחמתו ח"ו, מעולם, כאמור, הוא לא העיר לאיש, והתייחסותו התמידית היתה במאור פנים, אך הרגשתנו היתה של מורא ופחד מתוך יראת הכבוד. באחד הפעמים שניגשתי אליו לשאול אותו איזו שאלה, הבחין הוא שאני רועד ואיברי דא לדא נקשן. בעוד אני מדבר, הסתובב הסבא זצ"ל לעברי ובחיוך אמר: "כן, כן. מה אתה רוצה?"... זה לא עזר הרבה, אבל מבחינתו הוא ניסה להרגיעני...

בכל מקום נתן את התחושה הטובה. לפני שנכנסתי לישיבה קטנה, עליתי למעונו עם אבי שליט"א שהציע לפניו שאלה באיזו ישיבה אלמד, כשהוא מעלה שמות של שתי ישיבות. התפתח דיון בענין והועלו צדדים לכאן ולכאן. לפתע, פנה הסבא זצ"ל אלי - הנער בן השלוש עשרה, ושאל: "ומה אתה רוצה? באיזו ישיבה אתה רוצה ללמוד?"...

ברצוני לציין שגם בשעות התורנות שערכנו, צאצאיו, במחיצתו, היתה דעתו נתונה על כל פרט וענין. היתה תקופה שלא חש בטוב ולא היה בכוחותיו לרדת לתפילה במנין בבית מדרשו. לפיכך בהגיע זמן תפילת כותיקין, הסבא זצ"ל כבר התכונן לתפילה (בשונה מזמן התפילה בבית מדרשו שהיה בשעה שש לערך. ז' פ'). לפתע הבחין בי שאני מכין עבורו את הטלית והתפילין ואמר לי שאלך להתפלל... אמרתי לו שאשאר עמו בשעת התפילה ואלך להתפלל יותר מאוחר. אך הוא שאל: "איזה היתר יש לך?"...

בפעם אחרת שחש בחולשה נוראה היה זה בליל שבת. לרוב חולשתו, מיאן הסבא זצ"ל אף שיכניסו לחדרו מנין לתפילת ערבית. נכדו חביבו רבי אריה אלישיב שליט"א אמר לי שאהיה עם הסבא זצ"ל בחדרו אף בשעת תפילתו, בכדי לשמור שח"ו לא יפול בעת עמדו בשמונה עשרה. כאשר הבחין בי הסבא זצ"ל, רימו לי בשאלה מדוע איני הולך להתפלל במנין...

אהיה לפה לקוראי בטאון עולם התורה, הצמאים לשמיעו עוד ועוד על דמותו של מרן זיע"א...

אספר לכם כמה עובדות מפליאות שבהם נוכחתי שאין הקב"ה מביא תקלה ביד צדיקים. יהיו מי שיראו בזה סיפורי "מופתים"...

היתה לו כוס שנקראת היתה 'כוס בשרית', משום שבה שתה בסעודות השבת. באחד הימים שבאתי להכין עבורו את הקפה החלבי, טעיתי והכנתי את הקפה בכוס זו. בעודי צועד מהמטבח לעבר מקום תלמודו של הסבא זצ"ל להגיש לו את כוס הקפה, עצר אותי אחד מבני דודי ששהה באותו הזמן בבית והסב את תשומת לבי שהכנתי את הקפה בכוס הבשרית. בעצם לא היתה בזה בעיה בהלכה, כי הלא לא שתה בכוס זו בשר ורק שתה עמה בשעת סעודה בשרית. עוד אני מהרהר כדת מה לעשות ולפתע הכוס נפלה מידי ונשברה...

בערוב ימיו נזקק היה לעיתים למכשיר חמצן שיסייע לו בנשימותיו. באחד השבתות בהם נזקק לחמצן, הפעלתי את המכשיר בערב שבת, אולם בשבת עצמה הזזתי כפי הנראה את השו"ר לחן שעמד ליד שקע החשמל והמכשיר כבה ונדלק שוב. בעוד מרן זצ"ל שהה בחדר אחר והגה בתלמודו ולא ידע דבר מאשר נעשה, דנתי עם בני הבית שלכאורה אין זה מעשה שבת אלא מתעסק שבמקום חולה ודאי התירו. למרבה הפלא, כאשר נכנס מרן זצ"ל לחדר וביקשתי להביא לו את מסכת החמצן, אמר לי: "השבת אין לי צורך בזה"...

באחרית ימיו ממש כאשר כל כולו אפוף היה מכאובים וייסורים, נזקק היה ליטול מספר רב של כדורי תרופות שונים, אותם היה שותה עם מעט מים ולא היה מברך עליהם. באחד הימים רציתי להקל מעליו קצת את נטילת כדורי התרופות הרבים ושמתי בכוס מעט תרכיז מיץ. נכנסתי אל חדרו שהיה חשוך, והגשתי לו את הכוס. לתדהמתי החל הוא לברך 'שהכל נהיה בדברו'... בשונה, כאמור, מהפעמים האחרות שלא בירך על הכוס שהיו בה מים בלבד, ללא תרכיז שיש בו טעם.

אגב סיפורי "מופת", ניתן להאריך בזה הרבה, אבל אזכיר מעשה שהייתי עד לו. אחד מצאצאיו לא זכה לפרי בטן כמה שנים לאחר נישואיו. באחד הימים כאשר הגיע למעונו של הסבא זצ"ל. פנה אחד מבניו שליט"א של הסבא ואמר לו: "אבא יודע שכבר הרבה זמן אין להם ילדים"... מרן זצ"ל הרים את העיניים ואמר ברוך ובחמלה: "כן, כן, אני יודע. שיפקדו במהרה בורע של קיימא"... ואכן לתקופת השנה נולד להם בן זכר למזל טוב.

השיחה המיוחדת מסתיימת, כאשר אנו תפילה ותקוה שדמותו הטהורה של מרן זצ"ל, שאל חדריה נכנסנו בשעות האחרונות, תאיר את עינינו בדרך בה נלך, לטוב לנו כל הימים.

על חומותייך ירושלים / המשך מעמ' יט

בן 12 שנים, הוא נסע עם אביו לארץ ישראל, ובדרכם לארץ הם עברו דרך העיירה ראדין ונכנסו למרן חפץ חיים זי"ע, החפץ חיים בירך את הילד הצעיר 'שיהיה בו משני הסבים שלו', וכוונתו הייתה לסבא הגה"ק הלשם זי"ע ואב אביו היה רבי משה אראן זי"ע."

ירושלים, כפי שמע"כ הזכיר, היא עיר סבוכה מאוד. חדשים לבקרים צצים בעיות במגוון נושאים הדורשים טיפול מידי. מה הייתה מידת מעורבותו של מרן זצ"ל בענייני העיר בתקופת הרבנות של האבא זצ"ל?

הגאון שליט"א: כל פרט ופרט בנושאים הקשורים לרבנות ירושלים, התנהל בצוותא ועל פי הוראותיו של מרן זצ"ל, בענייני מקוואות, שמירת השבת, כל ענייני השחיטה ועוד. הוא הכריע בכל נושא.

במערכת השחיטה ובמערכת הכשרות כולה, הכניסו את כל החומרות של מרן זצ"ל לשביעות רצונו, והוא עקב אחר כל התפתחות ואחר כל ההתנהלות הכוללת של מערכת הכשרות בדק־דוק רב. כל נושא הרבנות היה קרוב מאד ללב, הוא חש בזה אחריות על הכלל.

אולם השעה כבר מאוחרת, ולכן שאף אחד לא דיבר."

אחד מהבודדים ממש שהגרי"ש דיבר עמו באריכות בשבעה וסיפר לו על הרבנית ועל מסירותה אליו ולתורתו, היה רבי יצחק זצ"ל. כשמרן הגרי"ש זיע"א דיבר עמו התקבצו ובאו מיד כל הנוכחים, כדי שלא להפסיד את הרגעים הנדירים.

מפעם לפעם היה שולח מרן זצ"ל שאלות שונות בעניינים שונים לאאמו"ר. פעם עלתה על שולחנו של הרב אלישיב שאלה סבוכה ביותר, והוא שלח את השאלה לאבא שיפסוק בזה. פעם התבטא לאחד האחים שלי: "האבא שלך יודע לפסוק", וידועים רגישותו ועומק עיונו ובהירותו של מרן זצ"ל בכל פסק הלכה.

פעם סיפר מרן זצ"ל לאאמו"ר כי מעולם לא נסע לקברי צדיקים שבצפון, מאחר שהדבר יגרום אצלו לביטול תורה.

בעונותנותו תמה פעם רבנו מרן זצ"ל כיצד מגיע עליו 'קפיда' מאנשים, כשהוא מתבטא כי 'אני מעולם לא מקפיד על איש כלל' - עדות נוראה שבן אנוש יכול להעיד על עצמו ממש

רבינו

מרו הגרי"ש אלישיב זצלה"ה

יום שבת
אלוהים יברכה
את ישראל

היה זהו לאיש קבל על נפשו את פול
מקדח התורה באהבה ושל
בסודות העצומה בתורה בסודות
היה זהו האחרון
בני בעיותיו נשא את פול
מדין משה רבנו תלמודא וגאון הדלכה
לית חלקי התורה והיה תל
לית ישראל בהכרעות בעניני השפה
היה זהו קרוב לארבעים
היה זהו משמר התורה
היה זהו השמיע תפארת בחורים
היה זהו מורה מוסר

